

מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קס"ח | פרשת יתרו | תשפ"ד

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח	איאת השבת	כניסת השבת	בגמ"ח	איאת השבת	כניסת השבת	בגמ"ח	איאת השבת	כניסת השבת	בגמ"ח	איאת השבת	כניסת השבת	
18:06	17:45	16:35	18:27	18:05	16:56	18:28	17:54	16:53	18:32	17:53	16:38	

חשיפה: מדוע לא הסכים בעל ה'טורי זהב' לקבל טלית חדשה ולהחליפה

בישנה, מה עמד מאחורי הסירוב הנחרץ | עמ' כ"ב

סגולה: סגולה נפלאה לפרנסה | עמ' ב'

אקטואליה: אשה שהדליקה נרות שבת מותר לבניה הקטנים להמשיך

במלאכה? | עמ' י"ב

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

לא שמרו שבת - ונעלמו הדגים מן הנהר...

זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ (יג, יז).

עינו של מרן הרה"ק רבי יהושע מבעלזא פקוחה היתה על כל סביביו, ומשנתקל באחד החורג מן המסגרת נהג להזהירו בתחילה בדברים רכים, ואם לא הועילו דבריו לא היסס לנקוט קו של יקוב הדין את ההר ולמצות את עומק הדין.

בעיר גריידונג ששכנה על גדות נהר, התפתח המסחר בדגים טמאים שמרובים היו בנהר זה, שלל הדיג היה רב, והסחורה נשלחה לכל רחבי המדינה ואף מחוצה לה. המסחר המסועף גרם לכך שסוחרי הדגים היהודים החלו לחלל את השבת בעטיו של מסחר זה, בא הרב מגריידונג למרן והתלונן בפניו ששוב אין הוא יכול להבטיח את שמירת קדושת השבת בעירו. אמר לו המהר"י סע הביתה ובשבת תדרוש ותזהיר בשמי את אנשי העיר שלא יזלוזלו בכבוד שבת קודש.

שב הרב לעירו דרש ברבים על חומר האיסור של חילול שבת, והזהירם בשם מרן. הסוחרים לא אבו לשמוע להטפת המוסר, והתעלמו מאזהרתו. מיד לאחר מכן נעלמו לפתע הדגים מן הנהר, ושוב לא הופיעו וממילא נפסק כל המסחר.

ובענין זה פירש רבינו המהר"י הכתוב בפרשתנו (הובא בלקט אמרי קודש) "פִּי הֲיֵיָה לָהֶם דָּבָר בְּאֵלֵי", היינו אם יארע להם איזה בקשה בצרכיהם, אז באים אלי שאתפלל עליהם, אבל מה כתיב בתריה "וְהוֹדַעְתִּי אֶת חֻקֵי הָאֱלֹקִים וְאֶת תּוֹרָתוֹ" היינו שיתנהגו כשורה בענין

ומדקאמר קרא 'לאמר', משמע שה' יתברך אמר להם לאמר כן. ופי' הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, על פי מה שמקובל ממרן הבעש"ט הק' זי"ע, דאם נודמן לפניו מצות עשה וקשה מעיניו לקיימה, יאמר בפה מלא אותה מצוה הכתובה בתורה, ועי"ז יהא אפשר לו לקיימה. וכתב באם מזדמן לפניו לא תעשה, וקשה לו לעמוד כנגד יצרו המונעו מלשמור מצות לא תעשה הנ"ל, יאמר בפיו מצות ל"ת הנ"ל, ואז יהי אפשר לו לקיימו עכ"ד.

ובזה פירש המהר"י מבעלזא וידבר אלקים את

שמירת שב"ק.

אדמור"י בעלז (קלפהולץ; ח"ב עמ' נו); לקט אמרי קודש - בפרשתנו

סגולה נפלאה לקיים מצות עשה, ולהתגבר על יצרו בלא תעשה

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאֹמֶר (כ), (א). ופירש"י מלמד שאמרו על הן הן ועל לאו לאו.

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ג

פניני אביר יעקב עמ' ו'

כל הדברים האלה לאמר, על הן הן פי' שהשי"ת אמר להם שעל כל המ"ע יאמרו המ"ע הנ"ל, ועל לאו יאמרו כמו כן הלאו ויוכלו לקיימם, אלו דברי קדשו, ודפח"ח.

ערוגת הבשם - בפרשתנו

מדוע לא אכל משה רבינו

וַיָּבֹא אֱהָרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָכַל לֶחֶם וְגו' (יה, יב). ופירש"י ומשה היכן הלך וכו' אלא שהיה עומד ומשמש לפנייהם.

יש לומר הטעם מה שלא אכל משה עמהם בסעודה, משום דאז באותו יום היה אחר שבא משה מן השמים וקיבל התורה מן הקב"ה, ואותו יום יוהכ"פ היה, כמו שפרש"י על פסוק וַיְהִי מִמִּחְרַת וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה לְשַׁפֵּט אֶת הָעָם - "מוצאי יום הכיפורים היה וכו' ומה ממחרת, למחרת רדתו מן ההר וגו' שהרי ב"ז בתמוז ירד ושב את הלוחות, ולמחר עלה בהשכמה ושהה שמונים יום וירד ביום הכיפורים" עכ"ל.

ואם כן הרי דאיתו יום שבא יתרו אל משה, ועשו בו ביום הסעודה היה אותו היום - יום הכפורים, וכבר קיבל משה כל התורה בהארבעים יום מן הקב"ה, ואם כן היה יודע משה דכתיב בתורה

דיום הכפורים אסור לאכול, משום הכי לא אכל עמהם, והיה עומד ומשמש לפנייהם, אבל ישראל לא היו יודעין. - שמעתי בשם הרה"צ הקדוש רבי יהושע מבעלזא זללה"ה.

ליקוטי מהר"ם שיק החדש - בפרשתנו

על איזה ספר ממרן הבני יששכר התבטא המהר"י שאין זה ספר, ומדוע?

וּבְעֵבוֹר תְּהִיָּה יְרָאֲתוּ עַל פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תִּחְטְאוּ (כ, ז).

בנו של ה'בני יששכר' הרה"ק רבי דוד מדינוב בעל ה'צמח דוד' זי"ע, היה פעם אצל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, וידוע שבבעלזא החשיבו מאד את ספרי ה'בני יששכר' לכן מטבע הדברים ששיחתם נסובה גם אודות ספרי אביו.

אמנם כשפתחו לדבר על הספר 'מעין גנים' התבטא מהר"י מבעלזא "ספר זה אינו ספר!" בשמוע ה'צמח דוד' כן חלשה אז דעתו, מתוך שסבר שבביטול אמר כן.

בשעת הכושר נכנסה הרבנית ושאלה את בעלה לביאר דבריו התמוהים שאמר בזלזול על הספר

'מעין גנים' שאינו ספר, נענה מהר"י וביאר: "אכן הספר אינו ספר ס'איז א שטיק הארץ-וויטאג!" [=כל הספר נתחבר מתוך כאב לב]. והסביר את כוונתו על פי מעשה שהיה לפני שכתב ה'בני יששכר' ספר זה: בימים ההם היה מוטל על ערשו בחולי כבד, והרופאים שבאו לבדוק בגופו הק' לא מצאו בו שום חסרון וחולי, כי היו כל רמ"ח אבריו שלמים בתכלית, ולכך לא ידעו ולא הבינו מנין באה לו זאת המחלה, והסיקו שאין זאת אלא שדבר מה מעיק על לבו וכיון שאינו מוציאו לחוץ הגיע לידי סכנה.

ואכן ידע ה'בני יששכר' שענין ההשכלה אינו נותן לו מנוח ומרגוע לנפשו, וע"כ חלה, לפיכך החליט להוציא לאור את ספרו 'מעין גנים' כדי להוציא רגשותיו החוצה.

ואכן כאשר סיים בכתיבת הספר הק', הוציא אנתח רווחה מפיו ואמר שעתה יוטב לו מאחר שגלה לעיו כל את פרצופם הטמא של המשכילים.

וזה התכוון מהר"י מבעלזא לומר שאין זה הספר כשאר ספרים הכתובים בדיו על ניר אלא מְדַם לבו ומכאבו של אותו צדיק נחרטו הדברים עלי גליון.

מפי ספרים וסופרים - מסכת אבות (ח"א עמ' רסז בהערת)

סגולת השבוע

סגולה נפלאה לפרנסה

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתְּךָ (כ, ט). וברש"י כשתבוא שבת יהיה כל מלאכתך כאילו עשויה שלא תהרהר במלאכה. ולכאורה קשה הרי הפסוק קאי על ששת ימי המעשה ולא על שבת קודש.

אומר על כך הרה"ק בעל התורת חיים מקאסוב זי"ע: ונראה לי שזה "עצה טובה" על "ועשית כל מלאכתך" אם אתה רוצה שלא יהיה חסרון בכל מה שחסר לאדם הן בגוף, הן בממונו, "עצה טובה כשתבוא שבת", יהיה דומה לך כאילו כל מלאכתך עשויה, ואין לך חסרון בשום דבר אפילו בהרהור". ויקבל שבת בשמחה ובקדושה - ואז יוכל להמשיך משב"ק שפע טובה על כל מעשיו, שלא יהיה בהם שום חסרון.

ומקבילים הדברים על מה שמסופר: אחד העשירים במוסקבה היה נוהג מנהג של תהפוכות ומערים, כביכול, על עין של מעלה - מוסיף מן הקודש על החול. בערבי שבתות היה מאחר בסגירת בית מסחרו, ואילו במוצאי שבתות היה מקדים הרבה בפתוחה. על אותו עשיר המשיל ה"חפץ חיים" ז"ל משל זה: מעשה באיכר, שהיה מביא תבואה למכירה לסוחר יהודי. וכך הסכימו ביניהם המוכר והקונה, שבשעה שהיו שוקלים את שקי התבואה במאזנים, היה הסוחר חורט חריץ בקיר, ואחר כך היו שניהם סופרים את החריצים וידעו, שכמספר החריצים, כן מספר הפודים (פוד - יחידת משקל רוסית, כ 16 ק"ג) של תבואה שהביא האיכר. לימים נמלך האיכר בדעתו והחליט, שדרך זו של חשבון סכנה יש בה, שהרי יכול הסוחר לטשטש אחד הסימנים שעל הקיר, ואז הן הוא מפסיד פוד של תבואה. לכן בא והציע לסוחר דרך אחרת: כנגד כל פוד של תבואה ששקל במאזנים, ישים הסוחר מטבע על גבי צלחת, ואחר כך ימנו את המטבעות וידעו, כי מספר הפודים כמספר המטבעות. התחילו נוהגים כך.

ברם, בשעת מעשה לא אצר האיכר כוח לכבוש את יצרו, וכשראה שהסוחר אינו מבחין במעשיו, היה ממחר לשלוח ידו בחשאי, נוטל מטבע מערמת המטבעות שבצלחת ומשלשלה לתוך כיסו. ממילא, הלא תבינו, כי הסוחר היה משלם לו אחר כך לפי מספר המטבעות שבצלחת.

אף העשיר דנו, סיים ה"חפץ חיים" ז"ל ואמר, נוהג כמנהגו של אותו איכר "פיקח". הרי תלויים אנו בחסדיו יתברך, שישפיע עלינו את ברכתו, והוא יתברך ציוה עלינו בתורה: "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת" וגו', ואמרו חז"ל, כי מן השבת מתמשך השפע לכל ימות החול. כיון שכן, הרי כל פרנסתו של אדם בשאר ימות השבוע מן השבת היא נמשכת, ואם הוא מערים על השבת ומקצץ ממנה שעות מלפניה ומאחריה, הרי נמצא, שאינו אלא מרמה את עצמו, כי בכך הוא מקטין אתה שפע שמשפיעה השבת על שאר ימות השבוע...

קו 'מחברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם:

קיבל על עצמו שלא לדבר כלל בבית הכנסת,

וזכה באופן מופלא להוריד התביעה בבית משפט ב- 90% הסכיתו ושמעו:

והנה אני רואה שהעניינים מתחילים להתנהל לרעתך, ואז אני מתפלל בלחש לרבש"ע שיציל אותי בזכות התחזקותי בשמירת ביהכ"נ.

השופט מתחיל להקריא את פסק הדין, ואני שומע שהוא מדבר לרעתך, אך לפתע הוא מודיע את סכום החיוב ומקריא 900 במקום 9000. הוא השמיט ספרת אפס אחת! לאחר עיון במסמכי התביעה התברר שהעו"ד הוא זה שהשמיט בטעות את הספרה 'אפס', ובמקום 9000 רשם 900.

העו"ד ניסה להצטדק שברור שלא היה מגיש תלונה על סכום של פחות מאלף שקל, אך טענותיו לא התקבלו אצל השופט, ובס"ד ניצלתי מ-90 אחוז מהתביעה. הקב"ה הראה לי 90 אחוז הצלחה במשפט, אבל למעשה זה אחוז של הצלחה, לראות עין בעין איך שבזכות הקבלה הזאת הקב"ה עושה שגם עו"ד מלומד משמיט 'אפס' בתביעתו לבית המשפט.

מכאן נתחזק כולנו בתוספת שמירת קדושת ביהכ"נ ובזכות כך נזכה לראות בישועת אין עוד מלבדו 'אפס' זולתו.

(גיליון 'קדושת בתי מקדש מעט')

העו"ד ניסה להצטדק שברור שלא היה מגיש תלונה על סכום של פחות מאלף שקל, אך טענותיו לא התקבלו אצל השופט, ובס"ד ניצלתי מ-90 אחוז מהתביעה. הקב"ה הראה לי 90 אחוז הצלחה במשפט, אבל למעשה זה אחוז של הצלחה, לראות עין בעין איך שבזכות הקבלה הזאת הקב"ה עושה שגם עו"ד מלומד משמיט 'אפס' בתביעתו לבית המשפט

ברצוני לספר סיפור ששמעתי מבעל המעשה, שקיבל על עצמו לא לדבר בביהכ"נ כלל וכלל גם שלא בזמן התפילה. וכך סיפר הרב 'י' ר' הי"ו:

לפני מספר שנים פניתי לעורך דין לצורך ענין מסוים (סידור בניה וכדו'), ובסופו של דבר הי'ועץ' נתהפך ל'רועץ', העו"ד הגיש נגדי תביעה של 9000 שקל. לא סכום בשמים, אבל בכל זאת סכום די נכבד. החלטתי שאני מקבל ע"ע בל"נ לא לדבר בביהכ"נ כלל גם שלא בזמן התפילה, ושבזכות חיזוק זה תהיה לי הצלחה במשפט.

בהתחלה זה לא היה בכלל קל, ואפילו מאוד קשה, ובמיוחד שאני מדריך תיירים בבתי כנסת עתיקים בצפת, וכיון שהחלטתי לא לדבר בביהכ"נ, א"כ אני מוכרח להסביר לתיירים את כל המידע על ביהכ"נ טרם היכנסנו בו, וכשאנחנו נכנסים לביהכ"נ באימת כבוד 'לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו' אינני מדבר כלל ורק מסמן באצבעי לתיירים על מה שהסברתי להם קודם כניסתנו לביהכ"נ, דבר שאינו פשוט כלל וכלל.

והנה יום המשפט הגיע, ואני בטוח שהתחזקותי בשמירת 'קדושת ביהכ"נ' תעמוד לי לזכות במשפט.

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:

newsletter.mechubarim@gmail.com

מתחילים
את היום!

סגלה מכל העמים:

עצרו את הבניה ובמקום להתלונן על השכן, ביקשו שבזכות הבלגתם ימצא בנו המבוגר (-של השכן) את זיווגו במהרה, לאחר ג' שבועות התארס בשעה טובה ומוצלחת:

העבודה. משאית פרקה למטה כמות של חומרי בנייה, בתוך הבית פנימה החלו ההכנות לקראת הבנייה - ובלב הייתה חגיגה גדולה.

עד ש...

עד שנשמעו דפיקות בדלת.

היה זה אחד השכנים שהבחין בתכונה, והוא לא מסכים לבנייה! הוא לא מסכים

הלם - זו לא מילה שתתאר את מה שההורים שלי חטפו. הם עשו הכל בדיוק כדי לא להגיע לרגע שכזה, והנה הוא נוחת עליהם בהפתעה גמורה. מעבר לעצם השאלה של הבנייה, בשלב זה כבר הצטברו הוצאות שונות של תכנון, סחורות, פועלים וכו'.

להורים לא היה כסף מיותר, וכל הכסף שהשקיעו נלקח מהמעט שהם חסכו כדי להשיא אותנו.

אנחנו, הילדים, לא היינו מסוגלים להכיל את המתרחש ופשוט התפרצנו על השכן הזה בצעקות שבקעו מלבבות שבורים ורצוצים.

אמא מיד השתלטה על המצב. אספה אותנו, הכניסה אותנו פנימה, ובזמן שהיא בעצמה שרויה בהלם ובצער עמוק, הרגיעה אותנו במשפטים כמו 'הכל משמים!', 'אין מה להתעצבן!', 'הכל מאיתו יתברך!', 'בעצם: זה בכלל לא השכן!' - - -

חלפו שלושה שבועות.

הבן של אותו שכן - שהיה מעוכב שידוך תקופה ארוכה - התארס. ומה התברר אז?

תקשיבו טוב: לאחר התקרית הלא-נעימה הלכו ההורים להתייעץ עם רב גדול. אמר להם הרב: 'אם תוותרו, אם לא תריבו עם השכן, כל בקשה שתבקשו מהשם יתברך תיענה!' קיבלו ההורים את העצה. ויתרו לשכן, ואתם כבר מנחשים לבד מה הבקשה שהם ביקשו!!!

(גליון איש לרעהו)

היה זה אחד השכנים שהבחין בתכונה, והוא בא להודיע שאין דבר כזה! הוא לא מסכים לבנייה! הלם - זו לא מילה שתתאר את מה שההורים שלי חטפו. הם עשו הכל בדיוק כדי לא להגיע לרגע שכזה, והנה הוא נוחת עליהם בהפתעה גמורה. מעבר לעצם השאלה של הבנייה, בשלב זה כבר הצטברו הוצאות שונות של תכנון, סחורות, פועלים וכו'. להורים לא היה כסף מיותר, וכל הכסף שהשקיעו נלקח מהמעט שהם חסכו כדי להשיא אותנו. אנחנו, הילדים, לא היינו מסוגלים להכיל את המתרחש ופשוט התפרצנו על השכן הזה בצעקות שבקעו מלבבות שבורים ורצוצים. אמא מיד השתלטה על המצב. אספה אותנו, הכניסה אותנו פנימה, ובזמן שהיא בעצמה שרויה בהלם ובצער עמוק, הרגיעה אותנו במשפטים כמו 'הכל משמים!', 'אין מה להתעצבן!', 'הכל מאיתו יתברך!', 'בעצם: זה בכלל לא השכן!' - - -

מזה שנים שאני רוצה לספר את הסיפור הבא, שלדעתי מחזק מאוד בענין בין אדם לחברו. אלא ש"מה שהלב חושק - הזמן עושק". בעקבות מבצע הסיפורים אמרתי לעצמי אני חייב לפנות זמן לכתוב את הסיפור. אנחנו מתגוררים בבית קטן בירושלים. כמה קטן? שתיים וחצי חדרים בסך הכל. זוג עם שני ילדים יכולים להסתדר בבית כזה, אבל לנו: שלוש-עשרה נפשות!... מאז שאני זוכר את עצמי אנחנו אומרים להורים: 'צריך להרחיב!' 'צריך להרחיב!'

ההורים חששו מ"עסקי-שכנים" והעדיפו להמשיך לסבול מהצפיפות, מאשר להגיע חלילה לוויכוח עם שכן.

אנחנו, הילדים, המשכנו ללחוץ: 'צריך להרחיב!' 'צריך להרחיב!'...

יום אחד ההורים "נכנעו". זה היה בבני-הזמנים. אמרו לנו שהם יעברו בין כל השכנים ואם אכן יתברר שאין התנגדות, יוצאים לדרך!

שכן אחר שכן הביע את הסכמתו.

הם הרי ידעו והכירו באיזו צפיפות אנחנו מתגוררים: כל לילה פורשים מזרנים על פני הסלון, משכיבים של ילדים רבים, ובבוקר סוחבים חזרה את המזרנים... לא רק שהשכנים הסכימו, חלקם אף אמרו שהם חשבו להציע לנו את הרעיון מיזמתם האישית!

לא חלף יותר משבוע אחד מאז הסכמת השכנים, וכבר הגיע אלינו הביתה מודד כדי להכין תוכנית. אני לא יכול לשכוח את ההתרגשות שעטפה אותנו: אני ואחים שלנו התקשינו להירדם באותו לילה!

וואו! הולכים לבנות!!

לא דובר על הרחבה בסדר-גודל דרמטי, בסך הכל חדר נוסף.

אבל כשהבית הוא כל כך קטן, חדר נוסף מהווה התרחבות של כשלושים אחוז - זה בהחלט משמעותי.

חלף זמן נוסף ובבוקר וורוד אחד זה קרה: הקבלן הגיע עם הפועלים שלו והתחילו את

לא תעשה לך פסל:

מן השמים סירב מנעול הכספת להיפתח, וכך ניצל מסיטואציה מביכה מול הגרף...

הלילה כבר גוועה.

ביום המיועד הופיעה מרכבתו ההדורה של הגרף, והסיעה את הרבי אל האחוזה. בבואו, נתקבל בכבוד מלכים. לאחר ששוחחו בחום בירך הרבי את הגרף והתכונן לשוב לביתו. אך גולחובסקי שמח כל-כך על הביקור ועל הברכה, וחשב כיצד יוכל לכבד את הרבי.

הוא הזמין את הרבי לסיוור באולמות ארמונו. משם המשיך אל חדר אוצרותיו, שבו נשמרו אבני חן יקרות וחפצים נדירים שרכש במסעותיו ברחבי העולם.

"כעת אציג חפץ נדיר ועתיק במיוחד, שלא חשפתיו לפני איש", קרא גולחובסקי בהתרגשות. "גם אוהביי הגדולים ביותר לא ראו אותו. הוא שמור בכספת מיוחדת, והמפתח היחיד מצוי ברשותי בלבד. הרבי ודאי ייחנה מיופיו המיוחד של פריט זה."

הגרף שלח את עוזרו הנאמן להביא את הפריט היקר. גם העוזר הזה ידע על החפץ הסודי שאיש לא ראה אותו, ובשמחה מיהר אל מרתף הבית. ביד רועדת אחז במפתח הכספת וניסה לסובב את המנעול, אך המפתח לא הסתובב.

העוזר חזר לאדונו וסיפר כי אינו מצליח לפתוח את הכספת. גולחובסקי נדהם, ביקש את סליחת הרבי וירד בעצמו למרתף לנסות לפתוח את התיבה. הוא ניסה שוב ושוב, ללא הועיל.

באין ברירה שב הגרף אל הרבי והתנצל על שעייב אותו לשווא, ועל שנבצר ממנו להציג לפניו את החפץ המובחר והנדיר מכל אוצרותיו, דבר שלדבריו לא קרה לו מעולם.

"אינך צריך להצטער על כך כל עיקר", הרגיעו הרבי. הוא התעכב עימו עוד זמן מה ונפרד ממנו לשלום. לאחר ששב הצדיק לביתו ניסה הגרף שוב לפתוח את הכספת, והפעם המפתח הסתובב בלי שום בעיה. הגרף התפלא מאוד על הדבר.

מקורביו היהודים של גולחובסקי היו סקרנים לדעת מהו אותו פריט נדיר השמור בכספת. בהזדמנות מתאימה שאלו את הגרף על כך.

"זו מתנה מיוחדת שקיבלתי לפני כמה שנים, כאשר ביקרתי את האפיפיור ברומא", נעתר גולחובסקי וסיפר. "במהלך ביקורי העניק לי האפיפיור צלב זהב עתיק ונדיר ביופיו. פריט זה הוא מהעתיקות החשובות ביותר בעולם. אני מצטער כל-כך שבדיוק בשעה שרציתי להראותו לצדיק, סירב מנעול הכספת להיפתח."

כעת הבינו החסידים כי מה יצא הדבר, ומן השמיים שמרו את הצדיק מלעמוד במצב לא-נעים כל-כך...

(גל' שיחת השבוע)

"כעת אציג חפץ נדיר ועתיק במיוחד, שלא חשפתיו לפני איש", קרא גולחובסקי בהתרגשות. "גם אוהביי הגדולים ביותר לא ראו אותו. הוא שמור בכספת מיוחדת, והמפתח היחיד מצוי ברשותי בלבד. הרבי ודאי ייחנה מיופיו המיוחד של פריט זה."

הגרף שלח את עוזרו הנאמן להביא את הפריט היקר. גם העוזר הזה ידע על החפץ הסודי שאיש לא ראה אותו, ובשמחה מיהר אל מרתף הבית. ביד רועדת אחז במפתח הכספת וניסה לסובב את המנעול, אך המפתח לא הסתובב.

העוזר חזר לאדונו וסיפר כי אינו מצליח לפתוח את הכספת. גולחובסקי נדהם, ביקש את סליחת הרבי וירד בעצמו למרתף לנסות לפתוח את התיבה. הוא ניסה שוב ושוב, ללא הועיל.

באין ברירה שב הגרף אל הרבי והתנצל על שעייב אותו לשווא, ועל שנבצר ממנו להציג לפניו את החפץ המובחר והנדיר מכל אוצרותיו, דבר שלדבריו לא קרה לו מעולם.

לא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וגו' (כ, ב).

שאלת הקיסר האוסטרו-הונגרי פרנץ-יוזף הפתיעה את הגרף גולחובסקי. זה היה באביב תרנ"ד, כאשר נודעה הבשורה על דבר הסתלקותו של רבי מרדכי-שרגא פרידמן, אבי חסידות הוסיאטין (נסתלק בכ"ב באייר). "האם הכרת את הצדיק היהודי מהוסיאטין?", שאל הקיסר.

הגרף גולחובסקי היה מבעלי האחוזות הגדולות באוסטריה. באחוזותיו העסיק פועלים ובעלי מלאכה לרוב, ובהם יהודים רבים. בשל עושרו והשפעתו נבחר לציר ברייכסטאג - המועצה המלכותית באוסטריה - ומפעם לפעם בא לווינה לשיבות מדיניות עם הקיסר.

הידיעה על הסתלקותו של הצדיק התפרסמה בהבלטה בעיתונים, וכך הגיעה גם לידיעת הקיסר. תשובתו של גולחובסקי לשאלת הקיסר הייתה שלילית.

"ואני דווקא הכרתיו", הגיב ואמר פרנץ-יוזף. "פעם אחת נסעתי בכרכרתי ברחובות וינה, והבחנתי ביהודי הדור פנים היורד מעגלתו ועומד בצד כמו כולם. תואר פניו היה כשל איש אציל ומורם מעם. ביקשתי לברר מיהו אותו אדם מרשים, ונאמר לי שזה הצדיק מהעיירה הוסיאטין. דמות מרשימה כל-כך לא ראיתי מעולם!"

גולחובסקי חש אכזבה והחמצה על שלא השכיל להכיר את הצדיק. מייד עם שובו לביתו זימן כמה מידידיו היהודים וביקש מהם לקבוע לו ביקור בחצר הוסיאטין. כשנודע לו כי בנו של הצדיק, רבי ישראל פרידמן, ממלא את מקומו, ביקש להתקבל לפגישה עימו.

במועד שנקבע הופיע הגרף בחצר החסידית. הוא נפגש עם הרבי ושוחח עמו שעה ארוכה. כשיצא מחדרו הביע באוזני מלוויו את התפעלותו. חוכמתו ותבונתו של הרבי שבו את ליבו, ומאז החל לשלוח בקביעות אחת ממרכבותיו המפוארות, שתעמוד לרשות הרבי. יהודי הוסיאטין ניצלו את השפעתו הרבה של הגרף בחצר הקיסר למען רווחתם של היהודים שחיו בחסותו.

כדרכם של בעלי האחוזות, ערך גולחובסקי מפעם לפעם חגיגות ענק ונשפי פאר. למסיבות הזמנו מאות משתתפים, ובהם שרי מלוכה ומושלים מעיירות רבות. האורחים נהנו ממזון משובח וממשקאות יקרים שזרמו לשולחנות בשפע רב.

גם את הרבי ביקש גולחובסקי להזמין למסיבה ושיגר לבית הצדיק הזמנה אישית. רבי ישראל ביקש להסביר לגרף כי אין זה לכבודו להופיע במסיבות מסוג זה. במקום זאת הוחלט שהרבי יבוא לביקור באחד מימי החגיגה במעונו הפרטי של הגרף, בשעת בוקר מוקדמת, כאשר המולת

פנינים על הפרשה:

ותגיד לבני ישראל (שמות יט ב-ג). אפשר לומר, דרבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) דרשו על פסוק (שמות יז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם', שרפו ידיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק. ועכשו שנתקברו להר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בזריזות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד. ומצד קדשתם וטהרתם ואחדותם וזה משה שעלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו, וכמו שמצינו בתלמוד (סנהדרין יא.) שיצאה בת קול ואמרה יש אחד כאן שראוי שתשרה עליו שכונה כמשה אלא שאין דורו ראוי לכך. מכאן ראינו שזכות הדור היא שמסיעת לשלמות גדול הדור. והנה מצינו שהאבות נקראים 'הרים', וישראל, עכשו שנתקדשו באחדות אחת, נקראו כלם בשם 'הר אחד':

עזבו את הרפיון בתורה והתאחדו

וזהו שאמר ויסעו מרפידיים, דהיינו, נסעו מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה, עכשו הסירו רפיון ידים וכאו למדבר סיני בזריזות, לקבל התורה בזריזות ולשמרה בזריזות, ויחן שם ישראל, נעשו בלב אחד כאיש אחד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דבחדש א.) נגד החר, לרמוז דכמו שהר סיני גוף אחד, גם הם נעשו הר אחד, גוף אחד וקדשה אחת ואחדות אחת, וזהו נגד החר:

אחר שזכו לשלימות קבלו את התורה

ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, החר הם ישראל כמו שאמרנו, ועוד נמי, החר במלוי כזה: ה"י ה"י ר"ש עם הכולל גימטריא 'ישראל', וזהו ויקרא אליו ה' מן ההר, דהיינו, זאת המעלה שבאה לך מסבת ההר, שהם ישראל, ועכשו הכל מתקן, העם מתקנים והמנהיג מתקן, גם אני איני מונע השפעתו מהם, לפיכך כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

האם מחויב אדם לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו

תנו רבנן נאמר כבוד את אביך ואת אמך (שמות כ יב), ונאמר כבוד את ה' מהונך (משלי ג ט), השנה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום (קדושין ל:). תוספות: כבוד את ה' מהונך, בירושלמי (קידושין פ"א ה"ז) דורש 'מהונך' כמו 'מחונך', משמע שהקפיד הקדוש ברוך הוא על כבוד אב ואם יותר מכבודו, שבכבודו הוא אומר 'כבוד את ה' מהונך' דהיינו 'מחונך', דמשמע ממה שחנך, כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, ובכבוד אב ואם נאמר 'כבוד את אביך ואת אמך', דמשמע בין שיש לו ממון ובין אין לו, ויבא דלית ליה, חייב לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו:

תכלית יציאת מצרים כדי שיקיימו את כל המצוות

אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ד-ו). אפשר לרמוז דכאן בא להורות לישראל המצוות שהם חובה להכשר ותקון גופם, שיהיו זהירים בהם, והם המילה לשמונה ימים, וציצית, ותפילין, ושמירת שבת, ועשית סכה, ונטילת לולב, וזהו הרמז אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים כל האותות והמופתים והוצאתי אתכם, וצריך שתדעו כל החרדה הזאת שתדתי עליכם למה, הוא מפני שתהיו מקיימים מצוותי, וזהו ואשא אתכם על כנפי נשרים, נשרים גימטריא 'ציצית', דהיינו, גאלתי אתכם בשביל שתעשו ציצית על כנפי בגדיכם, וזהו על כנפי נשרים, דהיינו, בשביל שתעשו ציצית בכנפי בגדיכם, ואבא אתכם אלי, אתכם אלי גימטריא עם שני כוללים 'טוטפת', ועתה אם שמוע תשמעו בקלי, ראשי תבות 'שבת', ושמרתם את בריתי, היא ברית מילה, והייתם לי סגלה, היא שיהיו עוסקים בתורה, עוד, 'סגלה' רומזת על נטילת לולב ועל עשית הסכה, ועקר כל המצוות כדי שתדעו שאני אדון הכל ותקבלו צואתי על כל דבר ודבר, ותכירו כי לי כל הארץ:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

לפני קיום המצוות צריך להתרחק מכל חטא

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ד-ו). מה שאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, בא להורות שעקר קיום מצוות ועסק התורה בעיני שיהיה הגוף העושה המצוות ועוסק בתורה טהור ונקי מעון, כמו שנאמר (תהלים לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', וזהו הכלל הגדול, דאי לאו הכי שוא שקד שומר לשמר מצוות ותורה, שהיה הוא בונה מצד זה וסותר מצד זה, לפיכך בא להזהירם בלשון הזה ואתם, כלומר, אתם מצד עצמכם צריכים להיות הגוף שלכם מתקן כראוי בקדשה ובטהרה כדי שיחולו המצוות עליו, והוא שתהיו לו ממלכת כהנים, דהיינו טהורים כמו הכהנים, ותהיו גוי קדוש, ואז יאתה לכם קיום המצוות והתורה:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

זכות קדושת ישראל ואחדותם זכו לתורה

ויסעו מרפידיים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד החר, ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב

עצות וסגולות:

ענייני ענוה (א')

הענוה מעולה מכל המידות

מדת הענוה, שהיא למעלה מכל המדות הטובות (ע"ז כ:). ולכן אחר שאמר שהוא היה מתנהג במדת הענוה, אמר לבני ישראל התנדקו במדה הזאת שאין למעלה [ממנה], והרצו להחיל לה' שימלא לו רצונו ויעשה בקשתו יתדבק במדה הזאת ומבטח הוא שיעשה ה' בקשתו (סוטה ה:). (מעגלי צדק, אות דל"ת, ד"ה דבקה לעפר)

הגאה לא מתבונן בשפלות עצמו

הגאה טח עיניו מראות ולבו מהבין, כי מה הוא ועל מה יתגאה, וכי עצמו נחווה, והלא אינו אלא בשר ודם רמה ותולעה (סוטה ה:). אבות דר"נ פ"ט).

(פיתוחי חותם פרשת תוריע, ד"ה אדם)

הגאוה ניכרת אצל הגאה, גם כשמסתיר אותה

יש בן אדם שגאוה טמונה בלבו, ומתחכם שלא יכירו בו בני אדם שהוא גאה, ומדבר דברים שסובלים שתי פנים, לצד אחד נחשבים גאוה, ולצד השני לא כן, אבל אוי לו, שהרי אפלו אין מכירים אותו מלמטה, כבר נתגלה קלונו למעלה, וטמא טמא יקרא.

(פיתוחי חותם שם, ד"ה ומראה הנגע)

הגאה גורם אחיזת הקליפה באותיות השם הק'

הויבא במשנת חסידיים (מסכת התשובה פ"ב אות א), דהגאה גורם להקלפות להתאחו אפלו באותיות י"ה של שם הנו"ה ברוך הוא, לפי שאין להם אחיזה רק באותיות ו"ה האחרונות, והגאה גורם להם להתאחו אפלו באותיות י"ה, ולכן 'גאוה' גימטריא י"ה, לרמוז שפוגם בשם י"ה ומגביר כח אלהים אחרים.

(פיתוחי חותם שם, ד"ה אדם)

הגאה נותן שליטה גדולה לס"ח

ובא לומר, דמי שיש בו מדת הגאוה שהיא שאת, הגדלה שרוצה להתנשא בכל דבר, או ספחת שהיא גרועה ממנה, או בהרת שהיא גרועה ממנה, הרי הוא פוגם פגם גדול ונותן שליטה גדולה לסמא"ל.

(פיתוחי חותם שם)

ילמד על מידת הענוה, ממשוה רבינו ואברהם אבינו

הרוצה להתנהג במדת הענוה יראה אברהם אבינו עליו השלום ומשה רבנו עליו השלום עד היכן הגיעה ענותנותן (חולין פט:), ומקם ילמד.

(פיתוחי חותם שם)

ברוך הוא אינו חייב. אבל היכא שיש לו, מכל מקום אב ואם והקדוש ברוך הוא שוים. לזה בא הירושלמי לומר, דאפלו היכא דאית ליה, כבוד אב ואם עדיף, והוא משום דגבי אב ואם ממון אדם שלו הוא, ואפלו הכי מחייב לתת אותו לאביו ולאמו. אבל גבי הקדוש ברוך הוא, אף אם אדם נתן לו, סוף סוף הממון של הקדוש ברוך הוא. והעדיפותא של אב ואם היא, שאף על גב שהממון אינו שלהם רק של הבן, מכל מקום מחייב לתת משלו להם, לא כן גבי הקדוש ברוך הוא לא נתן לו האדם כלום רק משל הקדוש ברוך הוא נתן לו:

וזהו כונת מהרש"א בדברי הירושלמי, דלפרוש 'מהונג' משמע, דגם גבי הקדוש ברוך הוא הממון קרוי של אדם, אבל השתא דאמרינן מ'מחונג', דהיינו ממה שחננה, אם כן לגבי הקדוש ברוך הוא לא ש"ך רבותא כאב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו. והיינו דדקדק מהרש"א ואמר 'דהיינו כדאמרינן משלו תן לו', כלומר השתא דקרינן מ'מחונג' דשמעינן מינה דהממון של הקדוש ברוך הוא משלו, ואם כן ליכא רבותא גבי הקדוש ברוך הוא כמו אב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו, כדאמרינן תן לו משלו. וזה בודאי כונת מהרש"א, דאי לא תימא הכי אמאי אצטריך למימר 'דהיינו כדאמרינן משלו תן לו', אלא ודאי כדפרשנו. דו"ק:

(לבונה זכה פרשת יתרו)

ולפי זה תמה מהרש"א, כינן דעקר ?לפיתא דהירושלמי הוא משום דכתיב גבי כבוד המקום 'מהונג' ולגבי כבוד אב ואם לא כתיב 'מהונג' רק סתמא, אם כן מזה מוכח דגבי המקום אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, וגבי אב ואם בין יש לו ובין אין לו חייב כינן דסתם כתיב. וכינן דהכי הוא, למה ליה להירושלמי לדרש 'מהונג' כמו 'מחונג', בלאו מ'מהונג' כפשטה ילפינן האי דרשא, אי לא אתא הירושלמי לחדש לנו שום דבר ב'מחונג', כי אם כפי פרוש התוספות, זה לא אצטריך, כדפרשנו. אלא ודאי חדוש גמור אתא הירושלמי לאשמעינן במה שדריש 'מהונג' כמו 'מחונג', וזהו החדוש, דאי אמרינן 'מהונג', משמע דהממון קרוי של אדם, וכשמכבד אדם להקדוש ברוך הוא בממונו, יש לו טיבותא ושכר כמו שמכבד לאביו ואמו בממונו, וקא משבח קרא לאדם כשמכבד להקדוש ברוך הוא בממון עצמו, אבל אי אמרינן מ'מחונג', דהיינו ממה שחננה, דשמעינן מינה תן להקדוש ברוך הוא משלו, דהיינו הממון שביד אדם של הקדוש ברוך הוא הוא, וכל מה שיתן להקדוש ברוך הוא לאו רבותא וטיבותא כל כך, כי כל מה שיתן להקדוש ברוך הוא ומכבד אותו, משל הקדוש ברוך הוא הוא:

והנפקותא שיש בזה היא זו, והוא דלפי פרוש התוספות, העדיפותא שיש לאב ואם על הקדוש ברוך הוא היא בצד אחד דוקא, היכא דאין לו, דלגבי אב ואם חייב לחזר על הפתחים ולכבדם, ולגבי הקדוש

ביאור המהרש"א בירושלמי שבכיבוד אב ואם חייב אף באין לו

כתב מהרש"א וזה לשונו: ולולי דברי התוספות היה נראה לפרש שהעדיפו המקום, ד'מחונג' משמע דלא בקש אלא אם נתן לך הקדוש ברוך הוא תן לו וכבד אותו, דהיינו כדאמרינן (אבות פ"ג מ"ז) משלו תן לו. אבל בכבוד אב ואם, אף אם אין לך תתן להם, דהיינו שצריך לחזר על הפתחים. עד כאן לשונו:

מה חידש המהרש"א

רבים תמהו, מה חדש מהרש"א על דברי התוספות, הלא הן הנה דברי התוספות:

כוונת המהרש"א שעדיפות כיבוד אב ואם ניכרת אף ביש לו

ונראה לעניות דעתי לפרש דדבר פשוט, בודאי חדוש יש בדברי מהרש"א מה שלא משמע כן מדברי התוספות. והוא, דהא בידן השתא לפרוש התוספות מלתא דפשיטא דמכבד את אביך' משמע דבין יש לו ובין אין לו חייב לתן, דהא קרא סתמא כתיב, דלגבי הקדוש ברוך הוא כתיב 'כבד את ה' מהונג', דהיינו ממוןך, כדמשמע 'הון' בכל מקום, 'הון ועשר בביתו' (תהלים קיב ג), 'בית והון' (משלי יט יד), וכיוצא:

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

קו 'מחברים' ^{בס"ד}

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

אוצרות הפרשה

הגאון רבי אשר קובלסקי שליט"א: בזמנים כאלה, כל אחד מאיתנו מבקש לדעת מהי הנוסחה להשרות רוגע וביטחון, כיצד ניתן להגן על עצמנו ולחיות מתוך אושר ושלווה. בתקופות שהעולם סוער ורוגש, כולנו חפצים לדעת אם יש דרך לבחור בחיים מוגנים ובטוחים, מרובי שפע ונטולי חרדות. האם יש דרך כזו? האם יש מפתח או כלי שמוביל ליעד הנשאף הזה!?

נס מחודש: עם ישראל שומר את יום השבת, ויום השבת מרעיף על העולם סוללת הפעלה למשך עוד ששה ימים. כך עד ליום השבת הבא!

יש כאן גילוי: כל קיום העולם על מכונו, כל המצב בו העולם פועל באופן תקין ותושביו זוכים בשפע שמימי הדרוש להם - הוא כתוצאה מברכת יום השבת, כי היא מקור הברכה. אם משהו ביסודות העולם מתערער ורועד, אם שלוות תושבי העולם ניטלת מהם - יש לפעול כדי להבטיח שהעולם ייטען מדי שבת בסוללה מלאה של שפע וביטחון!

לפיכך, זכינו בהבטחה נפלאה בדברי חז"ל, שקבעו 'כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים'. וכי זכות תפילה בשירה נרגשת או שעת איכות לימודית, כמה סלטים נוספים או מנה עיקרית מושקעת, כלים יפים או עריכה מהודרת - בזכותם זכאי האדם לנחלה בלי מצרים, לשפע בלי גבול ומידה?! איך יתכן?! מה הסבירות של חוסר פרופורציה שכזה בין המאמץ האנושי לענג את השבת, לבין התוצאה המובטחת - נחלה בלי מצרים!?

התשובה היא פשוטה: הואיל והשבת היא למעשה מפתח השפע של העולם כולו, בגלל שכתוצאה מעונג שבת העולם מושפע בזרם השפעות שמימי - לפיכך מי ששותף להפעלת הכלים הללו, ראוי לזכות באחוזים... המענג את השבת - נכון שיזכה בנחלה בלי מצרים, כי הוא המביא שפע לעולם, מבסס אותו על עומדו בשלווה וביטחון!

(הג"ר אשר קובלסקי - פניני פרשת השבוע)

העולם נברא עם 'פג תוקף', עם יכולת שרידות של ששה ימים בלבד. לאחר כל ששה ימים, העולם אמור להתהפך ולהתרוסק, לשוב להיות תוהו ובוהו כמקדם. אלא שכל ששה ימים מתרחש נס מחודש: עם ישראל שומר את יום השבת, ויום השבת מרעיף על העולם סוללת הפעלה למשך עוד ששה ימים. כך עד ליום השבת הבא!

זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ (כ, ז).
ימים טרופי מתח עוברים על העולם כולו, דאגות אחרונות משכיחות את קודמותיהן.

בזמנים כאלה, כל אחד מאיתנו מבקש לדעת מהי הנוסחה להשרות רוגע וביטחון, כיצד ניתן להגן על עצמנו ולחיות מתוך אושר ושלווה. בתקופות שהעולם סוער ורוגש, כולנו חפצים לדעת אם יש דרך לבחור בחיים מוגנים ובטוחים, מרובי שפע ונטולי חרדות. האם יש דרך כזו? האם יש מפתח או כלי שמוביל ליעד הנשאף הזה!?

התשובה היא, שרק אנחנו, בני העם היהודי, זכינו במתנה יקרת ערך, אהובה ונעלית במיוחד, שקשה לתאר את עומק השפעתה על חיינו. זו מתנה כה יקרה עד שבזמנים בעצמו מכנה אותה בשם 'מתנה טובה', והיא כוללת בתוכה את המרכיב שכולנו כה זקוקים לו: השפעה שמימית של רוגע, של שפע, של ביטחון, של המשך פריחה והצלחה.

המתנה הזו היא יום אחד בשבוע, שבפרשת השבוע שלנו זכינו במשמעות היום הזה, הוא יום השבת. מעבר לזכות העילאית לשמור לשבת, להתנתק מהעולם, להישמר ולהיזהר באיסורי שבת כראוי, יש בתוככי יום השבת מתנה מיוחדת, המתוארת בדברי בעל האור החיים 'הקדוש ז"ע בפרשת בראשית במילים פשוטות:

העולם נברא עם 'פג תוקף', עם יכולת שרידות של ששה ימים בלבד. לאחר כל ששה ימים, העולם אמור להתהפך ולהתרוסק, לשוב להיות תוהו ובוהו כמקדם. אלא שכל ששה ימים מתרחש

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב
חמיצת עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינת המילים
'אור תורה' | 'זרות חיים'
הערות, ציורים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר
10 כרכים של מיתקני נגיחה:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחל'
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אידיש: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: מסביר רבינו האור החיים הקדוש שהפסוק בא כאן להקדים ולהודיע לנו את אותם הדברים אשר הם עיקרי ההכנה לקבלת התורה, שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנועימה, כשאחד מכללים אלו הוא מידת הענווה והשפלות שהיא הבסיס לקבלת התורה, ולכן חזר הכתוב והדגיש את עניינו של המדבר לפי שיש בו רמז על מידה זו, שהרי המדבר הוא הפקר והכל דורכים עליו, וכך גם יש לאדם להתנהג כדי לזכות לכתרה של תורה.

שני סיפורים של שאלה ותשובה: מידת הענווה

הגאון הנודע רבי עקיבא איגר היה רגיל להשמיע שיעורים לפני תלמידי ישיבתו כשהרשות הייתה נתונה גם לבני העיר שנפשם חשקה בתורה להשתתף בשיעור. אחד המשתתפים הקבועים בשיעור היה יהודי שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו. רשת ענפה של מסחר הייתה לו, והיה נושא ונותן באמונה בסכומי כסף אדירים, אך גם ידיו רב לו בפלפולא דאורייתא. למדן מופלג היה וכוחו גדול בהווית דאביי ורבא. הוא מצא לעצמו עונג רוחני בשיעוריו העמוקים של רבי עקיבא איגר, והשתדל שלא להחסיר מהם.

ביום מהימים התארכו עיסוקיו של הסוחר הלמדן עד שנאלץ להתעכב בבית מסחרו יתר על הרגלו. איחור זה לא הרפה את ידיו מלבוא אל השיעור, אלא שלמרבה הפלא הוא נכנס אל חדר מסירת השיעורים והוא רואה כי החדר ריק. ניכר שהיו בו אנשים זה לא מכבר, אך כעת אין בו נפש חיה. ידע הסוחר כי זהו הזמן בו רבי עקיבא איגר מוסר את השיעור, וכעת היה השיעור צריך להיות בעיצומו, אך בפועל המקום ריק.

תר הסוחר אחר אחד הבחורים שיסביר לו פשר דבר, עד שמצא בחור אחד ממכריו וממנו נודע לו כי רבי עקיבא איגר אמנם הגיד שיעור כהרגלו, אלא שהשיעור לא זכה לבוא אל סיומו. זאת מפני שבאמצע השיעור שאל אחד הבחורים המשתתפים קושיה על המהלך אותו השמיע רבי עקיבא איגר בשיעור, ואם כי אמנם הוא נענה בתשובה כהלכה מפי רבי עקיבא איגר, אך הבחור התעקש ועמד על שלו. פעם אחר פעם חזר הבחור על השאלה וכל פעם נענה רבי עקיבא איגר וענה לו את אותו תירוץ. הבחור לא הסכים להניח לרבו, וכך הוא שאל את אותה קושיה במשך לא פחות משבעים פעם! ואף רבי עקיבא איגר בענותנותו הרבה לא גער בו כלום אלא ענה אותו תירוץ שבעים פעם! יתכן, המשיך הבחור וסיפר לאותו סוחר, שזה היה ממשיך עוד ועוד אלא שרבי עקיבא איגר נחלש מאוד מחילופי הדברים והוא התעלף ונפל על מקומו. כמובן שמהומה גדולה התעוררה. ניסו להעיר את הגאון אך לא הצליחו. הזעיקו רופא מומחה והוא קבע שמצבו חמור מאוד וציווה להחיש אותו אל ביתו. כך נקטע השיעור בעיצומו.

הסוחר שכאמור היה למדן מופלג התעניין אצל הבחור על מה היו חילופי הדברים בין התלמיד לבין רבי עקיבא איגר, אלא שהבחור השתאה מולו ושאל: רבינו מצוי בסכנת נפשות ואתה

התפלאו כל הנוכחים ושאלוהו: זאת מנין לך? וכי נביא או בן נביא אתה שבטוח הינך כי רבינו עתיד להבריא?

נענה האיש ואמר: בוודאי ראיתם שהתכופתי על מיטתו של רבינו, הנה אספר לכם את אשר שמעו אוזני מלחשו של רבינו. וכך שמעתי את דבריו בהם הוא ביקש ואמר: ריבוננו של עולם! נפשי בשאלתי ובבקשתי שתשלח לי רפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל, בשל שתי סיבות: הסיבה הראשונה: הלוא גלוי וידוע לפניך שהמהלך שלי בסוגיא הוא ישר ונכון, וכיוונתי בו לאמינתה של תורה, וראויה היא התורה הקדושה שבשלה אזכה לרפואה שלימה! והסיבה השנייה: כי אם אמות עכשיו חלילה, הרי שהבחור המקשה עלי לא יוכל לחיות במנוחה כל ימי חייו, כי הוא יתיסר ויתענה בייסורי מצפון על כך שהוא היה הגורם למותי, ואף סיבה זו מספקת כדי שאזכה לרפואה שלימה.

כשמעתי כך מרבינו, סיים הסוחר ואמר, בטוח אני כי הקב"ה ישלח לרבינו רפואה שלמה במהרה ועוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו. ואמנם כך בדיוק היה: באורח פלא התייצב מצבו של רבי עקיבא איגר עד שחזר לאיתנו.

מצפה ממני שאוכל להתרכז ולומר לך את הויכוח העמוק בריתחא דאורייתא שהייתה שם. אך הסוחר לא הניח לאותו בחור וביקשו שוב ושוב שיאמר לו את המשא והמתן, עד שהבחור נענה לו וסיכם בפניו את עיקרי הויכוח הגדול.

הקשיב הסוחר לדברים והתפלא מאוד על עקשנותו של אותו תלמיד, שהרי דברי רבי עקיבא איגר היו ברורים ונהירים כנתינתם מסיני, ועל מה היה לו להתדיין איתו. אולם גם הסוחר ביקש לשהות עם רבן של כל בני הגולה, בדקות קשות אלו, ומיהר ללכת אל ביתו של הגאון בעוד שראשו מחשבן שוב ושוב את הויכוח הלמדני שהתנהל בשיעור אליו איחר.

משכנס הסוחר לביתו של רבי עקיבא איגר הוא מצא את כל בני הבית שרויים בדאגה עמוקה. המצב כבר היה קשה מאוד וחששו לגרוע מכל. הסוחר התקרב למיטתו של רבי עקיבא איגר וראה אותו מרחש ומלחש בשפתותיו. הוא לא איבד עשתונותו אלא ניגש למיטתו של הרב והקשיב לשפתותיו הנעות.

אחרי כמה דקות בהם היה הסוחר כפוף על רבי עקיבא איגר הוא התרומם והכריז בקול: ברור לי לחלוטין כי הרב יבריא ויקום ממיטת חוליו.

הסיפור על השאלה והתשובה מוליך אותנו לסיפור נוסף של שאלה ותשובה, כשהצד השווה של שני הסיפורים הללו הוא מידת הענווה והשפלות של הגאון רבי עקיבא איגר.

היה זה כשרבי עקיבא איגר נסע מהעיר פוזנא, בה כיהן כרבה של העיר ורבן של כל בני הגולה, אל העיר אייזנשטט, עיר מולדתו, כדי לבקר את אמו הישישה והצדקנית. במהלך נסיעתו הארוכה החליט רבי עקיבא איגר לבקר אצל הגאון רבי מרדכי בנט, רבה של העיר ניקלשבורג. שמע הביקור המתוכנן הגיע לאוזניהם של למדני העיר ניקלשבורג ואחזה בהם התרגשות גדולה. שמוע שמעו אודות גדולת הגאון רבי עקיבא איגר, והיו בטוחים כי בביקורו אצל רבם, רבי מרדכי בנט, יושמעו חידושים עצומים ונפלאים מפיהם של שני גאונים אלו שיחדדו זה את זה בשמועותיהם. אלא שכמידת הציפיה הגדולה לפלפולים הכבירים ולחידושים המרעישים ומרקיעי השחקים שישמיע האורח הגדול באזניהם, כך הייתה אכזבתם.

במהלך הביקור החשוב ישב רבי עקיבא איגר כשהוא כפוף ונכנע לפני רבי מרדכי בנט ובלע בשקיקה כל מילה שיצאה מפי קודשו. רבי עקיבא איגר נענע בראשו כמסכים וכמתפעל מהחידושים שהשמיע באזניו וביקש בענווה ובהכנעה לזכות ולשמוע עוד ועוד מדברי תורתו של רבי מרדכי בנט. ככל שניסה רבי מרדכי בנט לרמז לרבי עקיבא איגר שיאמר אף הוא מדברי תורתו, הוא לא נענה ולא כלום. במשך רוב הזמן התעטף רבי עקיבא איגר באדרת השתיקה וההקשבה, בקול דממה דקה הקשיב לדברי המארח ובסך הכל השמיע אי אלו משפטים קצרים של קורח רוח מהדברים ששמע. ואילו חידושים שלמים משל עצמו לא השמיע גאון הדור הנודע בשערים ולא כלום.

המארח התמה לא הבין את טיב שתיקתו של האורח, ותלה זאת בחולשא דאורחא, מחמת תשישותו מהמסע המופלג. כיון שכן פנה רבי מרדכי בנט והפציר באורחו הדגול כי יסכים להתעכב במחיצתם ולשהות בעירם ניקלשבורג עד לאחר השבת הבאה עליהם לטובה למען יכבד את בני עירם הנכספים לשמוע את קולו וישא מדברותיו בדרשה תורנית מכובדת בבית המדרש הגדול של העיר, כמנהגם של רבנים דגולים המגיעים להתארח בערים ואמהות בישראל.

אלא שרבי עקיבא איגר סירב בתוקף רב. בענוותנותו הרבה חשש האורח מפני הכבוד שעתיד הוא לקבל במידה גדושה משבת שכזאת ובפרט מדרשה בפני כל בני הקהילה, והוא דחה את ההזמנה בהחלטיות. את הסיבה לסירובו תלה רבי עקיבא איגר באילן הגבוה של מצוות כיבוד אם המזומנת לפניו ואשר בשלה אצה לו הדרך, אין הוא יכול להתעכב כאן עוד, ובזה הוא נפרד ממארחיו לשלום ולברכה.

יציאתו של רבי עקיבא איגר מהעיר ניקלשבורג עשתה רושם עז עוד יותר מביאתו. פליאה עמוקה ותדהמת אכזבה שררה בקרב הלומדים שבעיר על כך שרבי עקיבא איגר כמעט ולא פצה פה במהלך הביקור. היו כאלה חכמים בעיניהם שניסו לפקפק על מידת גאונותו של רבי עקיבא איגר

ולומר כי אין זו אלא הגזמה בעלמא של בני פולין המפריזים יתר על המידה, אך הכל הסכימו שהיה כאן מאורע משונה היוצא מגדר הרגיל והמקובל. כשהמשיך רבי עקיבא איגר במסעו, הוסיף ועצר שוב ביישוב קטן שהיה על אם הדרך. זאת מפני שרגיל היה רבי עקיבא איגר תמיד לתהות על קנקנם של כל הקהילות היהודיות הקטנות ולבדוק היטב את מצבם הרוחני. המציאות הייתה שרבני הקהילות הגדולות לא מצאו זמן מספיק כדי לעסוק בעניינם של קהילות זעירות שלא זכו לרב משלהם וצרכיהם הרוחניים נעלמים היו בדרך כלל מעיניהם הפקוחות של חכמי ורבני המחוזות הגדולים. כיון שכך, באותם עירות קטנות מתרחשים היו לעתים מכשולות ופרצות

**באמצע השיעור שאל אחד
הבחורים המשתתפים קושיה על
המהלך אותו השמיע רבי עקיבא
איגר בשיעור, ואם כי אמנם הוא
נענה בתשובה כהלכה מפי רבי
עקיבא איגר, אך הבחור התעקש
ועמד על שלו. פעם אחר פעם
חזר הבחור על השאלה וכל
פעם נענה רבי עקיבא איגר וענה
לו את אותו תירוץ. הבחור לא
הסכים להניח לרבו, וכך הוא
שאל את אותה קושיה במשך לא
פחות משבעים פעם! ואף רבי
עקיבא איגר בענוותנותו הרבה
לא גער בו כלום אלא ענה אותו
תירוץ שבעים פעם! יתכן, המשיך
הבחור וסיפר לאותו סוחר, שזה
היה ממשיך עוד ועוד אלא שרבי
עקיבא איגר נחלש מאוד מחילופי
הדברים והוא התעלף ונפל על
מקומו...**

ואין איש שם על לב.

רבי עקיבא איגר היה משתדל איפוא בכל פעם שיצא למסע על פני המדינות להתעניין במצבן של קהילות נידחות כאלו והיה נכנס אליהם לביקור כדי לעמוד על משמר חומות הדת. מבקש היה לבדוק את סכיניו של השוחט, לבחון את כשרות המקווה, להשיג על שלימות העירוב, ועוד הרבה כיוצא בזה. בכל פעם שהייתה מתגלית לפניו פירצה כלשהי או מעוות שדרש את תיקונו, היה רבי עקיבא איגר מנסה לתקנה בעצמו כמידת יכולתו, ובמקרים מסובכים יותר היה ממחר להביא את המידע החשוב לידיעת אחד הרבנים הגדולים שהיה מתגורר באזור.

לצערו של רבי עקיבא איגר, גם באותו כפר קטן בו עצר באמצע דרכו התגלו בעיות קשות ונוצר צורך דחוף לגדור את הפרוץ ולתקן את המעוות. הבעיה ההלכתית התגלתה כסבוכה עד כדי כך שרבי עקיבא איגר החליט כי היחיד שיוכל לתקן אותה על הצד היותר טוב הוא דווקא רבי מרדכי בנט.

לא היסס רבי עקיבא איגר והורה להפנות את מרכבתו לאחור. הוא עשה את כל הדרך הארוכה חזור אל העיר ניקלשבורג, שם חזר וביקר אצל רבי מרדכי בנט שהפתע לראות את האורח החשוב חוזר אל ביתו. בשיחתו הפעם שנערכה רק בין השנים ועסקה בבעיה ההלכתית הקיימת באותו כפר הראה רבי עקיבא איגר את כוחו הגדול ואת ידו החזקה. בזה הפעם, היות וקדשי ישראל היו תלויים ועומדים בזה, התגלה רבי עקיבא איגר בכל יקר תפארת גדולתו. גאונותו האדירה, החובקת זרועות עולם, יצאה לאור בכל הודה והדרה.

היות והבעיה התגלתה כמי שיש לדון בה עוד כהנה וכהנה, ומתוך כך שהזמן כבר היה סמוך לשבת, נאלץ רבי עקיבא איגר להשאר לשבות את שבתו בעיר ניקלשבורג, והוא אף נאות לשאת מדברותיו בפני כל בני הקהילה בשבת אחר הצהריים. כל עוד לא היה רבי עקיבא איגר מצוי שם בשבת יכול היה להתחמק מלדרוש בפני הציבור, אולם עתה שהוא שובת שם, הרי שעליו לנהוג כמנהג המקום ולשאת את הדרשה כפי שרגילים האורחים הנכבדים.

שעה ארוכה לפני תחילת הדרשה כבר נהרו ההמונים למגדול ועד קטן. הלמדנים באו ללמוד, פשוטי העם כדי לחזות בזיו פניו של הגאון הנודע, וטף באו כדי ליתן שכר למביאייהם, ההורים שביקשו שאזניהם הקטנות יקלטו את דברי התורה הקדושים שישמיע האורח החשוב. בשעה היעודה כנס רבי עקיבא איגר להיכל בית המדרש הגדול כשהוא מלווה ברב העיר, רבי מרדכי בנט, והחל להשמיע את דרשתו.

פתח רבי עקיבא איגר בהצעת דברי רבותינו הראשונים והאחרונים באחת הסוגיות כשלאחר מכן הערים עליהם שורה ארוכה של קושיות ותמיהות שהותירו את הלמדנים המופלגים של העיר כשהם פעורי פה. לאחר שהקושיות היו נשמעות כחומת ברזל שאי אפשר להפילה, הציע רבי עקיבא איגר מהלך גאוני מבריק שתירץ את כל הקושיות בחדא מחתא, ויהי לפלא.

אדהכי והכי, בעוד רבי עקיבא איגר שוזר את החוליות האחרונות בשרשרת הפלפול המעמיקה, קם רבי מרדכי בנט והעיר הערה כלשהיא על היסוד עליו השתית רבי עקיבא איגר את בניין המערכה אותה השמיע. רבי עקיבא איגר הקשיב לשאלה בעיון רב, תחילה חריש ושקע במחשבות עמוקות, פניו הביעו התאמצות קשה בחיפוש אחרי תירוץ מתאים לקושיא שעלתה, אך לבסוף רפו ידיו. רבי עקיבא איגר החווה תנועה של כניעה, והפטיר: הרב צודק! ובמילים אלו ירד מבימת בית המדרש.

אין לתאר את הרעש והמהומה שהתחוללה בבית המדרש עם צאתו של רבי עקיבא איגר בדרכו לאכסנייתו. הלמדנים חזרו שוב ושוב

לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי. וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי וַיִּחַנו בְּמִדְבַר וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר, שׂוֹאֵל רַבִּינוּ הָאֹר חַיִּים הַקְּדוֹשׁ עַל כַּפִּילוֹת הַלְשׁוֹן שִׁישׁ כֵּן: הֲרֵי הַפְּסוּק כְּבֵר מַקְדִּים וְאוֹמֵר שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל 'בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי' וְלִשְׁמָהּ מָה הוּא חוֹזֵר וְאוֹמֵר שׁוֹב בַּפְּסוּק שְׁלֹאחֵרוּ 'וַיִּבְאוּ מִדְבַר סִינַי'. עוֹד יֵשׁ לְדַעַת, לִשְׁמָהּ מָה מְדַגֵּשׁ הַפְּסוּק שׁוֹב בַּפְּעַם הַשְּׁלִישִׁית אֵת עֵינֵינוּ שֶׁל הַמְּדַבֵּר 'וַיִּחַנו בְּמִדְבַר', וְהַלּוֹא מוֹבֵן הוּא הַדְּבַר מֵאֵלּוּ כִּי בַּמְקוֹם בִּיאַתָּם שֶׁם חָנוּ, וְהַדְּגִישָׁה זֶה עַל הַמְּדַבֵּר לִשְׁמָהּ מָה הִיא בָּאָה.

אֲלֵא מִסְבִּיר רַבִּינוּ הָאֹר חַיִּים הַקְּדוֹשׁ שֶׁהַפְּסוּק בָּא כְּאֵן לְהַקְדִּים וְלְהוֹדִיעַ לָנוּ אֵת אֹתָם הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הֵם עֵיקָרֵי הַהֲכֵנָה לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה, שְׁבִאמְצַעוֹתֵינוּ נִתְרַצָּה ה' לְהַנְחִילָם נַחֲלַת שְׂדֵי הִיא תּוֹרַתָנוּ הַנְּעִימָה, כְּשֶׁאֲחַד מְכַלְלִים אֵלּוּ הוּא מִידַת הַעֲנוּוָה וְהַשְּׁפִלוּת שֶׁהִיא הַבְּסִיס לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה, וְלִכֵּן חוֹזֵר הַכְּתוּב וְהַדְּגִישׁ אֵת עֵינֵינוּ שֶׁל הַמְּדַבֵּר לְפִי שִׁישׁ בּוֹ רִמּוֹז עַל מִידָה זֶה, שֶׁהֲרֵי הַמְּדַבֵּר הוּא הַפְּקָר וְהַכֵּל דּוֹרְכִים עֲלָיו, וְכֵן גַּם יֵשׁ לְאָדָם לְהַתְנַהֵג כְּדִי לְזַכּוֹת לְכַתְרָה שֶׁל תּוֹרָה.

(הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספר ספיר ויהלום)

וְרַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר בְּעֲנוּוֹתָנוּתוֹ הַגְּדוּלָה עוֹנָה לוֹ בְּשִׁקְטוֹ: אֲנִי אֵינִי אֲלֵא אֹרַח נֹטָה לָלוֹן. הַיּוֹם אֲנִי כֵּן וּמֵאֵחָר אֲנִי הוֹלֵךְ לְעִירִי. אֲלֵם כְּבוֹדְכֶם מֵרַא דְאַתְרָא הֲרֵי הוּא כֵּן, וְהִרְמַת כְּבוֹדוֹ בְּעֵינֵי בְּנֵי עִירוֹ דְּבֵר גְּדוֹל וְנִשְׁגָב הוּא עַד לְאַחַת. עַדִּיף הִיא לִי אֲפּוֹא לְצֵאת מִנוּצָח מֵאִשֶׁר חֲלִילָה מִנוּצָח!

אֲלֵא שְׂרַבִּי מִרְדְּכִי לֹא הִסְכִּים לוֹוֹתָר. עַל פִּי פְקוּדָתוֹ יִצְאוּ שְׁלוּחֵי הַקֹּהֵל וְכִינְסוּ אֵת הָעַם שְׁנֵית לְחִזּוֹר וּלְבֹאוֹ שׁוֹב לְבֵית הַמְּדַרְשׁ הַגְּדוֹל. הַפְּעַם הִיא זֶה רַבִּי מִרְדְּכִי בִּנְט אֲשֶׁר עָלָה עַל הַבֵּימָה וּבַפְּנֵיתוֹ אֵל הַקֹּהֵל הִכְרִיז וְאָמַר: לְהַתּוֹדֵעַ וּלְהַגְלוֹת כִּי כֹל קוֹשִׁייתִי עַל פְּלִפּוּלוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר לֹא הִיִּיתָה קוֹשִׁיאַת כֹּלָל וְעִיקָר, לֹא מִיִּנְיָהּ וְלֹא מִקְצַתִּיהָ, הִנֵּה כֵן וְכֵן הִשִּׁיב לִי עֲלֵיהָ רַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר, וְכֵן אַף סִיִּים אֵת פְּלִפּוּלוֹ לְמִישִׁירִים וּלְתַלְפִּיוֹת.

עֵתָה הֲרֵאִיתִי לְדַעַת, סִיִּים רַבִּי מִרְדְּכִי בִּנְט אֵת הַסִּיפּוֹר הַמְּעַשֶׂה כְּפִי שֶׁהוֹבֵר לוֹ, כִּי גֵאוֹן וְקְדוּשׁ כְּרַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר הֵינּוּ אֲכֵן פֵּלֵא מוּפְלֵא שְׂאִין בְּדוּמָה לוֹ. עֵתָה גַּם אֲנִי מִבִּיִן כִּי הִימְנַעוֹתוֹ מִהַשְּׁמַעַת חִידוּשָׁיו הַגְּאוֹנִיִּים בְּתוֹרָה בַּמְּפַגְשָׁנוּ הַרְּאִשׁוֹן נִבְעָה מִמְקוֹר מֵיִם חַיִּים שֶׁל עֲנוּוָה טְהוּרָה וּמִתּוֹךְ אֵי רְצוֹן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַתְרָה שֶׁל תּוֹרָה.

על הפסוקים (שמות יט א-ב): 'בְּחֶדְשׁ הַשְּׁלִישִׁי

עַל דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר וְעַל הַהֵעֵרָה הַקּוֹלַעַת שֶׁהַשְּׁמִיעַ רַבִּי מִרְדְּכִי בִּנְט שְׁמוּטָה אֵת כֹּל בְּנֵיִן הַפְּלִפּוּל. בְּעֵינֵיהֶם שֶׁל כֹּל בְּנֵי עִירֵי נִצְצוּ זִיקִים שֶׁל הַעֲרִיצָה עֲמוּקָה לְרַבֵּם הַדְּגוּל, כְּלוּם קִטְנָה הִיא בְּעֵינֵיכֶם שְׂרַבִּינוּ הַצְּלִיחַ בְּקוֹשִׁייתוֹ הַקְּצָרָה לְהַכְרִיעַ אֵת גֵּאוֹן הַדּוֹר הַנּוֹדֵעַ, אֵת רַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצוּמוֹ. מִסְתַּבֵּר, נִעְנֵנו הֵכֵל וְאִמְרוּ, שֶׁכֹּל שֶׁהֵעַרְכָנוּ אֵת גֵּאוֹנוֹתוֹ שֶׁל רַבִּינוּ עַד כֵּה עַדִּיךְ לֹא הִגְעָנוּ לְחֲצִי שְׁבַחוֹ וּגְדוּלָתוֹ.

הַיְחִיד אֲשֶׁר חָשׂ אֵת עֲצוּמוֹ שְׁלֹא בְּנוּחַ הִיא רַבִּי מִרְדְּכִי בִּנְט בְּעֲצוּמוֹ. הוּא מִיֵּהָר לְצַעוּד בְּעַקְבוֹתָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר שֶׁהֵלֵךְ אֵל בֵּית אַכְסִנְיֵיתוֹ וּפְתַח לְהַתְנַצֵּל עַל הַתְּקֵלָה שִׁיצֵאָה מִתַּחַת יָדוֹ. כֹּל כּוֹוֹנֵי הִיתָה אֵךְ וְרַק לְכַבּוֹד תּוֹרַתְכֶם, שִׁטַּח הַמְּרָא דְאַתְרָא אֵת דְּבִרְיוֹ, וְלֹא עֲלָתָה עַל דַּעַתִּי חֲלִילָה וְחַס לְהַפְרִיךְ אֵת פְּלִפּוּלְכֶם. כֹּל מָה שְׂבִיקְשִׁיתִי הִיא לְהִרְאוֹת כִּי שְׁמַעְתִּי אֵת הַדְּבָרִים, וְכִדְרַכָּה שֶׁל תּוֹרָה לְפַלְפֵּל בָּהֶם.

הַצִּיץ בּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר וְאִמְרוּ לוֹ בְּסִבְרַת פְּנִים יְפוֹת: אֲכֵן, כֹּלָל לֹא הִפְרַתְּם אֵת פְּלִפּוּלִי, שֶׁהֲרֵי עַל קוֹשִׁיאַת זֶה יֵשׁ לְהִשִּׁיב כֵּן וְכֵן וְכִפִּי שְׁבוּדָאֵי יִסְכִּים עִמִּי מַעֲלָתוֹ. וְכֵן נִעְמַד רַבִּי עֲקִיבָא אִיגַר וְהַצִּיג בְּפָנָיו רַבִּי מִרְדְּכִי בִּנְט אֵת הַתְּשׁוּבָה לְשֵׁאלָתוֹ הַמְּשִׁיךְ לְהִרְצוֹת אֵת הַדְּבָרִים מֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם בּוֹ הַפְּסִיק אֵת דְּרִשְׁתּוֹ.

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: ידוע מנהגו של מרן הרה"ק בעל הקדושת יו"ט זי"ע, שבכל ערב שבת בחצות היום כבר היה לבוש בבגדי שבת, והיה ממתין ומצפה לכניסת השבת. ופעם התבטא ואמר שהיה חפץ שיהיה לו הלילי שבתות של החורף וימי השבתות של הקיץ.

לְהַקְדִּים הַהֲכֵנּוֹת לְשַׁבַּת כְּמוֹ בְּעֵרְבֵי שַׁבַּת הַקְּצָרִים שֶׁל יָמוֹת הַחֹרֶף, וְלַעֲנוּמַת זֹאת בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת צִרִיךְ לְהִזְהַר שֶׁלֹּא לְהַקְדִּים לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה עַד שִׁיְהִיָּה וּדְאִי אַחַר צֵאת הַשַּׁבַּת, כְּמוֹ בִּימּוֹת הַקִּיץ שֶׁהִימִים אֲרוּכִים. ע"כ ד"ר וּדְפַח"ח.

וְהֵנָּה, יְדוּעַ מִנְהַגוֹ שֶׁל מְרַן הַרְה"ק בְּעַל הַקְּדוּשַׁת יו"ט זי"ע, שְׁבַכֵּל עֵרֵב שַׁבַּת בְּחֻצוֹת הַיּוֹם כְּבֵר הִיא לְבוּשׁ בְּבִגְדֵי שַׁבַּת, וְהִיא מְמַתִּין וּמְצַפֵּה לְכַנְיַסַּת הַשַּׁבַּת. וְפַעַם הִתְבַּטָּא וְאָמַר שֶׁהִיא חֲפֵץ שִׁיְהִיָּה לוֹ הַלִּילִי שַׁבַּתוֹת שֶׁל הַחֹרֶף וְיָמֵי הַשַּׁבַּתוֹת שֶׁל הַקִּיץ. וְאֲפֶשֶׁר לְרַמּוֹז כֵּן בְּמֵאֵמֵר חוֹזֵ"ל עַל פִּי הָאִמּוֹר לְעִיל, 'זְכוֹר וּשְׁמוֹר בְּדִיבּוֹר אֶחָד נִאֲמַר', דְּהֵיִינוּ שֶׁהַצְּדִיקִים מִשְׁתוֹקְקִים שִׁיְהִיָּה לָהֶם הַזְּכוֹר' שֶׁל יָמֵי הַחֹרֶף, וְהַשְּׁמוֹר' שֶׁל יָמֵי הַקִּיץ בְּשַׁבַּת אַחַת. (הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

אֵת יוֹם הַשַּׁבַּת' שְׁמִיירִי בִּיצֵאת הַשַּׁבַּת, בְּפִרְשַׁת וְאַתְחַנֵּן, בְּעִיצוּמֵם שֶׁל יָמֵי הַקִּיץ הָאֲרוּכִים, כִּי בְּכַנְיַסַּת הַשַּׁבַּת צִרִיךְ לְהַתְאָזֵר בְּרִזְיוֹת יִתִּירָה

צְדִיקִים מִשְׁתוֹקְקִים עַל לִילֵי הַחֹרֶף וְיָמֵי

הקיץ כאחד

זְכוֹר אֵת יוֹם הַשַּׁבַּת לְקַדְּשׁוֹ (כ, ז).

הַרְה"ק ר' יְחֻזְקֵל'עַ מְעֵרֶץ זְצ"ל הָאֵרִיךְ פַּעַם עַל שׁוֹלְחָנוּ בְּפִלְפּוּל אֲרוּךְ בְּעֵנִין זְכוֹר וּשְׁמוֹר, וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו הִזְכִּיר אֵת דְּבָרֵי הַרְה"ק מְרַאזְלָא זְצ"ל עַל הָא דְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ (יְלִקוּ"ש רַצָּה): 'זְכוֹר וּשְׁמוֹר, זְכוֹר מִלְּפָנָיו וּשְׁמוֹר מִלְּאַחֲרָיו, מִכֵּאֵן אִמְרוּ מוֹסִיפִין מְחוּל עַל הַקּוּדֵשׁ, שְׁזָכוֹר קָאֵי עַל עֵרֵב שַׁבַּת בְּכַנְיַסְתּוֹ, וּשְׁמוֹר נִאֲמַר עַל מוֹצָאֵי שַׁבַּת, כִּי צִרִיךְ לְהִזְהַר בְּתוֹסַפַּת שַׁבַּת בְּכַנְיַסָּה וּבִיצֵאָה.

וְהוֹסִיף עַל זֶה בְּדֶרֶךְ צַחוּת, דְּלִכֵּן נִאֲמַר 'זְכוֹר אֵת יוֹם הַשַּׁבַּת', שְׁקָאֵי עַל עֵרֵב שַׁבַּת, בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ, שֶׁהוּא בִּימּוֹת הַחֹרֶף הַקְּצָרִים, וְשְׁמוֹר

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

אשה שהדליקה נרות שבת אי שרי לבניה הקטנים להמשיך במלאכה |
כוונת פסוק ראשון בקריאת שמע | כיסוי העיניים | אמירת 'ברוך שם' בלחש |
א. האם מותר לתת או לשלם בשטר מזויף. ב. קיבל שטר מזויף, האם יכול
להחזירו לנותן. ג. מתי חלה חובת בדיקה על כל השק של הפירות מתולעים.
ד. קיבל מאות שטרות של מאתים שקלים, ומצא שלושה שטרות מזויפות
מתוך חמש עשרה. האם חייב לבדוק את כל מה שקיבל.

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

או האם אסור להם בשבת לעשות מלאכה בנן או בת, וכן פשיטא ליה ל"מנחת חינוך" שם ס"ס ל"ב שהאם מוזהרת כמו האב בל"ת זה.

אמנם בנידוננו יש להסתפק כשקיבלה ע"ע רק תוספת שבת, אי אמרינן שבזמן של תוספת שבת מוזהרת רק על מלאכות שעושה בעצמה שיש בהם איסור סקילה משתחשך, אבל על אזהרת בנך ובהמתך שגם משתחשך אין בזה איסור סקילה אפשר שבזמן תוספת שבת אין מוזהר על כך. וכענין זה איתא במ"א (ש"ה ס"ק י"ח) שאפילו תחומין דאורייתא, בבהמתו אינו מוזהר, דלא הוזהר אלא בל"ט מלאכות שיש בהם איסורי סקילה ולא לגבי תחומין שהוא איסור עשה בלבד, וי"ל דתוספת שבת הוא עשה, ונאסר רק במלאכה שהעושה אותה בשבת יש בה איסור סקילה, ולא במלאכה על ידי בנו שיש בו רק איסור לאו.

מיהו חילוק זה לא מסתבר, ומסברא נראה שבקיבלה ע"ע שבת אוי הקדושה אוסר אותה כשבת עצמה בין במלאכה בעצמה ובין על ידי עבדיה ובניה, ולא דמיא לתחומין דאינו בגדר מלאכה, (ולכן אין בו היתר אוכל נפש ביום טוב), שפיר אין איסור בבהמתו, שאינו בכלל לא תעשה "כל מלאכה" אתה ובנך ובהמתך, אבל בנידון דידן לענין מלאכת הוצאה שהיא מלאכה גמורה, כשהיא נאסרה נכלל בזה גם שלא תעבוד על ידי בניה.

אך מה שיש להסתפק בזה, דבאמת זמן דתוספת שבת הרי בלי שמקבלים תוספת זהו זמן היתר ואינו אסור אלא משום התוספת, ושמא י"ל דכשקיבלה האשה ע"ע תוספת נאסרה התוספת רק עליה עצמה, אבל כלפי בנה הוי כחול, ואיננה מוזהרת בשביתת בנה רק כשנעשית מלאכת שבת

שביתת בנו שהוא קצת בגדר שלו, וכענין דמצינו בעכו"ם שיכול למכור בניו לעבדים, שהם ברשותו וקנינו, ולכן בישראל אף שאינם קנינו מ"מ הרי הם ברשותו לענין זה דמצווה על שביתתם, וכן מצינו דדמי ולדות לבעל, ולכן אפשר שרק על האב הזהירה תורה ולא את האם. אבל נלע"ד פשוט שהאם מוזהרת בל"ת זה כמוהו, שבשבת אין חילוק בין איש לאשה, וכמו שהאשה מצווה על שביתת בהמתה כמו האיש, ה"ה בזה. וראייה לזה מיבמות עב: דהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים אסור לה לאכול הפסת, ואף שאינה מצווה למול בנה, מ"מ מעכבה בק"פ מפני שהם בניה, והיינו אף שנאמר בפסוק "עבד איש" לענין זה לא ממעטינן אשה, וכ"ש כאן דסתמה תורה בלאו דלא תעשה כל מלאכה אתה ובנך, וכיון שגם האשה בכלל "אתה" שהשווה הכתוב אשה לאיש לשבת ולכל עונשין שבתורה, ע"כ היא מוזהרת ג"כ מ"ובנך" והיינו בניה, היינו בין האב

אשה שהדליקה נרות שבת אי שרי לבניה הקטנים להמשיך במלאכה

שאלה: עובדא בא לידי באשה שהדליקה נרות שבת מוקדם וקיבלה שבת, ועדיין לא נכנסה שבת, ונזכרה ששכחה להביא דבר מה וביקשה מבנה הקטן שעדיין לא קיבל שבת, להביאו לה דרך רה"ר.

תשובה: לע"ד נכנסת בזה לחשש איסור תורה ד"לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך" והיינו שמוזהר שלא לעשות מלאכה ע"י בנו.

שורש הדבר, רש"י פר' יתרו [שמות כ' י'] מביא המכילתא, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך, להזהיר גדולים על שביתת הקטנים, מכאן אמרו קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתת בנו עליו. וכן בחינוך (ל"ב) הביא בשם הרמב"ן שאדם מוזהר על שביתת בהמתו כמו על בנו הקטן, ועוברים בזה בלאו, וכן ברשב"א בשבת קנ"ג. ע"ש, ובשעה"צ סימן של"ד (ס"ק נ"ד) כתב "ולע"ד בדליקת אביו מחוייב אביו מה"ת למחות בידו כיון שהוא עושה לדעתו כדי שלא יעבור על מה שכתוב לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך" ע"ש היטב, ואף שבלאו דמחמר בבהמה האיסור הוא דוקא עם מעשה האדם, עיין מ"מ רפ"כ דשבת, היינו דלא שייך גדר איסור לאו דמלאכה בבהמה לבדה, אבל כשנעשית המלאכה ע"י אדם דהיינו בנו עובר תמיד ע"י מעשה הבן לחוד.

ולא נתבאר אם האמא ג"כ נכללת באיסור זה דשביתת בנה, או נימא דדוקא האב מצווה על

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

שרינן ריבוי בשיעורים כמבואר בר"ן פ"ב בביצה, או באמת לא חשיב הותרה לכן אלא רק לא מחינן בו, דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, ואי מוציא גם עבור האב חייב למחות שהאב עובר בלאו, ומסתברא שאפילו הותרה לקטן עצמו, איסור הוצאה הותרה רק לגבי עצמו. ולא לגבי אביו, דכלפיו נחשב זה למעשה איסור, שלא הותרה לגביו מעולם, ולכן לא הותר להוציא עבורו, וצ"ב.

אמנם עיקר חידוש הגר"ח מבריסק הנ"ל (מובא בשו"ת אחיעזר ח"ג סימן פ"א ס"ק כ"ג) שחידוש התורה שמלאכת בנו בשבת אסור אינו כמו איסור "לא תאכילום", אלא נעשה כאיסור שבת, וחמור כע"ז כמבואר ביבמות ו. דמחמור חמיר ופירש רש"י כע"ז, והוא הדין אם עשה מלאכה בשבת ע"י בנו, (ויש שמועה שהגר"ח היה נזהר בנגיעת יין של מי שמוציא על ידי בנו, וצ"ב דכיון דלא משמע דליהוי איסורא ושוגגים באיסור לא נפסל לעדות וכ"ש שיהא עי"ז יינו כיון נסך), אבל נראה שזהו דוקא במחמור שעושה מעשה בגופו, אף שאינו אלא בלאו חמור כע"ז, אבל בשביתת בהמתו בעלמא, או בשביתת בנו קטן דאיהו לא עביד מעשה לא נעשה בזה כעובד ע"ז. ודוק היטב בכ"ז.

היוצא מדברינו שאם האיש או האשה קיבלו שבת ראוי לחשוש לאיסור תורה שבנם לא יעשה מלאכה עבורם. (ולא נתבאר אצלי בבנו גדול, שבמילה דעת הרבה פוסקים שאפילו הוא גדול לא נפטר אביו מחיובו, שנשאר בנו אף שמחוייב בעצמו, וכן בת"ת האב חייב ללמדו עד שיידע התורה ואף כשהבן גדול שנשאר בנו, וחייב ללמדו. ואולי גם לגבי איסורי שבת אף שגדול ומוזהר בעצמו באיסורי שבת, נשאר על הבן האיסור המיוחד לעשות לאביו, והיינו שלא ינהג האב ממנו ממלאכתו עבורו, אבל הפוסקים סתמו דהאיסור בשבת בבנו קטן דוקא, ונראה שיש לחלק וס"ל דלענין האיסור בשבת דכלליה בהדי דברים שהם ברשותו כעבדו ואמתו מיסתבר לן דהיינו בקטן שחשיב ברשותו. וכה"ג באיסור לא תאכילום נקטינן דהיינו בקטן דוקא (עי' במ"ב סי' שמ"ג סק"ד) משא"כ לענין ת"ת ומילה בנו גם גדול במשמע וכמ"ש).

סוף דבר, הלכה דשביתת בנו ובתו עוממת היא, ואנו מגששים באפילה ולא יודעים גדרי האיסור שלא נתבאר כדי צורך בקדמונים ואחרונים.

ושמעתי על הגר"ד סולוויצ'יק - הבית הלוי - זצ"ל שהגיע לוורשא וראה שמוציאים בשבת על ידי קטן, וצעק לאסור שמקרא מלא הוא, שיש איסור שבת בבנו ובתו, הרי שהזהיר מכח לאו זה, ואולי סמכו על כך שבוה"ז כרמלית אין בו ששים רבוא ולא אסרו בדרבנן בבנו כמו באיסור תורה, וכמ"ש באור שמוח פכ"ב משבת, או סמכו על הפוסקים שהוצאה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר אין בו איסור מה"ת.

לכן נראה שכל שהאשה קיבלה שבת לא תצוה לבנה קטן לעשות מלאכה שאז הוא עושה בשבילה, ובשבת אם עושה לכל הבית מעצמו, שרי ליהנות ממה שעשה, אבל היכא דעיקר כוונתו רק לאביו ואמו נראה שראוי לאסור, אבל כאן בתוספת שבת שהוא רק מ"ע לבד, הדעת נוטה דאין לאסור בדיעבד כמעשה שבת כשעשה הבן מעצמו אף דהיא לדעת אביו היינו דניחא ליה, כשהוא בזמן תוספת שבת כשהביא הבן, משא"כ בשבת גופא אף שהביא לו קטן מעצמו, מ"מ אם הוא לדעת אביו הואיל ועבר בלאו ראוי לאסור גם בדיעבד וכמ"ש.

ונראה מדברי שעה"צ הנ"ל (של"ד) שאפילו האב לא ציוה רק ניכר שהבן עושה המלאכה לאביו, עובר האב בלאו אי לא מוחה בו, ולפי זה צידדתי במקרה שנדלק אור בפתיחתו, ושכח לנתק האור מלפני שבת, שיש איסור תורה דמבעיר בפתיחה, אם בנו רוצה לפתוח המקרר רק לצורך אביו ואמו, צריך למונעו אף שאין הבן יודע שידלק עי"ז אור וחסר מלאכת מחשבת, מ"מ בנו בזה כבהמתו דמי ולא צריך מחשבתו כלל, דהואיל והאב יודע שיש במעשה זה איסור עובר האב, ואפילו כוונת הבן לפתוח בין לצרכם בין לצורך אחרים, לדברינו לעיל תלוי בעיקר הכוונה שלזה מתכווין, ואם כוונתו לאביו ואמו חייבין מה"ת למונעו וכמ"ש.

ויש לרדן באופן שהבן לוקח סידור לבית הכנסת בשביל עצמו, אי מותר לאב להוסיף גם הוצאה לצורך האב, אי שייך בזה איסור ריבוי שיעורים שהרי לבן הותר ליקח לצורך עצמו, ובהותרה

על ידו, וכיון שאצל הבן הוא חול, לא נאסרה על מלאכתו בחול. [דומיא דכתב הרמ"א (ס"ס רס"ג) גבי זמן תוספת שבת דאפילו קיבל שבת אין איסור לצוות על מי שלא קיבל ע"ע שבת לעשות בשבילו מלאכה].

ונראה דהנה חקרו האחרונים בשביתת בהמתו אם אצל הבעלים נכנסה שבת ואילו בהמתו נמצאת בחו"ל במקום שאינו שבת כמו באמריקא, אם נאסר בשביתת בהמתו כיון שאצל הבעלים שבת, ולענ"ד נראה לאסור דכיון דאצל הבעלים נכנסה שבת ונהנה הוא ממלאכת בהמתו אסור, ואף שאינו שבת שמה מ"מ נאסר לו לעבוד וליהנות ממעשה בהמתו אף שהיא במקום אחר, שעיקר מלאכת מחשבת דשביתה תלוי בו, ואסור בשביתת בהמתו אף שהיא במקום שהוא חול. ולפ"ד נראה דהוא הדין לענין שביתת בנו תלוי אם אצל האב או אצל האם חל שבת, שאז חייבין לנוח עם הבהמות וקטנים כמותו, ומקרא מלא כתיב בעשרת הדברות בפרשת ואתחנן (ה - י"ד) למען ינוח עבדך ואמתך "כמוך", שתלוי בבעלים של העבד, והוא הדין בבהמה וקטן, וע"ע בדברינו בח"ב סי' קע"ה מש"כ בזה. נמצא לפי"ז דכל שלאב או לאם הוא שבת אסור לצוותו אף על פי שאצל הבן עדיין חול.

ויש לצדד עוד דשמו הוצאה מלאכה גרועה היא, ולדעת ה"פני יהושע" ריש פרק במה בהמה מה"ת אין איסור הוצאה בבהמתו, שרק אדם נאסר במלאכה גרועה זו דילפי' מויעבירו קול במחנה, וכל האיסור בהוצאה והעברה ד"א ברה"ר בבהמתו הוא רק דרבנן, ושביתת בהמתו דאסורה היינו במלאכה גמורה כחרישה וטחינה וכיו"ב, ולפ"ז אפשר דאף לענין בנו לא נאסרה הוצאה כשאינו שבת אצלו אמנם עיקר דברי הפ"י שאין איסור מה"ת בהוצאה בבהמתו חידוש היא, והבו דלא להוסיף עלה, ודלמא רק בבהמה שאינו בגדר מלאכה כלל בבהמה גופא בזה ס"ל שאין איסור הוצאה לבעלים כה"ג, משא"כ בנידון דידן לענין שביתת בנו דהוא שייך לאיסורים דשבת, רק אינו בן דעת, ראוי לאסור בו הוצאה מה"ת כמו לכל ישראל, ועיין בשו"ת חת"ס או"ח בסוס"י פ"ג שמצדד דבקטן העושה ע"ד אביו איכא נמי משום מחמור כמחמור אחר בהמתו [אלא דלה"מ היינו רק במחמור ממש וכו'].

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

זצ"ל כיסה עיניו בשעה שאימץ מחשבתו, קודם שקרא פסוק ראשון, הסיר ידיו, ושוב כיסה את עיניו כשאמר 'אחד' כמבואר בשו"ע (שם) שזהו העיקר המצריך כיסוי העיניים.

אמירת 'ברוך שם' בלחש

שאלה: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' הנאמר לאחר אנא בכח וכן בתפילת יום כיפור קטן, האם יש להקפיד לאומרו בלחישתו כמו בקריאת שמע.

תשובה: יש לומר בשכמל"ו בלחש בכל פעם, בין בקריאת שמע ובין ביום כיפור קטן או לאחר 'אנא בכח', מלבד ביום כיפור שאז דומים

כוונת פסוק ראשון בקריאת שמע

שאלה: כיוון פירוש המילים בפסוק ראשון של 'שמע', אך בין המילים הסייח דעתו.

תשובה: עליו לחזור ולקרוא קריאת שמע. כיון שכוונת הפסוק, דורשת רצף כוונת המילים לקבל עליו עול מלכות שמים, ולמרות שאמר הביאור הלכה (קא) כי יש לעיין בזה לעניין בדיעבד, שמעתי מרבינו כי רצף הכוונה מעכב אף בדיעבד. וכמבואר בדעת חכמה ומוסר (א, רי) שרצף המחשבה הוא החיבור והדבקות בו יתברך. ומתבאר בדברי הרשב"א (המובא שם) "יקבל עליו מלכות שמים בהסכמת הלב", הרי שיש כוונה נוספת מלבד פירוש המילות. לאחר שלמד זאת רבינו בשיעורו במסכת ברכות פנה לעומדים סביבו ושאל: "האם אתם מקפידים לחשוב לקבל עול מלכות שמים".

כיסוי העיניים

שאלה: מהי הדרך הישרה בכיסוי העיניים בשעת קריאת פסוק ראשון של שמע.

תשובה: "כל מה שיעשה האדם, לעורר הכוונה טוב הוא" (טור סא, ו) ועל כל אחד לבחון בעצמו מה מעוררו לזה. רבינו הגרי"ש אלישיב

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

מצא שלושה שטרות מזויפות, האם חייב לבדוק את כולן

ובו יבואר: א. האם מותר לתת או לשלם בשטר מזויף. ב. קיבל שטר מזויף, האם יכול להחזירו לנותן. ג. מתי חלה חובת בדיקה על כל השק של הפירות מתולעים. ד. קיבל מאות שטרות של מאתים שקלים, ומצא שלושה שטרות מזויפות מתוך חמש עשרה. האם חייב לבדוק את כל מה שקיבל.

למלאכים שאומרים אותו בקול. כמבואר בפסחים (נו, א) "אמרי רבנן משה רבינו לא אמרו ויעקב אמרו... התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי" וביאר הצ"ח שכיון שלא אמרו משה, אם אמרו באמצע קריאת שמע נחשב להפסק. ומחמת כן מלמד זכות על אלו שחוץ מקריאת שמע אומרים אותו בקול. אכן דבריו צריכים ביאור שהרי אף אם אמרו בלחש נחשב כהפסק. והגהות חכמת שלמה (או"ח סא, יג) הקשה לדברי הצ"ח מאי שנא יום כיפור שאומרים בקול רם.

ומחמת כן ביאר רבינו שמושה לא אמרו מחמת שכביכול לא היתה לו השגה גבוהה לומר זאת, ורק יעקב אמרו, שהרי אם לא כן, מה חיסרון בזה שמושה לא אמרו, והלא זה לא הפסוק היחיד שמושה לא אמר ואנו אומרים.

לפיכך הביא הטור (תריט) טעם אחר לאמירתו בלחש "כשעלה משה למרום שמע את מלאכי השרת שהיו מקלסין לקב"ה ואומרים בשכמל"ו והורידו משה לישראל. משל למה הדבר דומה למי שגנב חפץ נאה מפלטרין של מלך, ונתנו לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בו אלא בצנעה בתוך ביתך. ולכן בכל השנה אומרים אותו בלחש, וביום כיפור אומרים אותו בקול לפי שאנו כמלאכים". ותמה הפרישה (סא) מדוע הביא טעם אחר מהמבואר בגמרא שמושה לא אמרו. אכן להאמור הכל הוא טעם אחד, שמושה לא אמרו מפני שלא החזיק עצמו בדרגה גבוהה כל-כך כמלאכים (פניני תפילה עד).

שאלה: "תחת ידי עוברים הרבה מאוד כסף. לפני חודש ימים קבלתי מאחד, שלוש מאות שטרות של מאתים שקלים. יש לי בבית מכונה שבודקת שטרות מזויפות. בדקתי חמש עשרה מהם, ומצאתי שלושה שטרות מזויפות, החלטתי שלא אבדוק יותר, כי בלאו הכי הכל עובר לסוחר. את השטרות המזויפות החזרתי לזה שנתן לי, והחליף לי אותם. אבל לבי נוקפי, אולי גזלתי אנשים, כיון שמצאתי שלושה שטרות מזויפות מתוך חמש עשרה, כנראה היו עוד הרבה שטרות מזויפות, והיה מוטל עלי לבדוק את כל השטרות ולא להשתמש בהם, ואיך אפשר לתקן עוון זה, שהרי אינני יודע את מי גזלתי, ומה עלי לעשות כלפי שמים".

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

היא על המקבל, ואף על פי שהנותן יודע שיש קצת יותר חשש בשטרות אלו, מכל מקום הרוב הרי כשרים, ואינו בודאי שנותן שטר פסול.

העולה מזה: חובת הבדיקה אם השטר הוא מזויף, היא על המקבל. ואפילו שיש חשש שהשטר מזויף. ועוד, שהנותן מסתכן, אולי לא יקבל ממנו הנותן הראשון בחזרה.

כל מום שאפשר לבדוק לאו מום הוא ובאמת מלבד כל זאת, הרי כל מום שאפשר לבדוק ולא בדק, לאו מום הוא. והנה כידוע על כל השטרות יש סימנים מובהקים לבדוק שהם לא מזויפות בלא מכוונה מיוחדת לזה. הן בראייה, והן בגיעה, והן בחטיה. ועל כל שטר ושטר יש את הסימנים המוכחים שלו לבדוק אם אינו מזויף, אם כן אין זה רמאות כלל וכלל, שהרי נותן למקבל שטר שיכול לבדוק בעצמו אם הוא שטר מזויף, ואינו מרמהו כלל וכלל, והרי כבר ביארנו שאם ימצא שהוא מזויף, ההפסד יהיה של הנותן, כי יתכן שכבר לא יהיה יכול להחזיר לנותן הראשון.

העולה מזה: על כל השטרות יש סימנים מובהקים לבדוק שהם לא מזויפות. אם כן אין זה רמאות כלל וכלל, שהרי נותן למקבל שטר שיכול לבדוק בעצמו אם הוא שטר מזויף.

דינים העולים:

א. מי שיש בדיו שטר של כסף מזויף, אסור לשלם עמו או לתת לאחר, שמא המקבל לא יבדוק, ונמצא שרימהו, אבל יכול להחזירו למי שנתנו לו.

ב. פסק המחבר בכמה מקומות, שאם מצא שלושה פירות או ירקות מתולעים, יש לחשוש על כל הפירות או הירקות שבשק. לפי זה, כיון שמצא שלושה שטרות מזויפים, יש לחשוש שמא יש עוד שטרות מזויפים.

ג. חובת הבדיקה אם השטר הוא מזויף, היא על המקבל. ואפילו שיש חשש שהשטר מזויף. ועוד, שהנותן מסתכן, אולי לא יקבל ממנו הנותן הראשון בחזרה.

ד. על כל השטרות יש סימנים מובהקים לבדוק שהם לא מזויפות. אם כן אין זה רמאות כלל וכלל, שהרי נותן למקבל שטר שיכול לבדוק בעצמו אם הוא שטר מזויף.

התולעת שבתוכו (תשובת הרא"ש בשם מהר"ם). ויש מי שאומר דהני מילי שלא נמצאו אלא אחד או שנים, אבל שלושה או ד', הכל אסור" עכ"ל.

ועוד פסק ביורה דעה (פד, י) "ירקות מבושלים שנמצאו בהם תולעים, הרוטב מותר על ידי סינון (פירוש שמעבירין במסננת), אבל ירקות עצמם, אם מצא בהם ג' פעמים, יש לחוש שמא יש ואינם ניכרות" עכ"ל. ועוד פסק ביורה דעה (ק, ד) "ירקות מבושלות שנמצאו בהם ג' תולעים, הירקות אסורים; אבל מי השלקות, מסננין ומותרים. וכן הבשר, ירחצנו ויבדקנו ומותר" עכ"ל. הנה מבואר מכל זה, שלאחר שמצא שלוש תולעים, יש לחוש שיש בכל התערובת שיש תולעים. לפי זה יש לדון אם מצא בחמש עשרה שטרות שלושה שטרות מזויפים, הרי יש חשש שיש עוד שטרות מזויפים, לפיכך יש להסתפק האם מותר להשתמש בשטרות אלו לאחרים.

העולה מזה: פסק המחבר בכמה מקומות, שאם מצא שלושה פירות או ירקות מתולעים, יש לחשוש על כל הפירות או הירקות שבשק. לפי זה, כיון שמצא שלושה שטרות מזויפים, יש לחשוש שמא יש עוד שטרות מזויפים.

חובת הבדיקה על המקבל

ונראה לעניות דעתי בזה, דהנה יש לברר על מי חלה חובת הבדיקה של שטרות אם הן מזויפים, על הנותן או על המקבל. ונראה פשוט, דהחובה היא על המקבל ולא על הנותן, ואף על פי שאם יודע בודאות שהשטר מזויף אסור לתת לאחרים, ממנא נפשך, דאם המקבל יבדוק את השטר, הרי ידע שזה מזויף. ואם לא יבדוק הרי אמנהו. אבל כאשר יש ספק על השטר אם הוא מזויף, חובת הבדיקה היא על המקבל. ואף על פי שמצא בתערובת כמה שטרות מזויפות, ויש לחשוש שיש עוד שטרות מזויפים, באמת תמיד יש חשש, שהרי ידוע שיש בשוק שטרות מזויפים, אלא שאין חובת הבדיקה על הנותן אלא על המקבל.

ובאמת הנותן שלא בודק מסתכן בזה, שהרי אם לאחר זמן יחזירו לו את השטר שהוא מזויף, יתכן שכבר לא יהיה בידו לקבל בחזרה את השטר מהנותן הראשון, אלא שהמקבל הראשון לוקח סיכון בעצמו שאינו בודק, אבל חובת הבדיקה

תשובה: אין כאן עוון כלל, שחובת הבדיקה על השטר אם הוא מזויף, הוא של המקבל ולא של הנותן. ועוד, שאין צריך לבדוק על ידי מכוונה, אפשר לבדוק לבד בראייה ומישוש ובהטיית השטר, כידוע, ואינו מרמה אף אחד. ולהפך, זה שלא בודק, זה סיכון לנותן, שאולי יפסיד.

ביאור התשובה:

האם מותר לשלם בכסף מזויף

בתחלה נבאר, האם מותר לשלם בכסף מזויף, והנה בסימן סט הארכתי בזה, וביארנו שאסור לשלם בכסף מזויף. אלא שלאחר מכן הסתפקתי, אולי כיון שאין ניכר מותר לשלם בכסף מזויף, אבל מסקנת הדברים היא נראה שאסור. ועכשיו שמעתי ממורי ורבי הגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א, ששמע מפיו של מרן בעל שבט הלוי זצ"ל ואמר לו שאסור לשלם במטבע מזויף. ומכל מקום כתבתי בסימן סט, שאם קיבל מטבע מזויף מותר להחזיר למי שנתנו לו שהוא קבלה בטעות.

העולה מזה: מי שיש בדיו שטר של כסף מזויף, אסור לשלם עמו או לתת לאחר, שמא המקבל לא יבדוק, ונמצא שרימהו, אבל יכול להחזירו למי שנתנו לו.

צדדי הספק בנידון דידן

והשתא נבוא לבאר צדדי הספק בנידון דידן. דהנה פסק המחבר בכמה מקומות, שאם יש שלושה תולעים פקעה חזקת כשרות מהפירות, ד"ל ביורה דעה (פד, ח-ט) "כל מיני פירות שדרך להתלע כשהם מחוברים, לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת. ואם שהה הפרי אחר שנעקר י"ב חדש, אוכל בלא בדיקה. שכל בריה שאין בה עצם, אינו מתקיים י"ב חדש. ומכל מקום צריך לבדוק, להשליך התולעים הנמצאים ביניהם בחוץ, או על גבי הפרי. ואף לאחר שישליך הנמצאים בחוץ, יש לחוש שמא כשיתנם במים בתוך הקדירה, יצאו לחוץ וירחשו (תרגום השרץ השרוץ: רחשא דרחיש) במים, או בדופני הקדרה, או על גבי הפרי כו' עבר ובישל תוך י"ב חדש, בלא בדיקה, אם יכול לבדוק, בודק. ואם לאו, מותר. ואם נמצאו קצת בקדירה, משליכם, ואוכל השאר. (כי אין לך פרי שאין בו ס' נגד טעם

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

מסכת בבא קמא דף צד-ק

כיבוד אב רשע

בגמ': אקרי כאן ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך כדאמר רב פנחס בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה תשובה (בבא קמא צד, ב).

כתב הרמב"ם (ממרים פ"ו הי"א) הממזר חייב בכבוד אביו ומוראו, אע"פ שהוא פטור על מכתו וקללתו עד שיעשה תשובה, אפילו היה אביו רשע ובעל עבירות מכבדו ומתיירא ממנו.

אולם הטור (יו"ד סי' רמ) וכמה מהראשונים חולקים עליו שבפירוש מבואר בסוגיין שרשע אינו מחויב בכבודו, שהרי אמרו לענין חזרת דמי איסור לאחר מותו, אין הבן מחויב כשהיה אביו רשע.

בלח"מ (שם) כתב לתרץ, שבסוגיין מדובר לאחר מיתה, אבל בחייו מחויב לכבודו. ועיין בכס"מ (שם) מה שיישב בזה.

בספר באר יעקב (דף פד טור ד) כתב בשם בעל היערות דבש, שכתב ליישב קושיית הטור על פי המבואר בקידושין (מט:): האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאני צדיק, אף על פי שהוא רשע מקודשת, שמא הרהר תשובה בלבו. ולפי זה יש לומר שלכן הבן מחויב לכבד את אביו אפילו היה רשע ובעל עבירות, משום שמא הרהר תשובה, אבל לענין החזרת הרבית של האב שצריכים להוציא מיד הבנים להחזיר הרבית, לא שייך לומר שמא הרהר תשובה, שאם כן למה לא הוציא האב מידו את הרבית בחייו להחזיר לבעליו, ונמצא שרגליים לדבר שלא חזר בתשובה, ולכן הוצרכה הגמ' לתרץ שחזר בתשובה אלא שלא הספיק להחזיר הרבית עד מותו.

בשו"ע (יו"ד סי' רמ ס"ח) פסק המחבר כדעת הרמב"ם שמחויב לכבודו, והרמ"א (שם) הביא בשם י"א כדעת הטור שאינו מחויב לכבוד אביו רשע, אא"כ עשה תשובה. וכך פסק גם בערוך השולחן (שם סל"ט). אך בקיצור שלחן ערוך (סי' קמג ס"ט) פסק כדעת המחבר.

בברכי יוסף (סי' רמא סק"ז) כתב בשם האור החיים הק' שכתב לדייק מדברי הרמב"ם, שדוקא אם היה האב רשע לשעה, כגון שעבר עבירה מן התורה שנקרא עליה רשע, וכעת אינו ממשיך ברעתו, אלא שיש בידו אותה עבירה של תורה, צריך לכבדו ולירא ממנו, אבל אם הוא רשע גמור וממשיך בדרכו הרעה, שמסתמא אין לחוש שמא יצרו תקפו ומיד שב, אלא הבאיש ריחו לגמרי ועובר על העבירות שבאות לידו, אינו צריך לכבודו.

אך הברכי יוסף כתב שאין דבריו מוכרחים, וסיים, שכבר אמרו באגדה על אברהם אבינו, שאמר לו הקב"ה לך לך מארצך, לך אני פוטר מכיבוד אב ואם ואיני פוטר לאחר.

בערוך השולחן (שם) כתב, שאפילו לדעת הרמב"ם נראה שדווקא רשע לתיאבון, אבל להכעיס כמו האפיקורסים והמינים פשוט שאסור לכבדם. ופשוט הוא שרשע לא נקרא אלא בעובר עבירות תדיר, אבל אם במקרה עבר עבירה לא נקרא רשע ולכו"ע חייב בכבודו ומוראו.

לטאטא עמהם את הבית, וכשעושה טבעות ונרתיק מהעלים עדיין יש אפשרות לטאטא אתו, כיון שאפשר לפתוח את הטבעות והעלים ושוב יהיו ראויים לטאטא כמו שמבואר בסוגיין חופיא ועשהו שרשורא [חבל] אינו קונה כיון שאפשר לסתור את החבל ולהחזיר למצב שהיה, הרי מוכח שע"י שעושה מעלים חבל אינו נפסק מהשימוש שהיה ראוי קודם, ארם ראוי להזירו לקדמותו.

בעל תשובה ב'מעשר' שלא נתן שנים רבות

בגמ': הגזלנים ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם (בבא קמא צה, א).

בתשובות והנהגות (ח"ב סי' תפג) כתב, בא לפני בעל תשובה קרוב לשנת השבעים לחייו, ובפיו שאלה על אשר עשה חשבון מכל רווחיו כל השנים, ומצא שהיה חייב במעשר כספים קרוב למאתיים אלף דולאר, אולם עתה כל הונו הוא שלושים אלף דולר, ועכשיו לבו כואב מאימת הדין שימות ח"ו וגזל עניים בידו, ואומר שאם הדין מחייב לשלם הרי הוא מוכן לתת את כל חסכוניותו שבבנק, אולם כאמור גם זה לא מספיק, וביקש שאמצא לו תרופה.

וכתב, נראה שהנה לרוב הפוסקים חיוב מעשר כספים הוא רק מכח מנהג דור דור, והסמיכו זאת על הפוסקים, אבל לא נהגו מעולם לשלם גם לאחר שהוציא את כל הכסף, ואפילו להשיטות שחייב מדאורייתא או מדרבנן, תיקוהו כמו מעשר דגן ולא שייך החיוב לאחר שנאכל, ורק אם מלכתחילה היתה דעתו להפריש על אח"כ מועיל.

עוד כתב עפ"י סוגיין שאמרו 'הגזלנים ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם', והיינו שאם כבר נאכל ואינו בעין אין מקבלין מהם מפני תקנת השבים, וכ"ש כאן בממון שאין לו תובעין, ועיקרו לרוב הפוסקים מנהג, אין לנו להחמיר עליו להתחסד ולשלם ממה שנאכל אלא רק מה שיש לו, ודי בכך לקבל ברכת הקב"ה ולא יחוש על העבר אלא עכשיו יפריש מעשר מכספו ויתן לצדקה ויצא מכל פקפוק.

טבעות לאגידת הלולב מעלי שביעית

בגמ': חופיא ועבדיה שרשורא לא קני מאי טעמא דהדר סתר ליה והוי חופיא (בבא קמא צו, א).

בדרך אמונה (שמיטה פ"ח הי"א) ביאור ההלכה ד"ה הלוקח) כתב, שיותר לעשות מעלי לולב של שביעית טבעות לאגוד הלולב אף למחמירים לנהוג בו קדושת שביעית, כיון שהטעם של המחמירים לנהוג בו קדושת שביעית כיון שעשוי

ציור פני אדם

בגמ': ת"ר איזהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקודש מצד אחר ואיזהו מטבע של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר. (בבא קמא צו, ב).

בתוס' ביארו שעל המטבע היו כתוב אברהם ושרה ולא שהיו מצוירים עליה. בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' קע) כתב שמכך שלא ביארו שמדובר שהיה מצויר על המטבע רק את פניהם ולא כל גופם מוכרח שסברו שאפילו פני אדם לבד בלא גופו אסור לצייר.

בשו"ע (יו"ד סי' קמא ס"ד) פסק המחבר אסור לצייר צורת אדם בבולטת. אבל בשוקעת, כאותם שאורגים בבגד ושמציירים בכותל בסמנין, מותר לעשותם.

בט"ז (ס"ק יב) כתב שהטור הביא בשם הרמב"ן שדמות אדם אסור בין שוקע בין בולט, ולענין הלכה ודאי שאין להקל כלל נגד דברי הרמב"ן והטור.

בש"ך (ס"ק כה) כתב שאיסור צורת אדם אינו אלא בצורה שלימה ממש, כגון צורת אדם בשתי עינים וחוטם וכל הגוף. אבל לא חצי הציור כדרך קצת המציירים צד אחד של הצורה, שזה אינו אסור. ומ"מ כתב שהחמיר בכל זה תע"ב.

בשו"ת נהרי אפרסמון (סי' קיח) ביאר שלדעת הש"ך אף אם עושה צורת אדם שלם בכל גופו, רק שמציירו על צד אחד כדרך שמציירים כן כמה פעמים שהצורה אינה עומדת נגדינו פנים אל פנים, ולא נראה מן הצורה רק עין אחת וחצי חוטם ואזן אחת ויד ורגל, גם זה לא נקרא צורה שלימה ומותר.

אך בשו"ת זרע אמת (ח"ג סי' קה) מבואר שאין כוונת הש"ך בזה אף אם עושה צורת אדם שלם

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

כי ראובן והשליש חשבו ששמעון פתר החידה מעצמו.

בש"ת רב פעלים (ח"ד חו"מ סי' ה) דן בזה, וכתב להוכיח מעשה שהביא המדרש רבה (איכה רבתי) באחד שנכנס לבית הספר, והיה שואל להם דבר חכמה והיו משיבין אותו, ואמרו בא ונעשה בינינו שכל מי ששואל דבר חכמה ומנצח את חברו שאינו יודע להשיב שיקחו לו את בגדיו, אמר להן הן אבל אתם תאמרו ראשונה מה שאשאל מכם שאתם בני העיר ואני איש נכרי, א"ל לא כן אלא אתה איש זקן ולך נאה להשיב ראשון, ואז אמרו לו חידה אחת ולא היה יכול להשיב להם, ועמדו ולקחו את בגדיו.

הלך אצל רבי יוחנן רבן וא"ל כ"כ רעה יש ביניכם, שכאשר יבא איש אורח אליכם אתם באים ולוקחים את בגדיו, א"ל ר"י שמא דבר שאלה אמרו לך ולא יכולת להשיבם, א"ל כן, ואז הגיד לו ר"י פתרון החידה ומיד הלך זה לבית הספר והשיב להם הפתרון והחזירו לו בגדיו, והרגישו שרבי יוחנן רבן אמר לו הפתרון, וקראו עליו המקרא הזה (שופטים יד יח) 'לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי'.

ממעשה זה כתב הבן איש חי להוכיח, שלא חטא החכם בזה, שהרי גם כאן באותה מעשה כבר לקחו הבגדים וזכו בהם מחמת שלא ידע זה הפתרון, ואיך ר"י הגיד לו הפתרון כדי שילך ויאמר הפתרון מדעתו וישיבו לו הבגדים, שמכיון שזה לא אמר הפתרון מדעתו אז הם זוכים בבגדים מן הדין, אלא ודאי שכל אופן כזה לא איכפת לי מי אמר הפתרון, וה"ה בנ"ד, ועיי"ש עוד מה שפלפל בזה.

הפסד על ידי גילוי פתרון חידה

בגמ': והא את הוא דאמרת רבי מאיר הוא דדאין דינא דגרמי וכו' (בבא קמא ק, א).

בסוגיין דנו על תשלומי גרמי, ובשו"ע (חו"מ סי' שפו ס"א) נפסק שקיימא לן כרבי מאיר שדנין דינא דגרמי, לפיכך הדוחף מטבע של חברו עד שירד לים חייב, אף על פי שלא הגביהו ולא גנב את המטבע, וכן הפוחת מטבע של חברו וקלקל צורתו, חייב, אף ע"פ שלא חסרו.

בפוסקים דנו לפי זה, במעשה שהיה בראובן שהגיד לשמעון חידה אחת, ועשה תנאי עמו שאם כל היום הוא כולו לא יוכל לפתור אותה אז יתחייב שמעון ליתן לראובן זהוב אחד, וכדי שלא יהיה בזה דין אסמכתא הוציא שמעון מתחילה זהוב שהוא מכיסו ונתנו ביד שלישי על תנאי זה שאם עד הערב לא יפתור החידה שיגיד ראובן יתן השליש את הזהוב לראובן, ואם יפתור אז יחזיר לו הזהוב, ועל מנת כן אמר ראובן את החידה לשמעון, ועשו ועד ביניהם שקודם הערב יבואו שניהם לבית השליש, ואם שמעון יפתור החידה אז יחזיר לראובן, וכל אחד הלך לדרכו.

והנה שמעון כאשר ראה עצמו שלא יוכל לפתור החידה הלך בצינעה אצל חכם אחד פקח הרבה, והגיד לו הענין ובקש ממנו שהוא יפתור לו החידה כדי שילך ויאמר הפתרון בבית השליש ולא יפסידו זהוב, וכן עשה החכם והגיד לו הפתרון, והלך שמעון ואמר הפתרון ולקח זהוב שלו, ועתה בא השואל ושאל אם פשע החכם בזה שהגיד הפתרון לשמעון וגרם שיפסיד ראובן הזהוב שלא כדין,

בכל גופו, אלא כונתו רק להתיר כשעושה פרצוף לבד.

ועיין בש"ת צפנת פענח (ח"א סי' נז) מה שכתב ללמוד מסוגיין לעניין צילום תמונת אדם, אם יש בזה החשש הנ"ל.

קטן שהזיק או ששרף

בגמ': מה תלמוד לומר אשר גזל יחזיר כעין שגזל מכאן אמרו גזל מטבע ונפסל פירות והרקיבו יין והחמיץ תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח בהמה ונעבדה בה עבירה ושור עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלך לפניך (בבא קמא צח, ב).

במשנה ברורה (סי' שמוג סק"ט) כתב, קטן שגנב או שהזיק ראוי לב"ד להכותו שלא ירגיל בה [וכן חבלה וביוש וכל דברים שבין אדם לחברו ב"ד מצווין להפרישו שלא יארע תקלה על ידו] אבל אין צריך לשלם אם אין הגנבה בעין.

וכל זה מדינא אבל לפנים משורת הדין בין שחבל בו בגופו או שהזיק לו בממנו צריך לשלם לו.

בשו"ת אגרות משה (חו"מ ח"א סי' פח) כתב, על הגנבות שגנב כשהיה קטן. הנה אם הגזלה קיימת חייב להחזיר ואם אכלה או נאבדה כשהיה קטן פטור אף לכשנגדל.

ואם היתה קיימת כשנעשה גדול ואחר שנתגדל אכלה או איבדה בידיים חייב לשלם ואם נאבדה באונס מסתבר שפטור. ובסתם נאבדה או נגנבה באופן ששומר שכר היה חייב יש לחייבו דמסתבר דעל מה שגנב בקטנותו יש לו דין שומר אבדה שהוא בדין ש"ש.

בס"ד

ש"ס עוז והדר מביקר

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

היום של הורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק זי"ע כ"ב בשבט תרי"ט

חזרת הש"ץ בתפילת מעריב. ב. בערב יום כפור בתפילת המנחה אומרים וידוי בתפילת הלחש, ואילו בעת חזרת הש"ץ אין וידוי. ג. בתפילת הלחש ביום כפור תקנו את אמירת הוידוי בסוף התפילה, ואילו בחזרת הש"ץ תקנו לומר את הוידוי באמצע התפילה, מה טעם ושינו כאן.

עמד רבי הירש ושתק. ואילו הרה"ק המשיך: בשלהי מסכת ראש השנה (לג:) שנינו: רבן גמליאל אומר, שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן, ובגמרא (לה.). אמר רב אחא בר עזירא אמר רבי שמעון חסידא, פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות. ושוב קשה לי, מה פירוש 'עם שבשדות', הלא בימים נוראים בא אפילו המוכסן הנידח ביותר לתפילות.

רבי הירש עמד ושתק, והרה"ק המשיך ואמר: אני חושב כי 'עם שבשדות' מתכוונים למתים המוטלים בשדות, וכך אפשר לתרץ הכל. הקושיה הראשונה: מדוע לא תקנו חזרת הש"ץ בתפלת מעריב שוב אינה קושיא, תפילת ערבית הלא היא רשות, ואין דבר שברשות אצל מתים. הקושיה השנייה: מדוע אין וידוי בעת חזרת הש"ץ בתפלת מנחה בערב יום כפור, גם היא אינה קושיא, כי הלא למה תקנו וידוי בתפלת מנחה בערב יום כפור, אמרו כי אולי יחנק האדם בעת הסעודה המפסקת והמתים אינם אוכלים ואין אצלם חשש זה. הקושיא השלישית: מדוע קבעו את הוידוי בתפלת הלחש בסוף התפילה ואילו בחזרת הש"ץ באמצע התפילה, גם היא אינה שוב קושיא, כי מה טעם קבעו את הוידוי בסוף תפלת הלחש, שמא פגם בתפילה עצמה ואילו המתים לא יפגמו בתפילה. וסיים הרה"ק: הירש, אתה מאריך בניגונים עד שהציבור שוכח להגיד 'ברוך הוא וברוך שמו' וגורם רעות למתים.

(ספיר ויהלום פר' ויצא תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ששמע הרה"ק בעל שפת אמת זצ"ל את הקול של הרה"ק מקאצק הי' נדמה לו שאין באפשרות לגנוב שום דבר מחמת הלאו, של לא תגנוב, כן ספרו חסידים זקנים שדבר זה הביא הרה"ק בעל שפת אמת זצ"ל מקאצק בפעם ראשונה.

(שיח שרפי קודש - פרשת יתרו)

מדוע אין חזרת הש"ץ בתפילת ערבית

מעשה ופעם הגיע רבי הירש מפרצובה לקאצק בערב ראש השנה ומיד נקרא לחדרו של הרה"ק השרף הגדול מקאצק זיע"א שפנה אליו ואמר: הירש, יש לי שלוש קושיות: א. מדוע לא תקנו

רבינו הרה"ק מקאצק נולד בשנת תקמ"ז לאביו רבי יהודה לייבוש שהיה נכד הרה"ק דבי דוד היילפרין מאוסטראה בעל ה'דרכי ציון' שהיה מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע. ונודע כחריף ובקי בכל חדרי התורה.

רבותיו היו החוזה הק' מלובלין, היהודי הק' מפשיסחא, והרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע, ועם הסתלקות רבו האחרון נתמנה כרבם של צדיקי פולין, תחילה נהג בטאמשוב ולאחר מכן התיישב בקאצק. מבין תלמידיו הידועים הרה"ק ה'חידושי הר"ם' מגור, רבי מרדכי יוסף מאיזביצא בעל 'מי השילוח', חתנו ה'אבני נזר' מסוכטשוב, רבי יהודה לייב אייגר מלובלין, הר"ר צדוק הכהן הר"ר העניך מאלכסנדר ועוד הרבה צדיקים מפורסמים זיע"א.

דברי תורתו פזורים בספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו ונלקטו בספרים 'אהל תורה', אמת ואמונה, 'עמוד האמת', 'להבות אש' אמת מקאצק תצמח. נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"ב בשבט תרי"ט, ומנו"כ בקאצק.

הווארט הראשון שהביא ה'שפת אמת' מקאצק

לא תגנוב (כ, יב). הרה"ק בעל שפת אמת מגור זצ"ל סיפר בעת שבא פעם ראשונה לקאצק ראה בכל צרכי הבית המה מתנהגים שלא עפ"י סדר ובלי השגחה, ועי"ז ה' חסר כמה פעמים איזה חפץ מבית ע"י גנבות שהי' שכיח תמיד, והמשמש ר' פיבול, ה' צוח על הרבנית ע"ה, בזה"ל ולמה לא יגנובו, עם איזו אללעס אפען אין הפקר אהן השגחה [=הכל פתוח והפקר וללא השגחה].

ויהי כי שמע זאת הרה"ק מקאצק זצ"ל צוח בקול גדול, פיבול, הא כתיב, 'לא תגנוב', ובשעת

בס"ד

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע

המהר"י

כ"ג שבט תרנ"ד

ולחשוב מה עליו לעשות לא עלה ברעיונו כל עצה אחרת מלבד לעזוב את הזירה ולנסוע בדחיפות אל הרבי הקדוש רבי יהושע מבעלזא זיע"א שהתגורר בסמוך ולבקש את ברכתו. ידע הפונדקאי היטב כי רק הרבי יוכל לתת לו עצה טוב כיצד לצאת מהתסבוכת הנוראה ולהציל את עצמו ואת כל יהודי העיירה.

למרות שעת הלילה המאוחרת, רתם הפונדקאי את סוסו לעגלה ויצא לדרך במהירות. משהגיע לבעלזא, שח בפני המשמש בקודש כי עניין של פקוח נפש יש לו להשיח בפני הרבי. אין זה סכנה רק עבורו, אלא סכנה עבור כל בני עיירתו, ולפיכך הוא מבקש להכניסו אל הקודש פנימה בדחיפות.

המשמש שהבין כי היהודי אכן זקוק לישועה דחופה הובילו אל חדרו של הרבי שישב ועסק בתורה. הפונדקאי נקש קלות על הדלת, ונכנס אל החדר כשהוא פורץ בבכי עז: רבי, הושיעני, כי בצרה גדולה אנחנו! הפונדקאי סיפר באזני הרבי את הצרה הנוראה שהתרגשה ובאה עליו, כיצד הגוי ששתה לשכרה נחנק ונפל על הרצפה, ובטרם היה סיפק בידו להזעיק עזרה, מת על קרקע הפונדק. עתה, לא יאמינו לו כי הגוי נחנק ונפל אלא יחשדו בו שהוא הרגו, ואולי אף יעלילו כי הרג אותו עבור דם למצות, וסכנה גדולה צפויה לו ולכל בני העיירה.

הרבי האזין בקשב רב לדברי הפונדקאי ועם סיום דבריו נענה ואמר לו: שוב מהרה לביתך, ואת תפילת שחרית אשר עוד מעט מגיע זמן תפילתה, תתפלל בתוך הפונדק בכוונה גדולה. אחר תפילת שמונה עשרה, כשתגיע לסדר נפילת אפיים, תגש אל הגוי המת ואמור את התפילה הנוראה הזו על ידו, ותראה תיכף כי נתקבלה בקשתך וישועתך קרובה לבוא.

הפונדקאי לא הרהר אחר דברי הרבי מבעלזא, אלא שביקש להבין האמנם הוא שומע נכונה את דברי הרבי: האם אכן כוונת הרבי היא לתפילה זו הנאמרת מדי יום ביומו, אשר יש אנשים שמסיבות שונות, צודקות ושאינם צודקות, מחפשים אמתלאות שלא לאמרה? משהנהגו לו הרבי בראשו, כי אכן לתפילה זו כוונתו, המשיך הפונדקאי ושאל: האם עלי לעשות דבר מה בתפילה זו, או לאמרה באופן מסויים? האיר הרבי את פניו ואמר לפונדקאי המשתומם: דייך אם תאמר תפילה זו מילה במילה, במתינות וכמונה מעות, בכוונה פשוטה ונכונה, ותיכף ומיד תוושע בדבר ישועה ורחמים.

בהתרגשות רבה הודה הפונדקאי לרבי, עלה תיכף ומיד על העגלה ונסע חזרה לעיירתו. הוא נכנס לפונדק, הכין עצמו כדבעי לתפילה, הפריש כמה מטבעות לצדקה, התעטף בטלית והתעטר בתפילין והחל להתפלל מעומקא דליבא. לאחר תפילת שמונה עשרה, הגיע הרגע המיוחל, הוא גיגש סמוך לגוי ששכב מוטל מת, והחל לומר על ידו את תפילת נפילת אפיים בדחילו ורחימו, קולו

לשתות ולהשתכר, מאחר היה בנשף ושב לביתו רק לאחר שעות ארוכות של העדרות, אולם לאחר שיעברו שעות הלילה והוא לא יחזור לביתו, ימהרו לחפשו, והמקום הראשון יהיה כאן בפונדק, המקום אליו רגליו של אותו הגוי מוליכות אותו מדי לילה בלילה.

היהודי לא היה מסוגל אפילו לחשוב את אשר עתיד לקרות. הרי ברור שאם ימצאו את הגוי מונח על רצפת הפונדק מיד יחשדו אותו בהריגתו. אף אחד מהשוטרים, שונאי ישראל המובהקים, לא יסכים להאמין לכך שידו לא הייתה במעל הזה, וכי הגוי שתה לשכרה וכפי הנראה נחנק מבלי משים. בוודאי יחשבו כי קטטה פרצה בין היהודי לבין הגוי, אם בשל דיני ממונות ואם בשל סיבה אחרת, והיהודי הוא זה שהכה את הגוי עד מותו.

עודו מביט בפגר המת השוכב על הרצפה ובקילוח הדם הדק הנוזל מהמכה שקיבל בראשו, והנה מראה הדם מזכיר לו כי הימים סמוכים לחג הפסח, המאפיות עובדות במלוא המרץ בהכנת המצות לחג הפסח, והלא עלילות הדם הם מהחביבות על שונאי ישראל. עתה יבואו ויטענו שהיהודי הרג את הגוי כיון שהוא נזקק לדמו האדום עבור המצות.

מלבד עצם הסכנה המרחפת על ראשו, ידע הפונדקאי היטב כי יש כאן סכנה לכל יהודי העיירה. אם השמועה תצא שאחד היהודים הרג את הגוי, הרי שהגויים המקומיים שרק מחפשים אמתלה להתנכל ליהודים יקפצו על המציאה המפוקפקת ויערכו פוגרום קשה שתוצאותיו הוות אסון לכלל יהודי המקום.

הפחד איים לשתק את מוחו של הפונדקאי האומלל שלא ידע מהיכן נפלה עליו צרה גדולה שכזאת. ככל שניסה היהודי לכלכל את צעדיו

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצוק"ל נולד בשנת תקפ"ה בעיר בעלזא, לאביו הרה"ק השר שלום מבעלזא זצוק"ל ולאמו הרבנית מלכה ע"ה.

בהגיעו לפרקו (ב' תמוז תקצ"ט) נשא את הרבנית רבקה מרים ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל אשכנזי זצוק"ל לאחר שנתאלמן מזוגתו הראשונה (נפטרה כ"ז אדר תרמ"ג) נשא בזיוו"ש את הרבנית שרה מירל ע"ה בת הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל אשכנזי מבאזיליא זצוק"ל (חתן הרה"ק ר' יוסף דוד מאליק זצוק"ל).

עם פטירת אביו הק' בשנת תרט"ו, מילא את מקומו ברבנות העיר בעלזא. נודע במלחמתו הרמה נגד המשכילים ומהרסי הדת. נלב"ע כ"ג שבט תרנ"ד ומנו"כ בבעלזא.

וכי יש ברצונך שכל גויי הארצות, הפגרים המתים, יקומו ויעמדו לתחייה?

קול נפץ עז הרעיד את הפונדק הקטן שבעיירה. היהודי שעמד על משמרתו ומכר את בקבוקי היין שרף לאיכרים הצמאים עזב במהירות את החבית הגדולה ממנה היה עסוק לדלות ולמזוג את המשקה החריף אל תוך הבקבוקים, ורץ כל עוד נפשו בו אל מקור הרעש. למרבה התדהמה והפחד הוא רואה את אחד הגויים, שתיין מופלג, מהלוקחות הקבועים של הפונדק, שוכב על הקרקע, מפרפר עם ידיו ורגליו ומחרחר נוראות. לצדו של הגוי מונח הבקבוק הריק כשהוא מנופץ, על השולחן צלחת עם מיני מלוחים בהם תיבל את שתייתו, ובהם כפי הנראה נחנק ואיבד את נשימתו עד שנפל וקיבל מכה הגונה בראשו.

הפונדקאי מסתכל על המחזה בהלם רב, אך אינו מאבד את עשתונותיו. הוא ניגש לגוי ומנסה לנער אותו, לדפוק על גבו ולשחרר לו את דרכי הנשימה. אך היה זה כבר לאחר מעשה. ככל הנראה התוצאה של השילוב בין החנק למכה הקשה שקיבל בראשו הייתה קטלנית: הגוי פשט את ידיו ואת רגליו ושכב מת.

למזלו של הפונדקאי לא היו באותה שעה עוד איכרים בפונדק. היה זה בשעת לילה מאוחרת, סמוך לסגירת שער הפונדק, ורוב ככל האיכרים כבר עזבו את הפונדק, מתנוודים ושיכורים, אל עבר ביתם. רק אותו גוי התעכב מעט, כמעט וסיים אף הוא, עד שהמשקאות החריפים סובבו את ראשו ומבלי משים הוא הקדים קנה לוושט ונחנק למוות.

התעשת הפונדקאי במהירות, רץ אל הדלת וסגרה היטב, הגיף את החלונות, וכיבה את מרבית האורות. כך לא יבואו עתה אורחים לא רצויים שישאלו שאלות מיותרות, כיצד מת לו האיש. אך הפונדקאי ידע היטב שאין זה אלא פתרון לטווח קצר מאוד. אמנם גוי זה היה רגיל

ברצונו להכנס אצל הרבי ולספר תהלות ה'. מרוב התרגשות שכח הפונדקאי לספר לרבי את כל התרחשות הסיפור, מעשה שהיה כיצד היה. יתכן שהוא תיאר לעצמו שהרבי שעניו צופיות מסוף העולם ועד סופו בוודאי ראה את כל השתלשלות העניינים, אך את שאלתו הוא לא יכול היה לכלוא בליבו: ילמדנו רבינו הקדוש, אם סגולות כה גדולות וחשובות יש בתפילת נפילת אפיים, עד כדי כך שהיא מסוגלת להחיות מתים, לפעול ישועות ולעשות נפלאות גדולות, כיצד יתכן שיש רבים, מהם חסידים ואנשי מעשה, המחפשים תירוצים בכדי לא לאמרה, נתלים הם באילנות גדולים ועושים כל טצדקי בכדי להפטר מאמירתה?!

חייך הרבי ואמר לו בנעימה ובדרך צחות: וכי יש ברצונך שכל גויי הארצות, הפגרים המתים, יקומו ויעמדו לתחייה?

(ספיר ויהלום פר' צו פ"ב - להגה"ר מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מוליכות אותו אל עבר ביתו. בזהירות רבה הוא עקב אחריו ממרחק רב, ראה אותו הולך ומגיע עד דלת ביתו, עוד הספיק לשמוע את חריקת דלת הבית כשהיא נפתחת, והוא שומע את הגוי נופל ארצה בתוך ביתו. היהודי מיהר להסתלק מהאזור, וחזר אל הפונדק.

כעבור כמה שעות נפוצה הידיעה בעיירה כי גוי פלוני מת בתוך ביתו והרופא המקומי קבע כי הוא מת כתוצאה ממכה שקיבל כשנפל בתוך ביתו. שיכור היה ולכן מעד ונפל בתוך ביתו.

היהודי הסתיר את שמחתו הגדולה כדי שלא לעורר כל חשד כי הוא קשור לעניין זה, ומיהר לעלות שוב על העגלה בדרכו אל הרה"ק מבעלזא, להודות לו על הישועה השמימית שפעל עבורו על ידי סגולה זו של אמירת סדר נפילת אפיים בסמוך אל הגוי המת. המשמש בקודש שכבר זיהה את היהודי מביקורו הקודם באישון לילה התפלא על בואו שוב, אולם הפונדקאי הסביר לו כי אכן זכה ונושע למעלה מדרך הטבע ועתה יש

עלה והתנשא וחצב להבות אש, עיניו נזלו דמועות כמים, והוא מכוון בכל מילה.

היהודי לא ראה כל שינוי ומאומה לא אירע אצל הגוי, אך הוא התחזק באמונתו וסיים את התפילה. אחרי שהסיר את הטלית וחלץ את התפילין, ניגש היהודי לדלת אחורית, דרכה הוא היה נכנס ויוצא, ופתחה. ברגע זה אירע הבלתי יאומן: הגוי המת התנער, כאילו קם משינה עמוקה, הוא נעמד מלוא קומתו, והחל ללכת אל עבר הדלת. הפונדקאי כמעט והתעלף למראה המחזה הבלתי יאומן: המת קם לתחייה! כאבן שאין לה הופכין היה, והנה המת הולך כאחד האדם.

הפונדקאי עוד הספיק להביט אל עבר פניו של הגוי, והוא ראה כי הם נראות כשל בר מינן. עיניו היו מזוגגות וחסרות חיות, פיו היה מעוות בצורה משונה. הוא הלך בגמלוניות, כאילו אדי היין עדיין מערפלים את מוחו. הגוי התקדם אל עבר הדלת, והפונדקאי מיהר ופינה לו מקום לעבור. הוא יוצא מהפונדק והפונדקאי רואה כי רגליו של הגוי

הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל מייסד תנועת המוסר - בעל 'אור ישראל' כ"ה בשבט תרמ"ג

מדוע פותחת התורה את פרשת משפטים, שיש בה דינים רבים, בפרשת עבד

פי תקנה עבד עבדי וגוי (שמות כא, א-ב). ידוע מה שאמר הגה"צ רבי ישראל מסלנט זצ"ל, מדוע פותחת התורה את פרשת משפטים, שיש בה דינים רבים, בפרשת עבד.

ואמר משל למה הדבר דומה, לאדם שיש לו שני בנים, האחד מסב לו נחת, לומד בשיבה בהתמדה רבה, וכל הנהגותיו עם אלוקים ואדם ישרות ונכוחות, ואילו הבן השני מתחבר עם חברים לא טובים.

על מי חושב האבא כל הזמן, היכן הוא משקיע את מאמציו, בודאי בבן השני, זה שהתדרדר מהדרך הישרה, הוא מעסיק את מחשבותיו כל היום וכל הלילה, בנסותו להעלותו חזרה אל הדרך הישרה.

זה מה שלימדה אותנו התורה בכך שהעלתה את העבד לראש הפרשה ליהודי שנכשל וגנב ונמכר לעבד. גם אנו יש לנו להקדיש את הזמן יותר ליהודים שצריכים חיזוק ביהדות.

רבות לחיזוקה של היהדות. בדרכו מפאריז לקובנה התעכב בקניגסברג. ויגוע ונאסף אל עמיו והוא בן שבעים ושלוש שנה. תלמידיו הוציאו לאור דברי תורתו ומאמריו בשם "אור ישראל".

הגה"צ רבי ישראל ליפקין בעל אור ישראל מווילנא הנקרא ר' ישראל סאלאנטער ז"ע נולד בו' מרחשון בשנת תק"ע בעיר זאגער לאביו הגה"צ רבי זאב וואלף ליפקין אב"ד גאלדינגן בעיר טלו.

בהיותו בן שלוששים מונה לכהן כראש ישיבה בוויילנא. לאחר תקופה קצרה יסד בית מדרש, בו למדו קבוצות קבוצות בספרי מוסר שונים, "מסילת ישרים", "חובת הלבבות", "תיקון מדת הנפש" ועוד. רבי ישראל השמיע שיעוריו המוסריים מדי יום ביומו, ונהרו אליו מאות בחורים, גדולי תורה ויראה.

ביתו נעשה מרכז ללימוד יראת שמים ואהבת הבריות, טוהר המידות וכבוד הזולת. הזהיר ושקד על ניהול משא ומתן באמונה, על לימוד מקצוע ועל מדות ומשקלות של צדק. בגלל מעשה שהיה עזב את ווילנא ויצא לגור לקובנה אף שם הרביץ תורה ברבים במשך תשע שנים רציפות.

עקב מחלה נסע לגרמניה לדרוש ברופאים וישב שם כמה שנים. כשהוטב לו נסע לממל על הים הבאלטי, ושם הוציא לאור שתיים עשרה חוברות בשם "תבונה" אוסף הלכות ומאמרי מוסר מכמה גדולי התורה.

בימיו האחרונים התגורר בפאריז ופעל שם

כוכבי בוקר

שאלות לחידודא ולמעשה,
למשתתפי כולל בוקר

השאלות מוגשות ע"י ראש הכולל - הרב שלמה ברגשטיין שליט"א

"תן לחכם ויחכם עוד"

שאלות על הלכות ברכות סימן ר"ב סעיפים א'-ז'

- א. חתך ענב לשתיים בשביל תינוק ורוצה למצוץ מאצבעו את המיץ שיצא מה מברך?
 ב. חתך ענבים בשביל סלט פירות ועל המגש נשאר מיץ מהענבים מה מברך עליהם?
 ג. יש לו כוס פירות חתוכים מכמה פירות ולמטה יש מיץ, האם צריך לברך עליו, ובמקרה שכן מה מברך כשמעורב ביחד עם מיצים מעוד פירות שהצטברו לתחתית הכוס?
 ד. רבים נוהגים לשתות שמן זית מדי בוקר, האם צריכים לברך עליהם?
 ה. מדין של שמן זית ואניגרון רואים שהברכה נקבע לפי דעתו של האוכל:
 לפי זה מה הדין בשוקולד כיף כיף, כשאחד מעדיף תמיד מקופלת בגלל שאוהב את השוקולד, רק עכשיו זה מה שחתן נתן לו, איזה ברכה יברך עליו?
 ו. היום קוטפים עגבניות בשלב לא מבושל כלל ושולחים אותו כך כדי
- זא. שלא יתרוק ואח"כ מחממים אותם כדי שיהיה ראוי לאכילה, האם ברכתם משתנה עי"ז?
 ז. מה ברכת גרעיני אבטיח?
 ח. בר בריא שעשוי משקדים ואגוזים ומגובש יחד על יד תמרים מרוסקים שהם העיקר מה ברכתו?
 ט. אבוקדו מרוסק לגמרי בבלנדר מה ברכתו?
 י. סלט זיתים האם נחשב כניכר צורתם?
 יא. פירות מרוסקים ורואים בתוכו גרעיני פסיפלורה האם זה נחשב כניכר צורתם?
 יב. היום שרוב השומשום נטחנים, מה ברכת הטחינה והחלווה?
 יג. שייק פירות של פירות שרובם בטחינה מה ברכתם?
 יד. פופקורן וקורנפלקס טבעי האם נחשבו לנשתנו צורתם כמו פאוידל"א?
 טו. האם מועיל ברסק תפוחים שאין ניכר צורתם, לאכול תפוח ולהוציא את הרסק

שאלות מסימן ר"א ברכת האורח

- כא. בדין וכבדתו לכהן, האם כשנוטלים ידיים צריכים לתת לכל שבט הכהנה ללכת ראשון, או שכהן אחד מספיק וכמו בקריאת התורה?
 כב. מגיע לביהמ"ד ונשאר רק משנה ברורה אחד, והוא והכהן אין להם, האם צריך לתנו להכהן?
 כג. כשנשאר רק משנה ברורה אחד גדול ומנוקד, האם צריך להביאו להכהן?
- טז. האם כולם חייבים לומר ברכת האורח?
 יז. האם מותר בזמיננו לטרב לזמן בברכהמ"ז?
 יח. כשאחד עושה שבע ברכות באולם האם יברך חייב בברכת האורח?
 יט. ומה הדין בס"ג בשטיבעל?
 כ. כשאחד מסדר פיקניק לחבריו מה הדין?

להגות בפרשת השבוע עם האוצר הפלום

האוצר הפלום עשיר ברכים עם הקטנים המסודרים מלווים את המגוון והמיוחד במיני הפלומים ועוד ענפים מסוגי הפלומות נכס - אגודת מערי הדרת - קניי גזיתים - רשימת מליים סודי וולגיס סודר - כירלת דורתג' עם פנינים פתורת של כל האיסור רבי דוד דו אבזונגידא סריט"א

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"ק רבי דוד הלוי מאוסטראה זצ"ל

הט"ז - בעל 'טורי זהב'
כ"ו בשבט תכ"ז

בביתו תיכף ומיד. שמח העשיר מאד וביקש מהט"ז כי יעלה למרכבתו המפוארת העומדת בחוץ, ויחד ייסעו לביתו שבמרכז העיר.

כשהגיע העשיר, מלווה באורחו החשוב הט"ז, אל תוך ביתו, עמדה שם הנערה החולנית, ותיכף עם כניסתו הכריזה בקול גבוה: ברוך הבא, רבינו! ומיד כשאמרה זאת סובבה הנערה את פניה לצד השני. שאל אותה הט"ז: מה הסיבה שהסבת את פנייך לאחור תיכף בכניסתי לבית, ומדוע, מצד שני, קראת לי בתואר 'רבינו' וקדמת אותי בברכת 'ברוך הבא'?

נענתה הנערה ואמרה: יידע מעלתו כי בעולמות העליונים קוראים לכס בשם: מורינו ורבינו הגאון רבי דוד, בעל טורי זהב. ודווקא מפני גודל חכמתכם וצדקתכם, נאלצתי להסתובב לצד השני, שכן הרשעים אינם יכולים להביט בפני הצדיקים. הטורי זהב שמע את דברי הנערה ואמר לה: אם אכן נכון הדבר שיש לי מעמד וחשיבות בשמים ממעל, אם כך הריני גוזר בכוח התורה ובכוח החידוש שחידשתי היום בדברי הטור, שתירצתי דבריו באמת וישר, שנערה זו תזכה תיכף ומיד לרפואה שלמה, והדיבוק הנמצא בתוכה יעזבנה על אתר ויצא מאצבע קטנה של רגלה, באופן שלא יזיקנה ולא יזיק לאחרים.

הט"ז סיים את דבריו ומאצבעה של הנערה נשמע קול חבטה, ולפתע פתאום הנערה החלה מדברת בקולה הרגיל וחדלה משיגעונותיה לחלוטין.

בהתרגשותו הגדולה ביקש העשיר להעניק לרבינו הט"ז מתנה נאותה על הנס והפלא שחולל למעלה מדרך הטבע, כלי כסף וכלי זהב יקרים מאוד, אמנם הט"ז מיאן לקחת את המתנות והדורות שהציע לו העשיר, עד שהעשיר אמר לו: גם אם אין רצונו של רבינו לקבל ממני כסף וזהב, דברים גשמיים, בוודאי שרבינו לא יסרב לקבל מאתי טלית צמר מצויצת, חדשה ומהודרת ביותר. שכן באותה שעה שהעשיר ביקר באכסניית הט"ז הוא ראה כי טליתו ישנה מאוד, בלוייה ודהויה, וסבר העשיר כי מתנה כזאת שיש בה הידור מצוה ונוי תורה ותפילה, בוודאי ישמח הט"ז לקבל.

אמנם הט"ז עמד על שלו ומיאן לקבל את הטלית, וכראותו את אכזבת העשיר נענה ואמר לו: אגלה לך את סיבת הדבר שאני ממאן לקחת ממך את הטלית: אין זה בגללך חלילה אלא בגלל שאין רצוני בטלית חדשה כלל, שכן טלית ישנה זו יכולה להעיד עלי בבית דין של מעלה שמעולם לא חשבתי מחשבות זרות בשעת תפילתו, והבל לי להפסיד טלית שיש בכוחה להעיד כזאת ולהחליפה בטלית אחרת, אפילו תהא חדשה ומהודרת.

(ספיר ויהלום פר' ויקרא פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הטורי זהב וביקש לשוחח עם הרב.

באותה שעה היה הטורי זהב עטור בתפילין ומעוטף בטליתו, שקוע בלימוד התורה והיה עוסק בספר ארבעה טורים, כשהוא מחדש חידושים נפלאים לאמיתתה של תורה. בעל האכסנייה שהכיר את העשיר ואת צרתו הגדולה, פנה לטורי זהב וביקש ממנו כי יואיל לקבל את העשיר, שהוא תומך תורה ורודף צדקה וחסד, ולשמוע את מה שבפיו.

עם כניסתו לחדרו של הט"ז פרץ העשיר בבכי עצום. רק משחלפו דקות ארוכות והעשר נרגע מבכיו, הוא פתח ותיאר את סבלו וסבל בני משפחתו ממצבה הנורא של בתו הנערה שנכנס בה דיבוק ועיניהם רואות וכלות.

הט"ז הביט בעשיר ונענה לו, כי אמנם הוא מרחם עליו מאוד והוא משתתף בצערו הקשה, אך מה יעשה וידו אינה משגת בעניינים שכאלה ואין לו ידיעה כיצד ניתן להוציא את הדיבוק. אילו היה בכוחו לפעול פעולות כדי להחזיר את הנערה החולנית לבריאותה ולשפיותה, בוודאי שהיה עושה זאת, אך מעולם לא התנסה בכגון אלה, וצר לו כי עליו להשיב את פניו ריקם.

משראה העשיר כי הט"ז מסרב להתעסק בעניין זה, עלה בדעתו רעיון. הוא פנה אליו ואמר, כי מבקש הוא ממנו בקשה אחרת, שיואיל לערוך בביתו ולכבדו ביקור נימוסין. העשיר הסביר לעצמו כי יש בכוח התורה והצדיקים לפעול ישועות ולהשפיע שפע ברכה בעצם ביקורם בבית, ובוודאי כוח רב יש בכוח ראייתם, אם בעצם הבטתם על החולים ואם בכך שהחולים מביטים על מאור פניהם, ושוא בכך תמשך להם הישועה. לבקשה זו לא ראה הטורי זהב כל סיבה לסרב, והוא אמר לעשיר כי הוא מוכן ומוזמן לבוא לבקר

הגה"ק רבי דוד הלוי נולד בשנת שמו"ו בעיר וואלדמיר שבגליל וואהלין, לאביו הגאון רבי שמואל הלוי ממנו שאב את רוב חכמתו. וכן למד אצל אחיו הבכור הגה"ק רבי יצחק אב"ד חעלמא.

בגיל צעיר כבר יצא שמו כגאון וצדיק. ורבינו הב"ח ששמע את שמעו לקחו אחר כבוד לחתן לבתו. לימים בשנת ש"ח עבר לכהן כאב"ד בעיר פאטליטשא הסמוכה לראווא.

כעבור זמן העתיק את מושבו לעיר הגדולה פראג שם כיהן כרב ואב"ד כעשרים שנה, לאחר מכן קבע את מושבו בק"ק אוסטראה, אולם לדאבונו לבו לא ארכו ימי השלווה בה ומחמת גזירות שנת ת"ח ות"ט הוכרח לברוח מעיר לעיר, עד שבשנת ת"ד כיהן כאב"ד לבוב שימש כאחד מראשי ועד ארבע ארצות, עד להסתלקותו לגנוזי מרומים ביום כ"ו בשבט שנת תכ"ו. ומנו"כ בעיר לבוב.

מדוע לא הסכים בעל ה'טורי זהב' לקבל טלית חדשה ולהחליפה בישנה?

צרה גדולה התרחשה ובאה על אחד העשירים המופלגים שהתגורר בעיר הגדולה לבוב. אותו עשיר, איש רב פעלים ונכבד בעירו, היו חייו מתנהלים על מי מנוחות, עד שביום מהימים קפצה עליו רוגזה של בתו הנערה שיצאה מדעתה והשתתה באופן חמור. נערה זו הייתה משכלת ונבונה, טובת לב ונעימת הליכות, והסבה נחת רוח רבה להוריה, עד לאותו רגע נורא בו הנערה החלה לצעוק ולצווח, להשתולל בפראות ולשבור כלים בחמתה.

ההורים ההמומים לא ידעו את נפשם. הם מיהרו לקחתה לרופאים מומחים ולפרופסורים גדולים שבדקוה שוב ושוב ולא מצאו כל דרך לרפא אותה. עם חלוף הימים הבינו ההורים כי אין זה מקרה רגיל של מחלת שיגעון אלא שרוח רעה, דיבוק של נשמה נועה, נכנסה והשתכנה בתוך גופה. הדיבוק מצא מנוח לנפשו בתוך הנערה האומללה, והוא מסרב לצאת משם.

ככל שניסו ההורים להציל את בתם מצרה זו, לא עלתה בידם. הם ניסו לבקש רחמים מהדיבוק, הבטיחו לו כי יתפללו עבורו וילמדו משניות לעילוי נשמתו, אך הדיבוק סירב לשמוע, ובעקשנותו הרבה נשאר בתוך הנערה. ההורים פיזרו סכומי כסף עצומים לצדקה, פנו אל רבנים ומקובלים שונים שינסו את כוחם, אך הכל העלו חרס בידם.

באחד הימים עשתה לה השמועה כנפיים בעיר לבוב כי הגאון רבי דוד הלוי סגל, הנודע בשערים על שם ספרו 'טורי זהב', מנושא כל השולחן ערוך ומגדולי פוסקי ההלכה, הגיע לבקר בעיר. העשיר לא התעצל ותיכף פנה לאכסנייתו של

הצדיק מגן על הנוסעים אליו

שעבר על החסידים בדרכם לבעלזא. מופלאה הייתה תשובת הרבי: אכן, צדקו החסידים במעשיהם, שכן כדי לשמוע את קריאת המגילה שהנני קורא ביום הפורים, כדאי הוא אפילו מסירות נפש לשם כך.

לשמע דברי קדשו של השר שלום ובראותם כי עת רצון היא מלפניו, הוסיפו החסידים ופנו בבקשה שיברך אותם שגם בשובם לביתם לא יאונה להם כל רע, שהרי גם בשובם יכולים הם להתקל בשומרי הגבול ועליהם להינצל מפגיעתם הקשה והרעה.

לנוכח בקשתם זו, פתח השר שלום ואמר להם: בפרשת יתרו נאמר (שמות יח א): 'וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיוּ מֵדִיָּן חֲתָן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם, וּפִירַשׁ רִשׁוֹ: וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ - מִה שְׁמוּעָה שָׁמַע וּבָא, קָרִיעַת יָם סוּף וּמַלְחַמַת עַמְלֵק, וְהִנֵּה יֵשׁ לְתַמּוּהָ בֹזֵה טוֹבָא, מִה הוּא לְשׁוֹן זֶה שְׁאֵמְרוּ: מִה שְׁמוּעָה שָׁמַע וּבָא, שְׁמִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים הַיָּה שֶׁהַשְּׂאֵלָה מוֹסַבֶּת דּוּקָא עַל חֵלֶק זֶה שִׁיתְרוֹ בָּא אֶל מֹשֶׁה, בְּעוֹד שְׁלִמְעֵשָׂה רְאוּי לְהַרְחִיב אֶת הַשְּׂאֵלָה כִּבְר עַל עֵצֶם הַיְצִיאָה מִבֵּיתוֹ, וּלְתַהוּת: מִה רָאָה יִתְרוֹ לְצַאֵת מִבֵּיתוֹ שְׁבוּ יֵשֵׁב בְּמִנְחַחַת עוֹלָם עַל מִנְתַּל לְבָוֵא אֶל מֹשֶׁה הַחוֹנֵה בְּאַרְץ צִיָּה וְשִׁמְמוֹה.

עוד המשיך השר שלום ושאל: לאחר מכן נאמר (שם פסוק ו): 'וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֲתָנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלַיךָ וְאַשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּהּ, וּפִירַשׁ רִשׁוֹ: אִם אֵין אֶתָּה יוֹצֵא בְּגִינִי, צָא בְּגִין אֶשְׁתְּךָ. וְאִם אֵין אֶתָּה יוֹצֵא בְּגִין אֶשְׁתְּךָ, צָא בְּגִין שְׁנֵי בָנֶיהָ. וְהָרִי הַדְּבָרִים תְּמוּהִים עַד לְמֵאוֹד: יִתְרוֹ שִׁזְכָּה לְהַשִּׁיג גְּדֻלוֹת הַשִּׁי"ת וְרוֹמְמוֹתוֹ, עַד שְׁנִדְבּוּ לְבוֹ לְצַאֵת אֶל הַמַּדְבָּר וּלְעֻזּוֹב אֶת כָּל כְּבוֹדוֹ וּתְפֹאֲרָתוֹ, הוּא יִהְיֶה רוֹדֵף אַחַר הַכְּבוֹד, וַיִּבְקַשׁ מֵרַבֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַרוּעָה הַנֶּאֱמָן שִׁיחַלֹּק לוֹ כְּבוֹד בִּיצִיאָתוֹ לְקִרְאָתוֹ? אֲתַמְהָה.

אלא הגיד השר שלום: דעו לכם ששאלה אחת מתורצת בחברתה ומבין שניהם יוצא לנו יסוד גדול שיש בו הוראה לדורות על כללות עניין הדביקות בצדיקים ועניין ההתקשרות עמהם, יחד עם הפלאת עבודתם בקודש של צדיקי הדורות להיות עיניהם פקוחה על כל הבאים להסתופף בצל קורתם, שיהיו נשמרים כל הימים, מוגנים וניצולים מכל תקלה, שלא יארע להם שום מכשול לא בהליכתם ולא בחזירתם.

כי הנה יתרו בודעו היטב את המעלה של נסיעה לצדיק בכלל, ונסיעתו שלו אל משה רבינו, רבן של כל ישראל, הבין לנכון כי היצר הרע יתייצב לו לשטן למנוע ממנו להוציא את רצונו הטוב מהכוח אל הפועל, ובוודאי יביא לפניו הפרעות ומניעות למען לא יוכל לצאת לדרכו. וכדרך שמצינו אצל אברהם אבינו ע"ה, בלכתו לעשות רצון בוראו לעקוד את יצחק בנו כפי שנצטווה, נתקל בדרכו במכשולים והפרעות שונים ומשונים שהציב השטן לפניו, על מנת למנוע ממנו את קיום המצוה. וכיוצא בזה, בכל דור ודור, מערים היצר הרע מכשולות ומניעות שונות שלא להניח לאדם לילך ולקיים מצות קונו.

בשל כך נתחכם יתרו והשכיל להערים על היצר הרע באופן שלא יודע לו עניין ותכלית נסיעתו, וכאשר יצא יתרו לנסוע אל משה לא גילה לאיש את תכלית נסיעתו, אלא העלים את הדבר והסתיר מטרת דרכו, באופן שלא ידעו נתיבותיו, למען לא יוכל השטן להפריעו בדרכו.

אמנם כשקרבו יתרו ובה אל המדבר, והבין כי תיכף תתגלה מטרת נסיעתו ועתה יכול היצר הרע להפריע אותו בדרכו, לכן, בשלב זה

היה זה בתחילת חודש אדר, כאשר חבורת חסידים ואנשי מעשה שהסתופפו בצל קדשו של הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א, נמנו וגמרו שברצונם לזכות לשמוע באזניהם את קריאת המגילה מפה קדוש של רבם הגדול.

ידוע ידעו החסידים את אשר המליץ הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א על רבם השר שלום, עוד בהיותו אברך צעיר לימים, אודות מעלתו היתירה בקריאת המגילה, לאחר שכיבדו בבית מדרשו שבלובלין לקרוא את המגילה ולהוציא את הרבים ידי חובתם. באותה שעה אמר החוזה מלובלין: סיפור המגילה מוכר לי היטב, שהלא כבר שמעתיו פעמים רבות במשך כל שנות חיי, אך כפי שאברך זה סיפר את הסיפור לא שמעתי מעולם!

ביקשו איפוא החסידים אף הם לשמוע את הסיפור באופן שבו מספר אותו רבם, אלא שקפץ עליהם רוגזם של הגבולות שהבדילו בין המדינות. אותה חבורת חסידים נעלית התגוררה באחת מעיירות פולין, ואילו העיירה בעלזא נתונה הייתה תחת שלטונו של מלך אוסטריה, וכדי שאותם חסידים יוכלו לעבור מפולין לאוסטריה ולשוב למקום מגורם, היה עליהם להצטייד מראש בדרכון תקף ואף ב'ויזה' - רשיון מעבר אל מדינת אוסטריה, ועם כל מאמציהם לא עלה בידם של החסידים להשיג את הדרכון ואת הרשיון.

אכן, דרכם של חסידים שהם מוכנים למסירות נפש עבור נסיעה לרבם. החליטו החסידים פה אחד כי הנסיעה הזו תתקיים גם ללא דרכונים ותעודות מסע. לא יתנו לפקיד גבול גויים להבדיל אותם מרבם מקור חיותם. קמו ועשו מעשה. יצאו החסידים לדרכים עוקפות והיו מהלכים ומבוססים בבוץ בדרכם לבעלזא. אלא שלפתע הבחינו בהם חיילים שתפקידם היה למנוע את הברחת הגבולות, והם זיהו כי מדובר באנשים שמבקשים להבריח את הגבול.

בצעקות רמות פנו אליהם החיילים וציוו עליהם לעצור ולהמתין עד שיגיעו ויבדקו אם יש בידיהם את האישורים המתאימים המתירים להם לחצות את הגבול. החסידים כמובן לא חשבו לרגע ליפול לידיהם של החיילים והחבורה כולה פתחה במנוסה מבוהלת. החיילים, מאומנים בדיוק לרגעים אלו, החל לירות לעברם באש חיה, ורק בניסי ניסים הם ניצלו ממוות בטוח. כדורי המוות שנורו על ידי משמר הגבולות שרקו מעל ראשיהם, ובהשגחה פרטית מופלאה לא נגעו בהם.

בעוד נפשם בכפם, מבוהלים ותשושים מאימי הדרך, הגיעו החסידים ביום תענית אסתר אל העיירה בעלזא, ופיהם מלא שיר ושבחה למי שעשה למרדכי ואסתר ניסים ונפלאות, על כך שהציל נפשם ממוות והראה להם את נסיו הגדולים. ידעו והכירו את הנס הגדול שנעשה להם, ונתנו הלל והודאה לבורא עולם שהצילם מכל הצרות שהתרגשו ובאו עליהם בדרכם לבעלזא.

כאשר סיים הרה"ק השר שלום את קריאת המגילה באש קודש, פנו החסידים אל הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה וביקשו הימנה שתתן להם מיני תרגימא, מעט דברי מאכל, לכבוד היום ולכבוד הנס שאירע להם בדרכם אל הרבי, כשהם מספרים לה על התלאות שמצאו אותם בדרכם לכאן.

הרבנית הצדקת מילאה את בקשתם של החסידים בתשואות חן. ולא זו בלבד אלא שהלכה יחד עמם אל הרבי השר שלום וסיפרה לו כל מה

שמעתי בימי עלומי, מפה קדשו של אדמו"ר בעל אמרי יוסף [מספינקא] צ"ל בשם רב שר שלום מבעלזא צוק"ל, דלא יתכן לומר שיתרו גר צדק היה מבקש כבוד שיצא משה רבינו ע"ה לקראתו. אלא הכוונה היא, דהנה מי שרוצה לנסוע לקבל פני צדיק אמיתי, מזמין לו הס"מ מניעות קשות, ולולא שהצדיק מרגיש זה בביתו ומסייע לו במחשבתו הקדושה, לא היה יכול להגיע למחוז חפצו

יחד את הפירוש השלישי: 'שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו', והיינו שלגודל החביבות שיש לצדיק אל הדבקים בו והמסתופפים בצלו, לפיכך הוא מגן עליהם ושומרם כבבת עינו להינצל מכל רע.

חבורת החסידים, בשומעם את דברי איש האלקים, נתמלאו שמחה. שמעו באזניהם שרבם הבטיח להגן עליהם בחזרתם לביתם, כשם שזכותו עמדה להם בהליכתם אליו, בשעה שזכו להינצל מפגיעת החיילים שומרי הגבול שירו עליהם כדורי מוות. ואכן איש מכל חבורת החסידים לא ניזוק אפילו באצבע קטנה, וכולם זכו לחזור לביתם לשלום ללא כל מכשול, מכוחה של הבטחת הצדיק שהגנה עליהם.

את הסיפור הזה סיפר הגאון רבי שמואל ענגל זצ"ל, רבה הנודע של ראדומישראל, כפי ששמע אותה מאחד החסידים הישישים שהיה באותה חבורה של חסידים שנסעה לבעלזא, ושמו הרה"ח רבי יעקב ביטריבונער מפולין. סיפור זה נמסר על ידו לאחד מגדולי חסידי בעלזא, הרה"ח רבי אליעזר יעקב ראזניטץ זצ"ל מזענטע, בעל 'קול יעקב' על התורה, ובהיותו בעיה"ק ירושלים בביקורו שערך בה לפני השואה, ביומא דהילולא של הרה"ק השר שלום ביום כ"ז אלול, כאשר הסבו חסידים ואנשי מעשה לסעודת הילולא, חזר וסיפר את המעשה הנפלא הזה בציבור, כפי שקיבל אותו ממקור ראשון ('אור יקרות').

וכך כתב הגאון רבי דוד שפרבר זצ"ל, רבה של בראשוב ובעל 'אפרקטא דעניא', בספרו 'מכתם לדוד' על התורה: שמעתי בימי עלומי, מפה קדשו של אדמו"ר בעל אמרי יוסף [מספינקא] זצ"ל בשם רב שר שלום מבעלזא זצוק"ל, דלא יתכן לומר שיתרו גר צדק היה מבקש כבוד שיצא משה רבינו ע"ה לקראתו. אלא הכוונה היא, דהנה מי שרוצה לנסוע לקבל פני צדיק אמיתי, מזמין לו הס"מ מניעות קשות, ולולא שהצדיק מרגיש זה בביתו ומסייע לו במחשבתו הקדושה, לא היה יכול להגיע למחוז חפצו. ויתרו שנסע לקבל פני משה רבינו ע"ה אירעו לו סיבות גדולות שעמדו לשטן על דרכו דרך הקודש. ובחכמתו הבין שצריך סייעתא מצד משה רבינו ע"ה שיצא לקראתו במחשבתו הקדושה. לזה שלח אליו שליח לאמור: 'אם אין אתה יוצא

בגיני' למשכני אחרך שאיני ראו לזה, 'צא בגין' וכו'... נאמנה עלינו מסורת הגה"ק בעל 'אמרי יוסף' זצ"ל דהוי דייק וגריס בכל מה שקיבל מרבתי הקדושים נ"ע.

ולאחר איזה זמן, בנסעי על חג השבועות אל אדמו"ר בעל 'לקט עני' זצוק"ל מקאסוב, והיה לי ולחבריי נסיעה קשה בערב יום טוב. וכמעט שלא נואשנו להגיע על יום טוב לקאסוב. כי על אם הדרך מקאלאמע התעקשו הסוסים לבלתי ללכת, אף שהיו בריאים וחזקים, ולא הועילו כל ההכאות. ואחר כך עזרנו השי"ת והתחילו לרוץ ובאנו לקאסוב, ולא היה זמן רק להחליף שמלותי ולרוץ לבית מדרשו של אדמו"ר זצ"ל, וכבר עמד אדמו"ר זצ"ל הכן להתפלל. וספרתי לפניו את הדבור הקדוש הנ"ל ונהנה מזה, ואמר לי דהוא ז"ל אמר רעיון זה של סיועת הצדיק מסברא דנפשיה בנסעו פעם לסדיגורא אל רבו הקדוש מה"ר אברהם יעקב זצלה"ה, והיה לו נסיעה קשה מאד, ובבואו לפני רבו הקדוש [מסדיגורא] הנ"ל אמר לו: לבי אומר לי שלולא שרבינו היה מסייעני לא הייתי יכול לבוא כעת הלום! ואמר לי אדמו"ר, והכרתי שתופס דבר זה לאמת.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

דווקא, ביקש יתרו ממשה רבינו שיעזור ויגן ויושיע לו כדי שיוכל לבוא אליו ולהסתופף בצל קדשו, על מנת לקבל עול מלכות שמים ולהיכנס תחת כנפי השכינה כרצונו ושאיתו.

יסוד זה רמז לנו רש"י בדבריו: 'מה שמועה שמע ובא'. דייק רש"י בלשונו והזכיר את בואו למשה בדווקא מבלי להזכיר הליכתו מביתו, שכן הליכתו למשה הייתה בהצנע לכת ובהסתר, כדי שהשטן לא יוכל למנוע ממנו את ההליכה אל משה רבינו. אמנם באותה שעה שכבר היה סמוך ונראה לבואו לחסות בצל קורתו של רבינו, בהיותו זקוק לסייעתא דשמיא מיוחדת שלא תופרע מטרתו הנעלית, שהרי הדבר כבר נגלה ונתפרסם ויכולים הם כוחות הרע להסיטו מהמסילה, הוצרך לשלוח שליח למשה רבינו בבקשה שיעשה למענו באופן מיוחד על מנת להשיגו עליו שיוכל למלא את מטרת נסיעתו ללא כל מכשול.

ברור אפוא, סיים השר שלום ואמר לחסידים, שחלילה ליתרו לבקש כבוד מדומה, אלא רצונו היה שמשה יגן עליו ממניעות היצר והשטן. והוא שנרמז בפירוש: 'אם אין אתה יוצא בגיני', כלומר, אם אני עדיין אינו ראוי שתצא בגללי ממדרגתך המרוממת על מנת להגן עלי, הרי לכל הפחות באה בקשת: 'צא בגין אשתך', שהיא בודאי ראויה והגונה לכך. ואם גם זאת אינה עדיין סיבה מספקת להפסיק את דביקותך ולרדת אלינו כדי לשמור אותנו ממכשולות אותם יכול היצר הרע להערים בפנינו, על כל פנים בדין הוא שתצא 'בגין שני בניה', שהרי הם בניך, ולמענם עשה זאת. ונמצא שפנייה ובקשה זו הייתה כולה רוחנית, שרצונו היה בכדי לחסות בצל כנפי השכינה.

הוסיף הרבי השר שלום באותו מעמד ופירש להם את דברי רש"י ז"ל על הכתוב בפרשת בהעלותך (במדבר י לא): 'וַיֹּאמֶר אֶל נָא תַעֲזֹב אֶתְּנוּ כִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ חַתָּנְךָ בְּמִדְבָּר וְהֵייתָ לָנוּ לְעֵינַיִם', ופירש רש"י: והיית לנו לעינים - לשון עבר כתרוממו. דבר אחר, לשון עתיד, כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. דבר אחר, שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר (דברים י ט) 'ואהבתם את הגר'.

וצריכים להבין למה האריך רש"י בדבריו, לפרש שלושה פירושים: על עבר, על העתיד

וגם לשון של חביבות. אמנם לפי האמור יובן היטב, כי בפירושים אלו בא רש"י ליישב תמיהה נוספת עליה ראוי לעמוד: הכיצד יצא יתרו למדבר, מבלי שהיה לו ברור מקום חניית משה וישראל, שהרי לא היה להם לישראל מקום קבוע שבו חנו וישבו, אלא 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', ואם כן, מה היה ליתרו שהחליט לנסוע למשה רבינו כשאינו יודע את מקומו, ובפרט שהלוא המדבר הוא גם מקום סכנה ברוחניות ובגשמיות כאחד.

קושיא זו בא רש"י ליישב בשלשת פירושים: 'היית לנו לעינים' - לשון עבר ולשון עתיד, כלומר, הצדיק מקבל על עצמו לשמור את הבאים להתדבק בו, הן בשעת הליכתם אליו בעבר, והן בשעה שחוזרים ממנו בעתיד, ומאחר שהצדיק שומר על הדבקים בו, הרי שמובטח היה יתרו שהוא ימצא את המקום בו משה רבינו חונה, ואכן זכה יתרו לכך שמשא רבינו יצא לקראתו, ולא היו לו שום מכשול בבואו אליו.

ולא זו בלבד שבבואם אל הצדיק יש את שמירתו, אלא שגם בחזרה ממנו פקוחים עיני הצדיק להגן על המסתופפים בצלו, שלא תארע להם שום תקלה ויהיו נשמרים מכל רע בשעה שיחזרו לביתם. והוא שרמז רש"י בפירושו: דבר אחר לשון עתיד. ושני הפירושים תואמים

בעוד נפשם בכפם, מבוהלים ותשושים מאימי הדרך, הגיעו החסידים ביום תענית אסתר אל העיירה בעלזא, ופיהם מלא שיר ושבחה למי שעשה למרדכי ואסתר ניסים ונפלאות, על כך שהציל נפשם ממוות והראה להם את נסיו הגדולים. ידעו והכירו את הנס הגדול שנעשה להם, ונתנו הלל והודאה לבורא עולם שהצילם מכל הצרות שהתרגשו ובאו עליהם בדרכם לבעלזא

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

פנינים, אמרים ועובדות בעניני הכנסת ס"ת

בטרם החל במלאכתו מלאכת הקודש, ישב עמו החזון איש והרצה לפניו כמה וכמה חומרות ודקדוקים שביקש להדר בהם בכתיבת הספר, לפי מה שהעלה בספרו להלכה. גם התנה עמו שיהיה הספר בכתב בית יוסף דייקא, ולא בכתב האר"י ז"ל, מחמת כמה סיבות שהיו לו בזה בהלכה.

בן אחותו של החזון איש, הגאון מוה"ר חיים גריינמן זצ"ל, הבין תחת אחד השיחים מפי דודו ורבו החזון"א, שעם סיום כתיבת זה הספר הרי הוא מתקרב להשלמת תיקונו בעולם. ולפיכך היה מאיץ תמיד בר' חיים אשר שיתמהמה הרבה בכתיבתו ככל מה שיוכל, כדי שתמשך הכתיבה על פני שנים הרבה... ואכן נמשכה כתיבת הספר כמה וכמה שנים, ומשהושלמה המלאכה גדלה שמחתו של החזון איש עד מאוד, ועל אף זקנתו וחולשתו השתתף בכל מהלך שמחת הכנסת ספר תורה בכל עוז כדרכו בקודש.

(גל' טיב הקהילה)

מסיימים את התורה באמצע שורה

הטעם שמסיימים את התורה באמצע השיטה (ראה מנחות ל, א) לרמז שעוד לא נסתיימה התורה שאחר התורה שבכתב באה תורה שבעל פה, ותורה זו אין לה שיעור וגבולין ורחבה מצוותך מאוד.

(ספר מטעמים מערכת ס אות יב)

מקובל לכתוב את כל עמודי הספר תורה כך שיתחילו באות ו'

מעשה היה אצל המהרי"ד מבעלזא זצ"ל, שהשתתף בשמחת הכנסת ספר תורה באחת העיירות. שמע כיצד התפאר הסופר בכתב ידו המהודר, תוך כדי שהוא מדבר סרה בסופר דמתי דעיר בעלזא שלא היה כתב ידו מיושר כל כך. אמר הרבי מבעלזא, הרי מקובל לכתוב את כל עמודי הספר תורה כך שיתחילו באות ו', מלבד ששה עמודים הפותחים באותיות 'ביה שמו'. והם אותיות 'ביוש משה'.

והכוונה, שמשא רבינו התבייש כששכח מה נעשה מכסף הזה, עד שהראה לו הקב"ה שנעשה מהם ווים לעמודים, וכזכר לכך אנו עושים 'ווי העמודים' בספר תורה.

אם כן, הפטיר הרבי, איך אתה שהנך סופר וכותב ווי העמודים יכול לבוא ולבייש אדם מישראל. הרי זו סתירה מיניה וביה.

(ספר אדמור"י בעלז - קלפהולץ)

ה' טעמים מדוע אין מברכים על קיום מצות כתיבת ספר תורה

(א) כיון שהוא מצווה שאין מקיימים אותה בבת אלה בזמן ארוך מתחילת כתיבתה עד סופה, ויש לחוש שמא יארע קלקול בספר תורה תוך כדי הכתיבה ולא יבוא לידי גמר ותהיה ברכתו לבטלה לכן לא תקנו ברכה קודם התחלת הכתיבה

(שו"ת חתם סופר או"ח נב נד)

מצות כתיבת ס"ת

מצות עשה לכתוב ס"ת, ומנין מדכתיב (דברים לא יט) "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם" אמר רבה אע"פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצווה לכתוב משלו שנאמר "וְעַתָּה כְּתֹבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְרָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֹד בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל".

(סנהדרין כא, ב, רמב"ם הלכות ס"ת פ"ז ה"א)

טעם חביבות מצוה זו

בטעם חביבות מצות כתיבת ספר תורה מצינו דברים נפלאים, בשו"ת פרי השדה (ח"ב סימן מ"ב) כותב, וליבי אומר לי שמה שאנו רואים שמחבבים כל כך מצוה זאת, אע"פ שיש לומר דבזה"ז ליכא מצוה כל כך [כמבואר ברא"ש] או כפי מה שכתב השאגת אריה (סי' לה) דעכשיו אין אנו יכולים לקיים המצוה הזאת בכירור, לפי שאין אנו בקיאים בחסירות ויתירות, מ"מ מהדרין לקיים מצוה זאת, משום שהיא מצוה אחרונה בתרי"ג מצוות [שהיא כתובה בפרשת וילך, ואין אחריה עוד שום מצוה], וכמו שמצינו שאין המצוה נקראת אלא על שם גומרה, ה"נ אם מקיים מצוה אחרונה מתרי"ג מצוות, חשיב כאילו קיים כל התורה כולה.

שו"ת פרי השדה (ח"ב סימן מ"ב)

יחשב לפני הבורא כאילו קיים כל התרי"ג מצוות

"עוד קיבלתי שישתדל מאוד בקיום המצוה הראשונה והאחרונה שבתורה, והיינו מצות פריה ורביה ומצות כתיבת ספר תורה, דמקובל הדבר בידי חכמי ישראל ביש לאדם איזה מניעה בלימוד איזה ספר לגמרי, ע"כ מצד ההכרח, מתחיל תחילתו ומסיים סופו, ויחשב לפני הבורא כאילו למד הכל, וכפי שנהוג בכל תפוצות ישראל לבלי מתן תורתנו, להתחיל ולסיים מכל ספרי התנ"ך ומששה סדרי משנה, בכדי שיחשב לפני הקב"ה, כאילו למד כל התורה כולה שבכתב ושבע"פ, והוא הדין בנידון דידן דכיון שמקיים המצוות שהם התחלת התורה וסיומה, יחשב המעט לפני הבורא, כאילו קיים הכל." דרך פקודיך (הקדמה ג' אות ד')

השתוקקות מרן החזון"א בכתיבת ספר תורה

בערוב ימיו השתוקק מרן החזון איש זצוק"ל לקיים את המצוה האחרונה שבתורה, מצוה תרי"ג, המשלמת את 'קומת האדם' בשלמות, הלא היא 'מצות כתיבת ספר תורה'. - לשם כך ביקש מכמה סופרים יראים ושלמים לשלוח אליו 'דוגמת כתב' ממלאכתם, כדי לבחור מתוכם את הלבנר המהודר ביותר. לאחר שעבר בדקדוק על כל הדוגמאות שלפניו, בחר בסופר המפורסם מוה"ר חיים אשר לדרמן זצ"ל מירושלים ת"ו, והטיל עליו את המשימה הכבדה של כתיבת הספר תורה בהידור רב.

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

עולם, כך הפרסום במצות כתיבת ס"ת והכנסתו לבית הכנסת עושה רושם על זרענו לירא"ש ושלא תשכח תורה. (דרשות חת"ס דף רעג ד"ה ראשית)

לפידים ואבוקות של אש

המנהג ללוות את הספר תורה עם חופה ואבוקות ונרות דולקים חופה לס"ת: נושאים את הס"ת מהבית ועד לבית הכנסת תחת החופה העשויה מד' כלונסאות ועליהם פרוסה פרוכת נאה (מנהגי ורמייזא, נוהג כצאן יוסף). והטעם: לפי שהתורה נמשלה לכלה דכתיב "ויהי ככלתו" וכמו שמכניסים את הכלה תחת החופה כן הס"ת (ויצבור יוסף אות ה), בשירות ותשבחות (ספר נוהג כצאן יוסף). לפידים לפני שהחופה הולכת שורה של נושאי אבוקות דולקות - זכר לענני הכבוד כמו שהיה במתן תורה (סידור מנחת ירושלמי ואור חדש עמוד רכז). והטעם: כדי לעשות יקר וגדולה וכבוד ותפארת לה' (קונטרס ויצבור יוסף ה). טעם אחר: על פי הפסוק (משלי ו כג) "נר מצווה ותורה אור" (שם שירת משה כ).

ריקודים ומחולות

יש להרבות בריקודים לכבוד התורה, על פי המדרש (מדרש רבה במדבר ד כ) על הפסוק (שמואל ב ו, יד) "וַיְדוּד מְכַרְכֵּר בְּכָל עֵץ לְפָנָי ה'" מהו בכל עוז - בכל כוחו, מהו מכרכר - מקיש ידיו עז על זו וטפח ואומר (עייין כה"ח תרסט כג). כתב המשנ"ב (תרסט ס"ק יא) שהעידו בשם הארי ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו על ידי שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצווה, וגם על הגר"א (מעשה רב) כתבו שהיה רוקד בכל כוחו לפני התורה.

ליווי הס"ת

כל מי שרואה את הס"ת עובר חייב לעמוד מלפניו, (קידושין לג, ב, טו) ושו"ע יור"ד רפב) וראוי לילך אחריו ללוותו שנאמר (דברים יג ה) "אֲחֲרָי ה' אֵלֶיכֶם תֵּלְכוּ" (עייין סוטה לט, ב). נקיות המקום: אסור להוליך את הס"ת בשווקים מטונפים אלא יש לוודא כי הדרכים נקיות (על פי ספר רפואה וחיים להגר"ח פלאגי פ"ה אות סז).

הוצאת כל ספרי התורה מהיכל

נוהגים כשהס"ת מגיע קרוב לבית הכנסת מוצאים את ספרי התורה שבארון והולכים עמם לקראת הס"ת החדש (הגהות מנהגי ורמייזא אות שטו). והטעם: לומר שתורה אחת היא ואין חילוק בין ישן לחדש וזאת התורה אשר שם משה לא תשתנה בלי שום הוספה או מגרעת (קונטרס ויצבור יוסף ז). רמז לדבר: (ויקרא כו י) "וישן מפני חדש תוציא" (שו"ת תשובה מאהבה רפב).

סעודה לכבוד סיום כתיבת ס"ת

עושים סעודה ומשתה לגמרה של תורה (מטעמים ערך ס"ת על פי הרמ"א תרסט א) וה"ה לגמר של מצווה ולכן עושים סעודה בסיום הכתיבה שהיא גמר המצווה והיא סעודת מצווה. (שו"ת חוות יאיר ע, פמ"ג מ"ז תמד ט, שו"ת דברי יציב יור"ד קע)

מקור לעשיית משתה ושמחה בהניח ס"ת

כשהכניס דודו המלך את ארון ה' ובו שני לוחות הברית עשו שמה גדולה. וכתוב (שמואל ב ו, יט) "ויחלק לכל העם לכל המון ישראל - חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה [כלי מלא יין] אחת. טעם טעם נוסף י"ל, על פי מדרש שה"ש דהיום בו ניתנה תורה היתה כחתונה מכאן המנהג לעשות משתה ושמחה בסיומה של תורה ולהתחלתה (קונטרס ויצבור יוסף יח)

ב) על פי אבודרהם (הלכות פסח) שכתב הטעם שאין מברכים על ד' כוסות בליל פסח, משום שאין המצווה מתקיימת בבת אחת דכל כוס וכוס הוא חלק מחלקי המצווה ואין מברכים על מצווה רק אם מתקיימת בבת אחת ומטעם זה אין מברכים על כתיבת ס"ת שא"א לקיים מצווה זאת בבת אחת שהרי יש ימים טובים ושבתות שא"א לכתוב בהם

(ספר מקור ברכה ז)

ג) לפי שאין אנו בקיאים בחסרות ויתרות (גמ' קידושין ל, א) וא"כ אין המצווה מתקיימת כהלכתה דס"ת שחסר או יתר אפילו אות אחת לא יצא בה ידי חובת המצווה כראוי

(חת"ס שו"ת או"ח סימן נב נד)

ד) לפי שעיקר המצווה היא כדי שיכולו ללמוד בו ואין לברך על מצווה שתחילתה לענין אחר

(מקדש מועט בריש דיני ס"ת ג)

ה) כיון שעיקר הכתיבה היא ללמוד בס"ת בתוכו ולקורא מתוכו והרי על זה תקנו לברך ברכת התורה.

(ספר ליקוטי שושנים)

ברכת שהחיינו

מעיקר הדין אין לברך ברכת שהחיינו על מצווה זו, והטעם: משום שאין מברכים שהחיינו כי אם על מצווה הבאה מזמן לזמן (מג"א רכג ה, פרי חדש יור"ד כח)

מברכים על פרי או על בגד

המנהג הוא ללבוש בגד חדש או להביא פרי חדש ולברך עליו שהחיינו ולפטור את הספר תורה. (ברכי יוסף סימן ער א)

רבי שמואל דוד מאכט'ס א שהחיינו

הוראה מעניינת פסק מרן השבט הלוי לאחד שהגיע לפניו, בציינו שגמר את הש"ס יחד עם שמחת הכנסת ס"ת ופסק לו פסקו שיברך שהחיינו בשם ומלכות, כה סיפר הג"ר שמואל דוד פרידמן שליט"א מח"ס שדה צופים: בשנת תשס"ה לפ"ק זכיתי בעזר צורי וגואלי, לעשות סיום הש"ס ביחד עם סיום כתיבת ספר תורה והיתה השמחה אצלי גדולה עד למאוד על שזכיתי לסיים תורה שבכתב עם תורה שבעל פה. בהאי שעתא נכנסתי לפני ולפנים בבית הגאון הגדול עמוד התורה וההוראה מוה"ר רבי שמואל הלוי וואזנער זצ"ל, ושאלתי אותו האם עלי לברך ברכת שהחיינו בשם ומלכות. והשיב לי הלא כבר ידוע פסקו של הגאון מרן החתם סופר זי"ע שלא לברך שהחיינו על מצות כתיבת ספר תורה, באותה שעה דנתי לפניו הלא אין זה שמחה רגילה כי הרי זכיתי לסיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ומה לנו שמחה גדולה מזו. כאשר ראה את השמחה הגדולה השרויה עלי השיב לי בזה"ל, רבי שמואל דוד מאכט'ס א שהחיינו, וכן עשיתי וברכתי ברכת שהחיינו בשם ומלכות.

(שירה חדשה - הקדמה)

הכנסה בפרסום גדול

המנהג להכניס הס"ת בשירות ותשבחות ברחובות ובשווקים בפרסום גדול (מטעמים ערך ס"ת), הטעם: משום דכתיב (שמות לא יח) "ויתן אל משה ככלותו" ואיתה במדרש נחחומא "ככלתו" כתיב ויום שמכניסים בו ספר תורה הוא כיום הכנסת כלה לחופה ומצינו (כתובות כג) שנמשלה התורה לאשה (אכמ"י סימן מז ספר תורה ז)

הפרסום גורם שהתורה תחקק על לב זרענו עד עולם

על פי הגמרא (מנחות ל, א) "הכותב ספר תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני" כמו ששם הפרסום גרם שהתורה תחקק על לב זרענו עד

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

דריש להכנסת ספר תורה

א. כתיבת ספר תורה

שבדורות הללו אין לומדין בהן אלא מניחין אותן בבית הכנסת לקרות בהם ברבים, ואם כן הוה ליה למימר שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וילמדו בהם כשם שהיו לומדים בדורות הראשונים, לא לפטרם ממצות כתיבת ס"ת. לכן נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם ואיסור מכירתן, שגם זה בכלל מצות כתיבת ס"ת, ושזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בבית הכנסת לקרות ברבים. אבל לכתוב ס"ת לקרות בו הוא ובניו, פשיטא דגם האידנא זהו עיקר קיום מצות עשה, שהרי הוא נוהג בו כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים.

דעת הפרישה והש"ך שכוונת הרא"ש

שאכן בזמננו נשתנה אופן קיום המצוה

אמנם הפרישה (סק"ח) והש"ך (סק"ה) כתבו שכוונת הרא"ש כפשוטו לומר שבימינו מתקיימת המצוה דווקא בשאר ספרים ולא בספר תורה, משום שאין לומדים מתוכו. ומה שהקשה הבית יוסף שאדברנה נחייב גם את הדורות האלו לכתוב ספר תורה וללמוד בו כמו הדורות הראשונים, תירצו שכל מה שנועד ספר התורה ללמוד בו זהו רק בדורות הללו שהיו לומדים תורה שבעל פה שלא מן הכתב, שעדיין לא הותר לכתוב תורה שבעל פה כמבואר בגמרא (גיטין ס:), ולכן הוצרכו לעיין בתורה שכתב כדי ללמוד ממנו את הלכות התורה שבעל פה הרמוזות בה בחסירות ויתרות ובתגין ובפסקי הטעמים, שכולם רמזים הם לזכור על ידם תורה שבעל פה, וכדאיתא במנחות (כט:): שרבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. ואף ללמוד תורה שכתב לא היה אפשר אלא מתוך ספר תורה, שעדיין לא הותר לכתוב אותה על דפים דפים. וכל זה בדורות הראשונים, אבל בימינו שהותר לכתוב תורה שבעל פה, וכן הותר לכתוב תורה שכתב על גבי גליונות החומשים, שוב אין הספר תורה מיועד ללמוד מתוכו, ואף זולזול הוא ללמוד בו ללא תועלת, שהרי אין אנו יודעים ללמוד ממנו תורה שבעל פה, ומכיון שכך שוב אין מצוה בכתיבתו.

החיוב על כל אחד לכתוב לו ספר תורה

'וְעָמָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת' (דברים לא יט)

"מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר 'ועתה כתבו לכם את השירה', כלומר, כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו, לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות. ואף על פי שהניחו לו אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב משלו" (רמב"ם תפילין ומזוזה וס"ת פ"ז ה"א)

צריך ליטול חלק בכתיבה עצמה

והנה במנחות (ל). איתא: ואמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב, הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק. כתבו, מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני. אמר רב ששת אם הגיה אפילו אות אחת, מעלה עליו כאילו כתבו. ע"כ. והרי לנו שלא די בכך שיש ברשותו ספר תורה, אלא צריך שיהיה לו חלק בכתיבה עצמה, ואף הזכירו חז"ל את הלוקח ספר תורה מן השוק לגנאי ואמר שהוא כחוטף מצוה מן השוק.

הפלגת חז"ל במעלת המגיה את הספר

אך יש ליתן טעם בדברי רב ששת שאמר 'אם הגיה אפילו אות אחת, מעלה עליו כאילו כתבו', ובלשון הרמב"ם 'הרי הוא כאילו כתבו כולו'. והוא דבר פלא, שתהיה חשובה כל כך מעלת המגיה לומר עליו שהרי הוא כאילו כתבו כולו, עד שגם הוא בכלל 'כאילו קיבלו מהר סיני' ממש כמעלת הכותב עצמו!

דברי הטור בשם הרא"ש

על מצות כתיבת ספר תורה בזמן הזה

נראה לבאר הענין, על פי דברי הטור בהלכות ספר תורה (יו"ד סימן ער), שלאחר שהרחיב במצות כתיבת ספר תורה, כתב בשם אביו הרא"ש: שזה לא נאמר אלא לדורות הראשונים שהיו כותבין ס"ת ולומדים בה, אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחים אותן בבית הכנסת לקרות בהם ברבים, מצות עשה על כל ישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושיהם להגות בהן הוא ובניו. מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה, דכתיב (דברים לא יט) 'ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם', ועל ידי הגמרא ופירושה ידע פירוש המצות והדינין על בוריים, לכן הן הן הספרים שאדם מצווה לכותבם וגם שלא למוכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה. ע"כ.

דעת הבית יוסף שלא בא הרא"ש אלא להוסיף מצוה בזמן הזה

ולא לגרוע מן המצוה הקיימת

וכתב הבית יוסף על דבריו: ויש לתמוה היאך בא הרא"ש לפטור לאדם ממצות כתיבת ספר תורה ולהחליפה בחומשים ומשניות וגמרות ופירושיהן, שהרי לא תלה טעם החילוק בין הדורות הראשונים לדורות הללו אלא

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

שמחת הישועות יעקב בהוצאת ספר קצות החושן

כשמחת כתיבת ספר תורה

כך מסופר על הגאון מלעמבערג בעל ישועות יעקב ז"ע, שכאשר בא אליו הגאון בעל קצות החושן ז"ע ליטול הסכמה על ספרו, נתלהטה נפשו מרוב שמחת התורה, וציוה לערוך כעין הכנסת ספר תורה ברחובה של עיר, ועמד הוא בעצמו ופיזז וכרכר לכבודו של הספר, כאילו היתה זו שמחת כתיבת ספר תורה ממש.

מעלת המגיה שמביא לתכלית הכוונה

של ריבוי תורה בישראל

על כל פנים, לפי דברי הרא"ש הנ"ל במעלת הדפסת שאר ספרים שעל ידם מתקיים עיקר מצות לימוד התורה בזמננו, ניתן להבין קצת דברי רב ששת בגודל מעלת המגיה, שהכוונה לכתיבת ספרי הקודש והדפסתם בהגהה שלמה ומדוקדקת, שאין מעלת מלאכת קודש זו נופלת ממעלת כתיבת הספר עצמה. וכפי שניתן לראות הדבר בחוש בעבודת הקודש של ההדרת כתבי צדיקי הדורות שזיכו אותנו מן השמים לעסוק בה, שאין להשיג גודל התועלת המגיעה לפעמים אף מהגהה של אות אחת בלבד, שזוכים לברר

בזה מקחו של צדיק ולהעמיד את דבריו הקדושים על מכונם ואמיתתם, וכאשר זכינו לאחרונה לעשות כן בכתבי מרן בעל אביר יעקב ז"ע שהיום חל יומא דהילולא קדישא דיליה, שבסיעתא דשמיא מופלאה זכו בני החבורה לברר מקחו של צדיק עד שפנים חדשות באו לכאן, הלא אין שיעור למעלה עצומה כזו. זו כוונת הגמרא 'אם הגיה אפילו אות אחת', לא סתם הגהה במוכן המקובל, אלא הגהה כזו שכל תכליתה לפתוח את דפי הספר לעיני כל ישראל, להאיר כל אות ואות שבה בפני הלומד החפץ לטעום מטעמו המתוק מדבש, ובכך להרבות לימוד כל חלקי התורה בישראל, בבחינת 'לא תשתכח תורה מישראל', והרי זו מעלתה כמעלת הכתיבה ממש.

מעלת 'אות אחת' של כל יחיד בפני עצמו

עוד יש לומר בביאור הדגשת 'אפילו אות אחת', שיש בזה מעלה מיוחדת כאשר זוכים להכניס ספר תורה שנכתב ע"י כלל הציבור, שבזה בא לידי ביטוי התשוקה הנפלאה שיש לכל אחד ואחד ליטול חלק בזכות קיום המצוה, ובוזה מעלתה יתירה על היחיד שמקיים את כל המצוה בעצמו. כי אינו דומה יחיד העושה את המצוה למרובים העושים את המצוה. וזהו 'אפילו אות אחת', שמתקבצים יחד כל אות ואות של כל יחיד ויחיד, וביחד מצטרפות כל האותיות האוצרות בתוכן את התשוקה והחיבת המצוה שבלב כל אחד ואחד, וכך פורחות הן למעלה ליתן שבח ונחת רוח לאבינו שבשמים, וזו זכות ומעלה יתירה לאין ערוך.

ב. שלא תשתכח תורה מישראל

למחר אזלי אשתטחי אמערתיה, אמינא מתנייתא דמר מתנינא, ואתסאי. אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי, יומא חד ריש ירחא הוה, נגה ליה ולא אתא, אמר ליה מאי טעמא נגה ליה למר, אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב. ולוקמינהו בהדי הדדי, סברי תקפי ברחמי ומיייתי ליה למשיח בלא זמניה. אמר ליה ויש דוגמתן בעולם הזה, אמר ליה איכא רבי חייא ובניו. גזר רבי תעניתא, אחתינהו לרבי חייא ובניו, אמר משיח הרוח ונשבה זיקא, אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא. כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא, אמרי ברקיעא מאן גלי רוזא בעלמא, אמרי אליהו, אתייהו לאליהו מחיהו שתין פולסי דנורא, אתא אידמי להו כדובא דנורא, על בנייהו וטרדינהו. ע"כ.

מעשי חייא - גם בדורנו האחרון

הנה עינינו ראות כל אותן מדרגות עצומות ונוראות שזכה להן רבי חייא, דברים שאין המוח האנושי מסוגל להשיגם ולהכילם כלל, ולכל זה הגיע בזכות מה שפעל שלא תשתכח תורה מישראל. ובאמת גם כיום בדורנו שאיכשר דרא ולימוד התורה נפוץ על פני כל הארץ, ולפי הנראה כמעט שלא קיים חשש של שכחת תורה מישראל ח"ו, מכל מקום שייך גם כיום עבודתו זו של רבי חייא, וזאת על ידי הפעולות לריבוי התורה והאדרתה בקרב לומדיה עוד ועוד. וכפי שעניי כל רואה תחזינה מישרים בפלא הגדול המתרחש לפנינו בדור האחרון, איך שכל כך הרבה יהודים שבעבר לא היו לומדים בכמות ובאיכות הראויה, אם מחמת קוצר השגתם בעומק דברי חז"ל, ואם מחמת פחיתות ערכם בעיני עצמם עד שלא חשבו שגם הם ראויים ליטול חלקם בתורה הקדושה, הנה כיום זכו גם הם להצטרף ללגיון המלך, בזכות המהדורות החדשות שפתחו בפניהם את הדרך להבין ולהשיג את התורה ולהתענג על לימודה המתוק מדבש ונופת צופים. וגם זה הוא בועיר אנפין בבחינת מעשי חייא שלא תשתכח תורה מישראל, דהיינו מכל אחד ואחד מישראל, בל יחסר המזג.

ג. הגיה אפילו אות אחת

שמטהר את נשמתו - בחינת אות אחת - מכל סיג ופגם, עד שתהיה מלוטשת ומצוחצחת כשעת ירידתה מן המקום אשר חוצבה משם, תחת רגלי כסא הכבוד.

'ועתה כתבו לכם' - לכם דייקא

ואפשר שזהו נרמז בכתוב 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת', שתיבת 'לכם' מיותרת לכאורה. אלא הכוונה שהכתיבה תהיה 'לכם' דייקא, שעל ידי

'כמה גדולים מעשי חייא'

על פעלם בקודש של רבותינו שרפי מעלה למען המשך נצחיות התורה, ועל גודל חרדתם ודאגתם שלא תשתכח חלילה תורה מישראל, אנו מוצאים במסכת בבא מציעא (פה:): ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, כי מטא למערתיה דרבי חייא איעלמא מיניה, חלש דעתיה, אמר רבוננו של עולם לא פלפתי תורה כמותו. יצתה בת קול ואמרה לו, תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת. כי הווי מניצו רבי חנינא ורבי חייא, אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא בהדי דידי קא מיניצית, חס וחלילה אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי. אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא בהדי דידי קא מיניצית, דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל. מאי עבידנא, אזלינא ושדינא כיתנא וגדילנא נישבי וציידנא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי, וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי, ואמרנא להו עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנא אהדדי, ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל. היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא. אמר ליה רבי ישמעאל ברבי יוסי אפילו ממר, אמר ליה אין אפילו מאבא. אמר ליה חס וחלילה לא תהא כזאת בישראל.

אמר רבי זירא אמש נראה לי רבי יוסי ברבי חנינא, אמרתי לו אצל מי אתה תקוע, אמר לי אצל רבי יוחנן, ורבי יוחנן אצל מי, אצל רבי ינאי, ורבי ינאי אצל מי, אצל רבי חנינא, ורבי חנינא אצל מי, אצל רבי חייא, אמרתי לו ורבי יוחנן אצל רבי חייא לא, אמר לי באתר דזוקקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן. אמר רב חביבא, אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי, חזי ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא הווי שפירן עיניה ולאורתא דמיין כדמיקלין בנורא, אמרי ליה מאי האי, ואמר לי דאמר ליה לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקינא, אמר לי בכולהו מצית אסתכולי בהו לבר מגוהרקא דרבי חייא דלא תסתכל ביה, מאי סימנייהו, בכולהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחת, לבר מגוהרקא דרבי חייא דמנפשיה סליק ונחית, לא מצאי לאוקמא אנפשא, אסתכלי בה, אתו תרי בוטיטי דנורא ומחיהו להווא גברא וסמינהו לעיניה,

נשמות ישראל הן הן אותיות התורה

עוד נראה לברר בדרך רמז מה שאמרו 'אם הגיה אפילו אות אחת', כי יש שישים ריבוא אותיות לתורה, והן כנגד שישים ריבוא נשמות ישראל, שכל נשמה ונשמה יש לה אות אחת בתורה המכוונת כנגדה בשורשה, ולכן כל נשמה יש לה חלק בכל אחד מחלקי הפרד"ס שבתורה, כי שְׁמָה, בריאתה ושפע קיומה הרוחני, הכל הוא מכח צירופי אותיות התורה הקדושה שאין להן קץ. ולזה רמזו חז"ל במעלת המגיה אפילו אות אחת, שהכוונה למי

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

כן תתקנו את עצמכם, כי תזכו לטהר את כל חלקי נשמתכם, כמו שנאמר 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמך על ראשך אל יחסר'.

מקום שבהם של ישראל על התפילין של הקב"ה

ושמעתי מפי קדשו של רבי דוד אביחצירא שליט"א על מה שאמרו חז"ל (ברכות ו.) שבתפילין דמארי עלמא כתיב בהו 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', ולכאורה קשה, שהרי הקב"ה מקיים את כל מצוות התורה, ובהכרח שגם בתפילין שלו כתובות הפרשיות שמע והיה אם שמוע וכו', ומן הסתם כתובות הן בכל פרטי הדקדוקים לפי שיטת רש"י ור"ת ושימושא רבה וכו', שהרי לא יתכן אצלו כביכול חסרון כל שהוא בתכלית ההידור של קיום המצוה, א"כ איה איפוא הוא המקום שבתפילין שבו כתוב 'ומי כעמך ישראל'. אלא שהוא כתוב על גבי הלוח, של הקלף, שהרי האותיות הן בבחינת אש שחורה על גבי אש לבנה, ועל אותה אש לבנה, שם בוערות כלפידים שלהבות לובן בדמות תיבות נצחיות אלו: 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. ודפח"ח.

הקב"ה מתלבש בנשמות ישראל שבהן אותיות התורה

ונראה לבאר ענין זה, כי מה שאמרו חז"ל (ברכות שם) שהקב"ה מניח תפילין בכל יום, הכוונה שהוא מתלבש כביכול בנשמות עמו ישראל, ששורשם בשישים ריבוא אותיות התורה, ולכן בחינת נשמות ישראל היא היא בחינת הקלף שמקבל בתוכו את אותיות התורה הקדושות, שמע והיה אם שמוע, קדש והיה כי יביאך'. וזה הוא שבהם של ישראל הכתוב על גבי קלף התפילין של הקב"ה.

'אות אחת' - כאילו קיים עולם מלא

ולפי מה שנתבאר שענין ההגהה היינו תיקון בחינת הנשמה, יובן ההדגש שהדגישו באומרם 'אפילו אות אחת', שהרי אם על הצלה גשמית של נפש אחת מישראל אמרו חז"ל (סנהדרין לו.) כל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא, כל שכן כשמדובר ברוחניות, שאין ערך להצלת נפש אחת ותיקונה לבד לטוב לבאר שחת, זו היא בחינת 'אות אחת'.

ביאור שלשת המדרגות שהוזכרו במסכת מנחות

ואולי יש לבאר בדרך זו את כל שלשת החלוקות שהוזכרו בגמרא במנחות שהובאה לעיל: א. הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק. ב. כתבו, מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני. ג. אם הגיה אפילו אות אחת, מעלה עליו כאילו כתבו. וקודם יש לבאר פשר אומרם 'כחוטף מצוה מן השוק', מה כוונתם לרמוז בדמיון החטיפה מן השוק.

ענין 'הלוקח ספר תורה מן השוק' על פי פנימיות

אולם ביאור הדבר על פי הנ"ל, שפנימיות הענין של העסק בספר תורה, היינו תיקון חלקי הנשמה שהם בבחינת אותיות התורה. והנה בדרכי תיקון הנשמה ישנם כמה אופנים, וביניהם מצאנו שיש בחינה של 'קנין', וכפי שבא הדבר בהרחבה בדברי רבינו האור החיים הק' בענין עבד עברי ואמה העבריה, שם ביאר בארוכה את תפקידה של הנשמה, ועל כך שישנם אנשים שזוכים לקנות את נשמתם ולהיות בעלי הנשמה, ומנגד יש שאינם זוכים לכך.

דברי האור החיים הק' על מדרגת הקונה את נשמתו

עד שנעשה בעלה

וזה לשון רבינו האור החיים הק' בפרשת משפטים (שמות כא ד): ואומר 'אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו, כאן רמזה התורה סוד גדול, והוא כי יש לך אדם שקנה נשמתו באמצעות חוזה מעשיו הטובים ונעשה הוא בעלה של נשמה הקדושה. וצריך אתה לדעת מה שאמרו בספר הזוהר (ח"ג צא.) במה שאמר הכתוב (ויקרא כב כז) 'שור או כשב או עז כי יולד' וגו', כי בהמות מעת לידתם קונים שכל שיש לשור, מה שאין כן האדם כפי מעשיו, זכה נותנים לו נפש, זכה יתיר וכו' זכה יתיר וכו' עד כאן, הנה שבאמצעות מעשיו קונה הנשמה הנקראת 'אשה', וכמו כן מצינו שקראוה חכמי אמת (תיקון"ז תיקון ו.) ולזה אמר 'אם בעל אשה הוא, שקנאה כנזכר, 'ויצאה אשתו', פירוש, אפילו אחר יציאת אשתו, אף על פי כן עודנה 'עמו', ונשאר חי אפילו אחר מותו. וצא ולמד ממעשה שהובא במסכת שבת (קנב:) של הנהו

קפולאי וכו' נחר בהו גברא וכו', שהיה מדבר לאחר מותו, וזה הוא אומרם ז"ל (ברכות יח.) צדיקים במיתתן קרויים חיים.

עוד יכיון באומרם 'אם בעל אשה הוא', לומר אם הוא אדם אשר כל מחשבותיו ויגיעותיו וטרחו בעולם הזה ואפילו מאכלו ומשקהו אינו אלא בשביל הנשמה, על דרך אומרם (משלי יג כה) 'צדיק אוכל לשובע נפשו' להגדיל הרוחניות, אדם כזה לו יקרא 'בעל אשה', כבעל הזה שטורח בשביל אשתו לזון ולפרנס ולכלכל ולמלאות רצונה, כן זה האיש עושה לנפשו, אדם כזה שהחומר נודרך ונעשה מעין הצורה, במציאות זה תוכל נפשו לסבול לדור 'עמו' במחיצתו אפילו אחר יציאתה.

ואומרם 'אם אדוניו יתן לו אשה' וגו', פירוש, אם אינו בעל אשה על אופן האמור, אבל אשה הקנו לו מן השמים, כי תמצא כמה בני אדם שזוכים לנשמה טהורה בסוד הזיווג בשעת יצירה מצד אביו הצדיק, 'וילדה לו בנים או בנות', פירושו על דרך אומרם (ב"ר ל ו) עיקר תולדותיהם של צדיקים וכו', גם כי על ידי מעשים טובים יהיה נולד מלאך טוב, כאומרם ז"ל (אבות פ"ד מ"א) העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד וכו', וכן הוא מפורש באר היטב בספר הזוהר הקדוש. לזה אמר 'וילדה לו בנים או בנות', בחינת הבנים הם מצות הנעשים בהתעצמות גדול, ובחינת הבנות היא מדרגה למטה מבנים. אדם כזה, 'האשה וילדיה תהיה לאדוניה', לשלול מה שזכה האיש אשר קנה האשה באמצעות התעצמותו ונעשה בעל האשה להיות עמו תמיד, לא כן הוא זה, אלא 'תהיה לאדוניה', כי אדם כזה לא קנאה להיות בעלה שבזה לא תפרד ממנו. גם לפירוש שני, זה לא זיכך גופו כדי שיהיה ראוי שלא תפרד ממנו הנשמה, ולזה 'תהיה לאדוניה'. 'והוא יצא' וגו', פירוש, ובעת יציאתו מהקבר בעת התחייה, יצא 'בגפו', פירוש, זכיותו שיש לו, ולא תושלל ממנו התחיה בהעדר הדבר האמור. ע"כ.

'הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק'

- ביאור הענין למעלותא

זו היא בחינת ספר תורה מן השוק, היינו שעשה קנין בנפשו וברוחו ובנשמתו, עד שזכה שיהיו קנויים לו בבחינת קנין עולם. והרי הוא 'כחוטף מצוה מן השוק', רמז יש כאן על ההכנה וההזמנה לעולם שכולו טוב, שאז יהא זמן שתכלה רגל מן השוק, שכבר לא יהיו בו ענינים גשמיים שיוכל לתקנם ולהעלותם, ולא ישרא בידו אז אלא אותם הקנינים שחטף לעצמו בשעת השוק, וכענין שאמרו חז"ל (עירובין נד.): חטוף ואכול, חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי. ורק זה שקנה את נשמתו בקנין גמור, הוא יזכה להיות אתה עמה לנצח נצחים, כדברי האור החיים הק' הנ"ל.

כתיבה והגהה - תורה שבכתב ותורה שבעל פה

מדרגה נוספת יש בזה, והיא מה שהזכירו חז"ל בדברי קדשם 'כתבו, מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני'. במעמד הר סיני זכו ישראל למדרגה הנשגבה של 'אנכי ה' אלקיך, אנכי' נטריקון א'נא נ'פשי ל'כתבית י'הבית' (שבת קה.), כביכול הקב"ה הכתיב עצמו בתורתו הקדושה, כי אורייתא קוב"ה ישראל חד הוא, וכך יכולים בני ישראל לזכות לבחינת 'כתיבה', שדברי התורה שהיא אלקותו יתברך ממש יכתבו על לוח נשמות בני ישראל, ואולי הוא מרומז בשמה 'תורה שבכתב'. והמדרגה השלישית 'אם הגיה אפילו אות

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

תורה שבעל פה, כי הגהה מלשון הארה היא, כלשון הכתוב (תהלים יח כט) כי אתה תאיר נרי ה' אלקי יגיה חשכי' - שיריח ויגיה אור התורה להאיר במחשכי הנפש ולהוציאה מאפילה לאור גדול.

אחת, מעלה עליו כאילו כתבו, כאן רמז לתורה שבעל פה, שהיא מפענחת ומאירה את כל דברי התורה שבכתב, וזו המעלה השלישית שקונה בנשמתו - בחינת 'אות אחת' - על ידי כח התורה, שזוכה להאיר את נשמתו באור

ד. לוחות הברית וספר התורה - חציבה וכתובה

ביאור ענין החציבה בלוחות והכתובה בספר תורה

עוד יש לבאר בענין הכתיבה, מה שהפליגו חז"ל במעלת הכתוב, וכן במעלת המגיה שהוא כאילו כתבו, כי הנה מצאנו שתי בחינות בהשתלשלות ירידת דברי התורה לעולם הזה ונתינתם לעם בני ישראל, יש בחינת 'לוחות' ויש בחינת 'ספר תורה'. בלוחות היו האותיות חצובות באבן, ואילו בספר תורה יש ענין של כתיבה. כאשר שיבר משה רבינו ע"ה את הלוחות לאחר חטא העגל, פרחו האותיות לעילא, כדאיתא בפסחים (פז:). ולהסבר הענין, יש להקדים כדלהלן:

כתיבת סת"ם על עור הבהמה בדוקא

הנה הלכה למשה מסיני שיש לכתוב ספרים תפילין ומזוזות על גבי עור בהמה, והם נחלקים לשלשה חלקים: כשלוקחים את עור הבהמה ומחלקים אותו בעוביו לשנים, אזי החלק החיצוני שהוא לצד השיער הוא הנקרא 'קלף' ועליו כותבים את התפילין, והחלק הפנימי שלצד הבשר הוא הנקרא 'דוכסוסטוס' ועליו כותבים את המזוזות, ואילו ספר תורה כותבים על עור שלם שלא חילקוהו לשנים, והוא הנקרא 'גויל', וכמבואר כל זה במסכת שבת (עט:). ובשו"ע הלכות ספר תורה (יו"ד סימן רע"א ס"ג). ולכאורה צריך להבין, איך יתכן שיכתבו את דברי התורה על עור של בהמה. וכן בתפילין ומזוזה, איך תחול הקדושה על דבר פחות ערך כזה.

על ידי כתיבת התורה על עור הבהמה מעלים אותה

מבחינת בהמה לבחינת אדם

אך האמת היא שעור הבהמה חשוב יותר מדבר אחר הבא מן הצומח, שהרי הבהמה היא מן החי שמדרגתו גבוהה יותר מן הצומח. ואדרבה, יש ענין מיוחד לכתוב את התורה על עור הבהמה, על מנת לתקנה ולהעלותה ממדרגת חי למדרגת מדבר, וכדברי מוהר"ת בליקוטי הלכות (הל' ס"ת הלכה א): שיעקר התורה הוא לצאת מגדר בהמה לגדר אדם, ועל כן אומות העולם שלא קיבלו את התורה אינם קרויים אדם, כמו שכתוב (יחזקאל לד לא) 'אֲנִי צִאֲנִי צֶאֱן מִרְעִיתִי אִדָּם אִתָּם', אתם קרויים אדם וכו' (יבמות סא:). על כן הם בבחינת בהמות. ועל כן צריך לכתוב הספר תורה על עורות בהמות וכו' כדי להעלות בחינת בהמה לבחינת אדם, דהיינו שמה שהיה תחילה עור בהמה נעשה עתה ממנה ספר תורה שהוא בחינת אדם כנ"ל. וכמו שכתוב (במדבר יט יד) 'זאת התורה אדם', נמצא שיעלה מבחינת בהמה לבחינת אדם, שזה עיקר בחינת התורה. עיי"ש.

החציבה על גבי הלוחות היא מהבחינה העליונה ביותר

ככל החזיון הזה, ענין העלאת המדרגות הנמוכות והפיכתם לקדושה, נעשה רק על ידי הכתיבה, ועל גבי עור הבהמה בדוקא. אולם אצל הלוחות לא היה ענין זה, כי הלוחות היו עשויים מחומר שכולו רוחני, וגם ענין החציבה היא במדרגה עליונה יותר מהכתיבה. ולכן בשעה שחטאו ישראל בעגל, ניטל מהם הכח להשיג את התורה במדרגה גבוהה כזו כפי שנחצבו בלוחות, ולכן נשברו הלוחות ופרחו האותיות למעלה, כי שוב לא היה העולם מסוגל להכיל את הקדושה העליונה של הלוחות.

על ידי חטא העגל הזרה הזוהמא והיה צורך בשבירת הלוחות

ולך נא ראה מה שכתב רבינו האוה"ח הק' בפרשת כי תשא (שמות לב טו) בענין שבירת הלוחות: 'ויחר אף משה וישלך', צריך לדעת טעם של משה בשבירת הלוחות ולא חש להפסד מופלג, ופשיטא שלא יעשה דבר קלקול אם לא באומד גדול ובצדדי המועיל אשר צידד עליו השלום. ורבותינו ז"ל אמרו (אדר"נ פ"ב) לא שבר עד שנאמר לו מפי הגבורה, וכן אמר רבי מאיר 'ויהיו שם כאשר ציוני' (דברים י ה) שנצטוו ושבר הלוחות, עד כאן, וצריך לתת טעם לאל עליון למה מנע הטוב. ונראה כי קודם שעבדו עבודה זרה פסקה זוהמתו כמאמרם ז"ל (שבת קמו.), ולזה עשה ה' להם משפט כתוב (שמות לב טז) 'חרות על הלוחות', חירות ממלאך המות (שמו"ר לב א), כי כלום מיתה זו למה, לצד הפרדת הזוהמא, אלו כבר פסקה זוהמתו. ולזה כשעשו את העגל, הרי זוהמת החטא דבקה בהם, ומעתה צריכים למלאך המות, הגם שלא חזרה הזוהמא ממש על ידי העגל לכמות שהיתה קודם קבלת התורה, אף על פי כן שברם, כי אין דין זה להם עוד שיהיו בני חורין ממלאך המות ומשעבוד מלכותו. ולטעם זה לו יהיה שנאמר כי משה מדעת עצמו עשה מתחילה, אין כאן קושיא. עכ"ל.

הלוחות השניות היו במדרגה נמוכה מהלוחות הראשונות

אמנם הלוחות השניות היו כבר בבחינה אחרת, וכדאיתא במדרש (שמו"ר מז ז) שהיתה כתובה שם כל התורה שבעל פה, הלכות מדרשות ואגדות. ולכן אמרו חז"ל במסכת עירובין (נד). שהלוחות הראשונות אין בהם שכחה, אבל הלוחות השניות יש בהם שכחה, ולכך נצטוונו באזהרה מפי עליון (דברים ד ט) 'השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים', כי שייך בזה בחינת שכחה.

'כתבם על לוח לבך'

הנה כי כן, ראינו שיש מדרגת חציבה כפי שהיתה בלוחות, והיא מדרגה גבוהה שעליה אמרו חז"ל (שבת קד). שהאותיות שבלוחות בנס היו עומדין, ויש מדרגה למטה ממנה שהיא מדרגת הכתיבה בספר התורה. אכן, באמת שייך שיהיה חיבור ומיזוג בין שתי בחינות אלו, והוא בבחינת מה שנאמר (משלי ג ג) 'כתבם על לוח לבך', כי כאשר זוכה האדם שייכתבו דברי התורה על לוח לבו, דהיינו שזוכה שלבו יהיה נעשה כעין לוחות הברית לקבל בתוכו את קדושת התורה, הרי זו גם כן בחינה עליונה של כתיבה, מעין חציבה על הלוחות.

ה. אש שחורה ואש לבנה

מאמרים סותרים לכאורה בזוה"ק אם ניתנה תורה

אש לבנה ע"ג שחורה או שחורה ע"ג לבנה

כי הנה בזוה"ק פרשת פקודי (ח"ב רכו:): איתא: רבי חזקיה פתח ואמר (שיר השירים א יב) 'עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו', האי קרא אתמר, אבל 'עד שהמלך במסיבו' דא קודשא בריך הוא, כד יהב אורייתא לישראל ואתא לסיני,

סתירה בדברי חז"ל בענין האש שניתנה בה התורה

ענין לוח הלב והכתיבה על גביו, כפי שנתבאר לעיל, יובן ביותר על פי הקדמה אחת, והיא כי לכאורה מצינו סתירה בדברי חז"ל בענין האש שניתנה בה התורה, כי במקום אחד אמרו שהיתה זו אש שחורה על גבי אש לבנה, ובמקום אחר אמרו שהיתה אש לבנה על גבי אש שחורה.

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

וכמה רתיכין הוו עמיה, כולהו רתיכין קדישין וכל קדושין עלאין דקדושה דאורייתא כלהו הוו תמן, ואורייתא אתיהיבת בלהטי אשא, וכולא בסטרא דאשא, וכתביא באשא חוורא על גבי אשא אוכמא, ואתוון הוו פרחין וסלקין באוירא. ע"כ. הרי שניתנה התורה באש לבנה על גבי אש שחורה.

אבל בזוה"ק פרשת יתרו (ח"ב פד). איתא: אמר רבי יצחק אורייתא אתיהיבת באשא אוכמא על גבי אשא חוורא, לאכללא ימינא בשמאלא ושמאלא דאתחור ימינא, דכתיב (דברים לג ב) 'מימינו אש דת למו'. והרי זה מבואר להיפך, שניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה.

ישנם מדרשים נוספים הלוקים בענין זה

ובדברים רבה (ג יב) איתא: אמר ריש לקיש בשעה שכתב את התורה נטל משה זיו הפנים, כיצד, אמר ריש לקיש התורה שניתנה למשה עורה של אש לבנה, וכתובה באש שחורה, וחתומה באש, ומלופפת באש, ועם שכותב קינח את הקולמוס בשער, ומשם נטל זיו הפנים. ובירושלמי סוטה (פ"ח ה"ג): רבי פינחס בשם רבי שמעון בן לקיש תורה שנתן הקב"ה עורה אש לבנה חרותה אש שחורה, היא אש ומוכללת באש, חצובה מאש, נתונה מאש, 'מימינו אש דת למו'. וכן איתא בירושלמי שקלים (פ"ו ה"א), ושם איתא: רבי פינחס בשם רבי שמעון בן לקיש התורה שנתן לו הקב"ה למשה ניתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה וכו'. ויש שפירשו כוונת הירושלמי שהאש הלבנה היתה חרותה באש השחורה, וא"כ הוא כדברי הזוה"ק בפרשת פקודי שהאש הלבנה היתה על גבי האש השחורה.

המבי"ט מיישב את שתי הנוסחאות

ובספר בית אלקים להמבי"ט (שער היסודות פכ"ה) ציין את שתי הנוסחאות, וכתב: ואפשר לפרש אש שחורה על גבי אש לבנה, שירה על שני ענינים שהיו בתורה, הראשון ענין שמותי יתברך והוא הרמוז באש לבנה, והשני ענין פשט התורה במצוותיה ואזהרותיה אשר יעשה אותם האדם וחי בהם בזה העולם האפל והשחור, והוא הרמוז באש שחורה שהועתק ע"י משה הוראת המצות ורמזן, ופירוש שמותי יתברך נודע למשה ולקרובים אליו על פה. או יהיה לבן על גב שחור כפי מה שכתוב בירושלמי, תורה שנתן הקב"ה למשה ניתנה לו באש לבנה חרותה באש שחורה. ומשמעותו הקרוב הוא כי האש שחורה היה דמיון הקלף, והאש לבנה דמיון האותיות. ולפי זה ירמזו אש לבנה לתורה כפי מה שניתנה לזה העולם כפשוטה, והוא מעשה המצות שהוא דבר ניכר וידוע כגון הלבן, ואש שחורה ירמז לשמותיה של הקב"ה שאין מי שיוכל להשיגה, כמקום האפל והשחור שאין מי שישגי מה שבתוכו, וזו היא מעלת ישראל שניתנה להם תורה מן השמים, שמה שהיה כתוב בשמים באש שחורה ע"ג לבנה הועתקה ונתגשמה ביד משה, מפי הקב"ה יקרא והוא יכתוב על הספר בדיו וכו'. עכ"ל.

ביאור נפלא מהרה"ק מבארדיטשוב

בענין אש שחורה על גבי לבנה

וכתב בקדושת לוי (דרוש לשבועות) ז"ל: רבותינו ז"ל אמרו התורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה. אפשר לומר דהרמז דעל ידי מתן תורה יש כח בישראל, כמאמר רבותינו ז"ל (תענית כג.) אתה גזרת מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיים וכו'. והנה גוון לבן כולל כל הגוונים, שמקבל כל הגוונים, וזה מרומז על השם יתברך שכולל הכל. ושחור אינו כן, שאינו כולל כל גוונים רק גוון שחור שיש בו, זה מרומז על בן אדם. וזה שעל ידי נתינת התורה זכו ישראל שהאש שחורה יהיה 'על גבי', רצה לומר למעלה מאש לבנה, דהיינו שישראל יהיו למעלה, כביכול יהיה יותר פועל דברי ישראל מדברי הקדוש ברוך הוא, כמאמר רבותינו ז"ל (מו"ק טז.) הקדוש ברוך הוא גזור גזירה וצדיק מבטלה.

ענין האותיות הפורחות בלוחות ובספר תורה

קעת נותר לנו לבאר ענין האותיות שהיו פורחות למעלה בשעת שבירת הלוחות, כפי שהוזכר לעיל. באמת מצינו את הענין של אותיות פורחות גם אצל ספר תורה, כדאיתא במסכת עבודה זרה (יח.) אצל רבי חנינא בן

ביאור נוסף בספה"ק שפת אמת בענין הנ"ל

ועיין בשפת אמת (שבועות תרל"ח): 'התורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה', פירוש, בהירות התורה הוא נסתר, כמו שכתוב (תהלים לא כ) 'מה רב טובך אשר צפנת', ומקודם צריכין להיות במדרגת השחרות, אחר כך זוכין לאש לבנה שהיא המנוחה.

שחור ולבן - נגלה ונסתר

והנה מהדברים הנ"ל למדנו שיש שתי בחינות, לימוד של שחור על גבי לבן, דהיינו האותיות שעל גבי הקלף, ויש גם לימוד של לבן על גבי שחור הבא אחר השחור שעל גבי הלבן, וזהו סוד לימוד הנסתר הבא לאחר לימוד הנגלה, כי הנגלה הוא השחור, והלבן שהוא צפון וגנוז מתחתיו הוא הסוד.

הלוחות נכתבו באש לבנה וספר התורה באש שחורה

ואפשר שזהו ג"כ החילוק שבין הלוחות וספר התורה, שהלוחות ניתנו באש לבנה על גבי אש שחורה, שהיא מדרגה גבוהה מאוד, וכפי שנתבאר, ואילו ספר התורה ניתן באש שחורה על גבי אש לבנה, וכעין הכתיבה בספרים שלנו שהיא בדיו שחור על גבי הקלף הלבן.

פנימיות התורה - אש לבנה על לוח הלב

אמנם יש מי שזוכה ללוח הלב, דהיינו כתיבת הדברים וחקיקתם על לוח לב, וזהו על ידי שמטהר ומזכך את לבו מכל שמץ של שחוריות, עד שנעשה כולו לבן. וזהו ענין פנימיות התורה המתקבלת בלב טהור ומזוכך, כי באבנתא דליבא תליא מילתא. וזו היא האש הלבנה - סתרי התורה וסודותיה, שזוכה לבחינת האש שעל גבי הלוחות, 'כתבם על לוח לבך'.

עבודת איש ישראל לעלות תמיד ממדרגה למדרגה

ובאמת אין לדבר סוף, כי בכל עת זהו תפקיד האדם בעולמו, שאחר שמשיג בחינה של אש לבנה על גבי אש שחורה, הנה שוב צריך להשיג מדרגה נוספת - גבוהה ונעלית יותר - של שחורה על גבי לבנה, ואז זוכה שוב להשיג ביתר שאת לבנה על גבי שחורה, וחוזר חלילה, שכל שמתעלה יותר כך זוכה ומשיג יותר. כך הוא גם בנגלה וגם בפנימיות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, שעל האדם להשתדל תדיר לעלות ממדרגה אחת למדרגה שלמעלה ממנה, ולהתקרב אל אור ה' יותר ויותר עד אין תכלית.

ו. לוח וספר - דיבור ומעשה

טרדיון שהיה מעשרה הרוגי מלכות, וכרכו את גופו הקדוש בגוילי ספר תורה והציתום באש, וכששאלוהו תלמידיו מה אתה רואה, אמר להם שהוא רואה גוילין נשרפין ואותיות פורחות. אלא ששם היה זה ע"י שריפה, כי בגויל שייך דוקא ענין השריפה, ואילו אצל הלוחות היה זה ע"י שבירה, כי בהם שייך ענין השבירה ולא השריפה, וכפי שיתבאר.

יריעה מיוחדת לרגל הכנסת ספר תורה

הכתוב (דברים ד כד) 'כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא', כי אשו הקדושה היא אוכלת כל אש זולתה.

והודיע הכתוב אופן כתיבת הלוחות במה נכתבו, ואמר 'כתובים באצבע אלהים', פירוש, כי היה ה' מצייר צורת האות באצבעו כביכול, פירוש, בחינת אור אחד מאורו יתברך בדמות אצבע כנגד הלוח כשיעור שטח אברי האותיות, כדי שלא יהיה חרות אלא את אשר יצייר כנגדו, ולצד עוצם תוקף אורו יתברך לא היה אור של הלוחות יכול עמוד בכל המקום אשר יכוין כנגדו אצבע אלהים והיה נאכל או מצטמצם לצדדין, והיה נשאר כל אשר יצטייר כנגדו חלול, ולזה נכתבו משני עבריהם, והוא אמרו 'חרות על הלוחות', ולא אמר 'חרות בלוחות', שיהיה נשמע שעשה חרות בלוחות, אלא 'על', פירוש, שהיה מניח אצבעו ברוך הוא על הלוחות בדמיון צורת האות, ובוה נחרתו האותיות של עשרת הדברים. עכ"ל.

ז. 'ועתה כתבו לכם' - קנין וכתיבה

ופירושוהו מקצת מפרשים שהיה זה משום שהוצרך למכור ולכן חלה עליו החובה בכל פעם מחדש, ועיין בזה בדברי הפוסקים. ועל כל פנים זו היא בחינת 'הלוקח ספר תורה מן השוק', שזוכה לבחינת 'חוטף מצוה מן השוק', שזוכה לקנות את מדרגת הנשמה בקנין עולם, וכפי שהארכנו בביאור הדבר לעיל.

כתיבת ספר תורה - בנגלה ובפנימיות

ואם נאמר שעיקר כוונת המצוה היא הכתיבה, זכינו בזה למדרגה השניה שהזכרה לעיל, שהוא ענין תיקון בחינת המעשה והעלאת הבחינות הנמוכות על ידי הכתיבה בדיו על גבי הגויל, וכנ"ל. והרי זו הבחינה השניה שהזכירו חז"ל 'כתבו, מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני', היינו שעל ידי תיקון בחינת המעשה בפועל יעלה בזה ממדרגה למדרגה עד שיזכה לבחינת 'כתבם על לוח לבך', וזהו כאילו קיבלו מהר סיני, ענין הלוחות שניתנו בהר סיני, שהיא מדרגה רוחנית עליונה ביותר, כנ"ל. ויהי רצון שזוכה שיתקיימו בנו מעין הדברים האלו, הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הלוחות היו בבחינת הדיבור

והענין בזה, כי 'כתבם על לוח לבך' כתיב, ל"ח בגימטריא מ"ב. גם 'ודברת ב"ם' בגימטריא מ"ב. הלוחות בבחינת דיבור הם. אף שהיו האותיות חצובות באבן, לא היתה זו כתיבה רגילה, אלא כתיבה רוחנית שלא היתה בבחינת מעשה אלא בבחינת דיבור. ולכן נקראו המצוות שנחקקו על הלוחות 'עשרת הדברות' - דברות דייקא. וכן אנו מוצאים שהם מתכנים כל פעם על שם הקול והדיבור, כמו שנאמר (שמות כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות', ובמסכת שבת (פח): 'כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה'. כי עניינם היה בבחינת הדיבור, שהוא כוח רוחני עליון, למעלה מבחינת המעשה. גם כליון הלוחות היו בבחינת השבירה, שהיא מדרגה רוחנית יותר.

ספר תורה הוא בבחינת מעשה

אבל ספר תורה עניינו כתיבה במעשה, ולכן נכתב על גבי עור בהמה בדוקא. ולכן ספר התורה שהקיפו בו את רבי חנינא בן תרדיון, היה שייך אצלו בחינת שריפה שהיא בבחינת המעשה, שנשרפו הגוילין, ונשרף הגוף, ורק האותיות הן היו פורחות למעלה.

דברי האוה"ח הק' באופן כתיבת האותיות על גבי הלוחות

דברים נשגבים ונוראים בענין כתיבת האותיות שעל גבי הלוחות, מצאנו בדברי רבינו האור החיים הק' בפרשת כי תשא (שמות לא יח): 'כתובים באצבע אלהים', הכוונה בזה על דרך אומרים ז"ל (תנחומא עקב י) כי הלוחות נחצבו מתחת כסא כבודו יתברך. ואולי כי זה הוא שרמז באומרו (שמות לב טז) 'מעשה אלהים', פירוש, מעשה אלהים הוא הכסא. והבן. וכבר נתפרש כי יש בחינות רבות אורות הקדושה בסוד 'כי גבוה מעל גבוה וגו' וגבוהים' וגו' (קהלת ה ז). וצא ולמד ממעשה הנפלא שהובא בספר זוהר הקדוש (ח"ב נח). כשעלה משה למרום ופגע במלאך סנד"ל וכו', ואחר כך במלאך מט"ט, והיה ירא מלאך מאשו של מה שלמעלה ממנו פן ישרפהו, וכן וכו'. והנה אמר

מהלוקת האחרונים בגדר מצות כתיבת ספר תורה

נחזור לענין שהתחלנו בו, דברי חז"ל בענין הלוקח ספר תורה מן השוק שהוא כחוטף מצוה מן השוק, והכותב ספר תורה שהוא כאילו קיבלו מהר סיני. הנה נחלקו האחרונים במצות כתיבת ספר תורה, שנצטוו כל אדם לכתוב לו ספר תורה, אם עיקר המצוה היא הכתיבה, או שמא המצוה היא שיהיה לו ברשותו ספר תורה. בתורת חיים (סנהדרין כא): כתב שהמצוה היא שיהיה לו ספר תורה, אך בספר פרדס דוד, הובא בדברי רעק"א ביורה דעה (סימן ער ס"א), נקט שהמצוה היא הכתיבה. ועיין בתשובת באר יצחק (יו"ד סימן יט) מה שכתב בזה.

קנין ספר תורה - בנגלה ובפנימיות

ולפי דרכנו שצעדנו בה עד הנה, נוכל לומר בעזרה ש"ת כך: אם נאמר שאין כוונת המצוה אלא שיהיה לו ספר תורה ברשותו, א"כ הרי עיקר המצוה על קנין ממונו, ויש בזה נפק"מ כגון אם נאבד הספר או הוכרח למוכרו, אזי יש עליו חובה לכתוב לו ספר אחר, וכמו שדנו בזה הפוסקים, והוכיחו ממה דאיתא במסכת בבא בתרא (יד). 'רב הונא כתב שבעין ספרי דאורייתא',

מלוך יקרוך ויהושים נלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
דבי הוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרְאָה חֻזְרָא

חֻזְרָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

המצוות מורות לאדם דרך הישר

איבר היה מלמד את אברהם אבינו את המצוה המיוחדת לו, וזהו גם הרמז 'אשרי איש שישמע למצוותיך', שיזכה לשמוע מצוות ה' באמצעות איברי גופו הטהורים והמזוככים.

כוחו של אברהם נמשך בזרעו

ועל אברהם אבינו נאמר (שם יח יט) 'כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט', שהואיל וקיים את כלל המצוות הכין לבב זרעו אחריו שנוכל אף אנו לקיים את כל התורה. כי על שם כן נקראו בתואר אבות כי הורישו כחם לזרעם אחריהם, וזהו שחייב אדם לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב' (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה).

במעמד הר סיני זכו שאברהם יורו להם רצון ה'

כן נמשך הדבר אצל אבותינו יוצאי מצרים וזה אשר יסד בעל ההגדה של פסח 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו וכתב הקדושת לוי ז"ע (קדושות לפורים קדושה ראשונה) לפרש הדברים מדוע דיינו בהתקרבות להר סיני, הרי אם לא יקבלו את התורה מהיכן ידעו לקיימה. אלא כי נודע הוא (שבת קמו). שבמעמד הר סיני פסקה זוהמתן, כלומר בהכנות למתן תורה, בהגבלות העם סביב, ובפרישתן שלשה ימים מנשותיהן אשר היו דומין למלאכים, ובקרבנות של נערי בני ישראל, נזדכך החומר שלהם והשיגו התורה עד שלא ניתנה.

ולכן אמרו 'במעמד הר סיני פסקו זוהמתן, ולא אמרו 'במתן תורה' פסקו זוהמתן, שבמעמד הר סיני בעצמו והכנתן למתן תורה נפסקה זוהמתן. וכיון שפסקה זוהמתן השיגו התורה, שהתורה היא הרמ"ח איברים הרוחניים ושס"ה גידים הרוחניים, ונדבק אור השכל באור המצוות כי הכל אחד.

וזה 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', כלומר כיון שקרבנו להר סיני אז פסקה זוהמתן והשיגו את התורה עד שלא ניתנה כמו שהשיג אברהם אבינו ע"ה, ולכן אפילו לא נתן לנו את התורה דיינו.

חדשה בכל עת, ובכח זה הוציאו החכמים מכח אל הפועל התורה שבעל פה, ואחריהם בכל דור ודור חכמי הדורות שהרחיבו הארת התורה בכל עת. ועל כך אנו משבחים ואומרים 'אשרי איש שישמע למצוותיך', אשרינו שזכינו לכך לשמוע למצוותיך, ובכל מצוה ומצוה זוכים אנו להשיג מהו רצון ה' הגנוז בתוכה.

איבריו של אברהם הראו לו מהו רצון ה'
יסוד ענין זה ותחילתו אצל אברהם אבינו ע"ה אבי האומה היהודית, שזכה לקיים את כל המצוות עוד קודם שניתנה התורה, כמו שאמרו (יומא כח:) קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר (בראשית כו ה) 'עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו'. וכיצד ידע מה הם המצוות עד שלא ניתנו, אלא הסבירו צדיקים כי רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברי האדם, וכל

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני (יט א). מצוות ה' בכוחם לסייע ולהורות לאדם כיצד יעשה הישר בעיני ה', כאשר דרש המגיד מקוונ'ניץ ע"ה על שאומרים בתפילה (ברכת אמת ויציב) 'אשרי איש שישמע למצוותיך', שצריך להקשיב ולשמוע למה שהמצווה עצמה אומרת לו לאדם, שבשעה שמקיימים מצוה בכוונה טהורה לשם שמים, המצוה בעצמה מלמדת דעת ודרך תבונות תודיענו.

בכח העשייה זוכים לשמיעה מחודשת
ועל פי זה יש לפרש 'נעשה ונשמע' שהקדימו ישראל נעשה קודם לנשמע, ובוודאי אי אפשר לקיים מצוות קודם שישמעו במה יצטוו ומה נדרש מהם, אלא הכוונה היא שעל ידי עשיית המצוות בפועל זוכים להוסיף ולשמוע הארה

מילתא דפליאה

קריאת הפרשה שמעוררת את הזמן גדולה מהזמן עצמו

חשיבותה של קריאת הפרשה שמעוררת את הזמן של יציאת מצרים נשנתה הרבה בספרי הצדיקים, והגדיל האמרי יוסף מספינקא ע"ה ואמר בשם רבו הרה"ק מזידיטשוב ע"ה (יתרו ד"ה והר סיני) כי הקריאה בפרשה גדולה בחשיבותה ועולה בהשפעתה על פני הזמן עצמו.

מביא הרה"ק מספינקא ראייה לדברי רבו, דהנה, פעמיים בשנה קוראים בהפטרה במעשה מרכבה, פעם אחת בפרשת יתרו במעשה מרכבה המובא בספר ישעיה, ופעם אחת בשבועות במעשה מרכבה שביחזקאל. והלא אמרו חז"ל (חגיגה ג:) שישעיה הנביא הוא הגדול יותר מכל הנביאים שאחרי משה רבינו, ודימו חכמים את ההבדל בין מעשה מרכבה של יחזקאל למעשה מרכבה של ישעיה, כדמיון בן כפר וכן כרך. אם כן מן הראוי שאת ההפטרה החשובה ביותר שהיא מעשה מרכבה שבנבואת ישעיה, יאמרו במתן תורה, ואת ההפטרה של יחזקאל יקראו בפרשת יתרו.

בפועל רואים להיפך, שאת הנבואה החשובה אומרים דווקא בפרשת יתרו. מוכח אפוא, כי חשיבות הקריאה המעוררת את הזמן - בזמן שקוראים את הפרשה בתורה, גדולה יותר מהיום שבו קיבלנו את התורה, עד כדי כך שבעת קריאת פרשת מתן תורה אומרים את ההפטרה החשובה יותר, ואילו בזמן מתן תורה עצמו בחג השבועות, קוראים את ההפטרה שנאמרה ביחזקאל שהיא פחותה במעלתה מנבואת ישעיה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

מעלת הדור כשמתבטלים אל הצדיק

(שבועות ד"ה שם דף פ"ז) לכאורה צריך להתבונן בדבר זה. רב גדול ונשיא הדור כר' יוחנן בן זכאי אשר היה חי ק"כ שנה לא יהיו לו רק ה' תלמידים הלא הוא היה המנהיג לכל ישראל. ועוד דקדק בלשון 'הוא היה מונה שבחן', מדוע היה נצרך שהוא ימנה את שבחם. רק באמת היו לו כמה תלמידים, רק מחמת שהיו בעצמם יודעים מעלתם והיו חשובים בעיניהם לא היה נצרך שהוא ימנה שבחם. אך החמשה תלמידים הללו היו נמוכי רוח ושפלים בעיני עצמם ולא היו יודעים כלום ממעלתם. לכן דייקא 'הוא היה מונה שבחם'.

ההתבטלות לצדיק היא ההכנה שיהיה האדם ראוי לקבל תורת רבו

והם היו עיקר מכל התלמידים שהיו ראויים לקבל ממנו. כי עיקר הכנה לקבלת התורה היא השפלות להיות בחינת מקבל כמו שאמרנו בשם הרב הקדוש מורנו ר' משה ליב מסאסוב זי"ע לפרש הכתוב (בראשית מד יז) 'האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד'. כאשר דרך הגביע שהוא כלי המקבל צריך להיות עומד למטה מכלי הנשפך ממנו לתוכו, כי אם הוא עומד למעלה איננו יכול לשפוך בתוכו. כן התלמיד צריך להיות שפל בדעתו נגד הרב המשפיע לו ואז יהיה ראוי לקבל ממנו.

בני ישראל התייצבו בתחתית ההר לקבל תורה בהכנעה

המשיך התפארת שלמה ודרש, שביטול זה היה היסוד שבו הגיעו ישראל למעמד הנשגב ביותר כל ימי עולם, הלא הוא קבלת תורתנו הקדושה. שכן בפסוק שנאמר קודם קבלת התורה נאמר ויתייצבו בתחתית ההר, פירוש, כל מעמד קבלת התורה תלוי במה שעמדו בתחתית ההר בנמיכת רוח ובשפלות גדולה ככלי הריק מכל, ואז היו ראויים לקבל התורה במדרגת הענוה. וכך רמזו לנו חז"ל ביום הראשון שבאו להר סיני ואמרו (שבת פו:): 'ומא קמא לא אמר להו ולא מידי, הכוונה 'לא' - מידת הלא, שייחשבו בעיניהם כלא', זה 'אמר להו', את זה לימד משה רבינו ע"ה בראשית הכנתם לקבלת התורה, שהוא היסוד לקבלת התורה, 'ולא מידי' - שלא יחשבו שיש בהם מה, רק יבואו בשפלות ואז יהיו ראויים לקבל התורה.

דורות הראשונים היה כוחם יפה להתבטל לצדיק אף לא הכירו אותו

נחזור לדברי השפתי צדיק, שהוסיף עוד נדבך בדרכי הדביקות בצדיקים, וכה הם דברי קדשו שרשמם מפי זקיניו החידושי הר"מ: ומפה קדוש זקיני ז"ל [החידושי הר"מ] שמעתי, שיכולין להיות בטל אל הצדיק אף שאין מכירין אותו מי הוא. ואמר זה הלשון, 'אל תחשדוני שאני הצדיק הדור רק אני גם כן מבטל עצמי אל הצדיק שנושא חן בעיני הקב"ה והוא מעלה חן הכלל ישראל לפניו יתברך שמו, ע"כ לשון קדשו של מרן החידושי הר"מ זי"ע.

נסיעה לצדיק - עצה עמוקה לדורנו שע"י המאמץ הכרוך בנסיעה יגיע לביטול ובוזה מיושב מפני מה בדורות ראשונים לא שמענו שנסעו נסיעה לצדיקים ולשבת אצלם, כי בדורות אלו היה כוחם יפה להתבטל לצדיק אף מבלי לראותו. כל זה היה בדורות הראשונים שכוחם יפה להתבטל אף מרחוק, אך בדורנו השפל קיבלנו עצה עמוקה מרבנותינו הקדושים נשמתם עדן שהאדם מכתת רגליו ופונה מעסקיו ומוציא הוצאות, ובכל זה מרגיש את עניין הביטול בפועל, כולי האי ואולי ישיג שעתא חדא לרכך הלב להכנעה ולשוב בתשובה, ע"כ דברי השפתי צדיק. הדבר מבואר הרבה בספר מאור ושמש, ונראים הדברים מכוונים בייחוד על רבו הגדול בעל הנועם אלימלך ע"ה, שכאשר היו באים אליו לשבתות היו מקבלים את השפעת הקדושה והטהרה, כי היו נכנעים לפני הצדיק.

ריב"ז מנה שבחן של תלמידיו שמחמת התבטלותם לא ידעו מה מה מעלותיהם

עוד שנינו במסכת אבות (פ"ב מ"ח): חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן, רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר בן ערך, הוא היה מונה שבחן, רבי אליעזר בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד טפה, רבי יהושע אשרי יולדתו, רבי יוסי חסיד, רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא, ורבי אלעזר בן ערך מעין המתגבר. מקשה הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע

ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה ויתייצבו בתחתית ההר (י"ט יז). ידועים הם דברי התוספות במסכת עירובין (יג:): על מה שאמרו חז"ל 'נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא', שזה דווקא בסתם אדם, אך צדיק אשריו ואשרי דורו.

הקשה בשפתי צדיק (ליקוטים ד) אם אשרי דורם של הצדיקים, אם כן באיזה דור נאמר 'נוח לו לאדם שלא נברא', הרי בכל דור יש צדיקים שאשריהם ואשרי דורם, כמאמר חז"ל (יומא לח:): 'ראה הקב"ה שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור, ואין לך דור שאין בו כאברהם כיצחק וכיעקב' (ליקוט שמואל א' צז).

אלא מבאר השפתי צדיק, 'אשרי דורו' נאמר רק כאשר מתבטלים הם לצדיק שבדור, כמו שאמרו באבות (פ"א מ"ד) 'הוי מתאבק בעפר רגליהם', שמורה על ההתבטלות שצריכה להיות כלפי הצדיק עד שיתאבק בעפר רגליו. ונביאו בלשונו הקדוש: מזה ראייה גדולה לדרכי המתאבקים בעפר רגלי צדיקים, כאשר שמעתי מפה קדוש זקיני מו"ר ז"ל [החידושי הר"מ] על ענין זה 'חיבור לטהור טהור' (כלים פ"ב מ"ב), וצריך אדם לבטל עצמו וחיותו לצדיק אמיתי.

כך גם היהודי הקדוש מפרשיסחא ע"ה שהיה גדול מכל גדולי זמנו, ולמרות זאת היה מקשר את עצמו לרבינו החוזה מלובלין ע"ה, כפי שהיה אומר לתלמידיו: הרבה תורה אני יכול להשיג לבד, אבל אני צריך רבי, כי בלי רבי אי אפשר להגיע, צריך את הרבי שיפתח את הפתח.

באותו עניין דרש הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע בפסוק שאמר משה רבינו לישראל (דברים יח טו), 'נביא מקרבך מאחיק כמוני יקים לך ה' אלקיך', כי פסוק זה הוא הבטחה שהבטיח משה רבינו לעם ישראל, שבכל דור ודור יהיו לנו צדיקים כאלו שינהיגו אותנו, שבכל דור יהיה צדיק אחד גדול שמנהיג אותנו ומדריך אותנו בתורה, בקדושה, בטהרה, ביראה, בסור מרע ובעשה טוב, בהתלהבות במצוה, בחשק, בכמיהה, בציפייה, בערגה, ובכל דבר ודבר שהוא לעבודתו יתברך, כי לאיכות המצוה שתהיה באיכות הטובה ביותר צריך את מנהיג הדור.

ויכוח הנשמה והגוף כויכוח משה רבינו ויתרו

את אדם הראשון, מה נותר להם לעשות במשך כל היום - אכלו מהפירות.

אבל זאת הרגיש הנחש בדברי האשה כי אין אצלם מושג של קדש עצמך במותר לך, בעץ הדעת אנחנו לא נוגעים, אבל מפירות העצים האחרים אנחנו אוכלים. כשאמרה לו ככה, שלא מקפידה למעט באכילה גם במותר, היא לא יודעת את היסוד הגדול בעבודת ה' שמי שאוכל יותר מדאי מהמותר, סופו לאכול גם מהאסור, אם כן יכול הוא לפתות אותה גם באיסור עצמו יעו"ש.

בדבריו יש לפרש כיצד ניתן לחבר בין הנשמה לבין הגוף, מהו החיבור שיכול להיות ביניהם, הם הרי כמו שְׁנַיִם שמסוכסכים ביניהם וצריך לעשות ביניהם פשרה.

ואכן יסוד היסודות של אדם שרוצה להגיע שכל השאיפות שלו יהיו לשם שמים - יעסוק בתורה, אדם שלומד מתקיים בו 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', שהתורה משיבה את הנפש שתשכון יחד עם הגוף, זה כוחה של התורה שהיא ממעטת בגוף של האדם, ומחברת את הגוף עם הנשמה.

הכיצד פועלת התורה בגופו של אדם, ע"י שנוהג בדרך התורה ומקדש עצמו במותר לו - לא לדבר דבר שלא צריך, אם אתה לא יודע אם הדיבור הזה טוב או לא - מנע עצמך. יהיה קשה פעם ראשונה ושניה, אבל אחר כך כשמתרגלים כבר אפשר להימנע. כן הדבר בקדושת העיניים - לא לראות מה שלא צריך. לקדש את עצמו ברמ"ח אברים ושס"ה גידים, כפי שכתב בתיקוני הזוהר (דף ד'): 'זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור' (שמות ג טו) 'שמי עם י"ה זה שס"ה, 'זכרי עם ו"ה זה רמ"ח, זה שמו של הקב"ה בתוך האדם ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, שבכל מצוה שמקיים זוכה להשראת השכינה באיבר שכנגד המצוה. וכשמקדש את עצמו ממעט כוח הגוף ומקדשו ואז יכול הגוף לשכון יחד עם הנשמה, או אז זוכה להשראת השכינה שהיא שמו של הקב"ה הן בנשמתו והן בגופו.

בתואנות שונות כי קשה הדבר ואינו בר השגה. אם כן מה יעשה האדם ויחיה. העצה היחידה היא, לעשות פשרה בין הגוף לנשמה.

התורה משיבה את הנפש שתשכון יחד עם הגוף

עוד יש להטעים הדברים בהקדם דברי הרב מקוז'גלוב ע"ה בספרו **ארץ צבי** (בראשית תרפ"ז ד"ה והנחש), שכאשר בא הנחש לפתות את חוה לאכול מעץ הדעת, אמר לה, הקב"ה אמר לכם 'לא תאכלו מכל עץ הגן'. אומרת לו חוה, לא, הקב"ה אמר 'מפרי עץ הגן נאכל' ורק מעץ הדעת טוב ורע לא נאכל.

שואל הרב מקוז'גלוב ע"ה, למה הנחש אמר דברים לא נכונים, הרי הוא יודע שהקב"ה אמר מכל פרי עץ הגן אכל תאכל ורק מעץ הדעת לא לאכול, אם רוצה לשכנע אותה לאכול, יכול לומר לה מיד, שהסיבה שהקב"ה אמר לכם לא לאכול מעץ הדעת היא, כי אם תאכלו תהיו כאלוקים יודעי טוב ורע ולכן לא רצה הקב"ה שתאכלו מזה. למה לו כל הדיון המיותר לכאורה.

אלא, כשהנחש בא לפתות את חוה חיפש נקודת תורפה שבה הוא יכול לתפוס אותה, הוא ידע טוב, כי אם יגיד לה תאכלי מעץ הדעת, היא לא תשמע לו. כמו שאם היצר הרע יגיד לאדם אל תתפלל, הוא הרי לא ישמע לו, הוא רק אומר לו תתפלל מאוחר וכדומה.

ולכן בא וחקר אצלה בעניין שאר אילנות הגן, ברגע ששמע שהיא אומרת 'מכל עץ הגן נאכל' הבין הנחש כי לא מכירה את המושג 'קדש עצמך במותר לך', באמרה כי הקב"ה אמר מכל פרי עץ הגן נאכל, הרי כשהיו בגן עדן היו כל היום יושבים על התורה ועל העבודה, לאכול מפריה ולשבוע מטובה, וכי מה יש לאדם הראשון לעשות כל היום, מלאכי השרת צולים לו בשר ומסננים לו יין (סנהדרין נט:), כל העולם שירת

מדוע אִתָּה יוֹשֵׁב לְבַדְךָ וְכָל הָעַם נֹצֵץ עֲלֶיךָ מִן בִּקְרַעַד עָרַב וְגו' נִבְלַת הַבַּל גַּם אִתָּה גַם הָעַם הַזֶּה (יח, יד-יח).

בביאור הויכוח שהיה בין משה רבינו לחותנו יתרו, יתרו אומר למשה רבינו, 'מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב וגו' נבול תבול גם אתה גם העם הזה'.

שמעתי **ממו"ר אבי ע"ה בשם המקובלים**, לבאר מה היה הוויכוח בין יתרו למשה רבינו. כי משה רבינו רצה להרים את בני ישראל למדרגה גבוהה מאוד שיהיו כמותו, כמו שכתוב (שם יט יד) 'וירד משה מן ההר אל העם', כי רצה להעלות אותם למדרגה גבוהה שכל העם יעמדו עליו מן הבוקר עד הערב ויקבלו קדושה ממנו, וכך יהיו במדרגה כמותו. וכך ביאר **בעל תשואות חן זלה"ה** שמשה רבינו רצה להגביה את בני ישראל למעלה מן הטבע שיזכו למדרגה גבוהה בזכותו, ולכן היה שופט אותם בעצמו כדי לקרבם אליו. אך יתרו שהיה גוי וכומר לעבודה זרה לא הבין את זה, ואמר, מסכנים הם, כל היום עומדים.

משה רבינו רצה שיהיו במדרגה כמותו, יתרו כל הזמן מנסה לשכנעו להוריד מרצון זה ולא לעשות כך, זה יותר מדי בשבילם, זה כבד עליהם. ואכן מיד שתמה יתרו על מעשי משה נחלש משה ממדרגתו, ולא היה בו כוח להגביה את בני ישראל אליו, ולכן הוצרך למנות שופטים לעם שיסייעו לו בעבודתו, אבל כדי שלא יקרה שוב דבר זה שיפריע אותו יתרו מדביקותו שילח אותו לארצו, כדי שלא יוסיף לשאול שאלות ולהפריע לו מהנהגתו.

זהו אפוא תמצית הוויכוח בין יתרו למשה רבינו ע"ה. ניתן לומר כי כדבר הזה מתדיינים הנשמה והגוף ומתווכחים מי יגבר, האם הנשמה שרוצה יראת שמים, הנשמה שרוצה לעמוד ליד משה רבינו ולהתעלות למדרגות רמות ונשגבות, או שמא הגוף שלא מבין, שחושב שלעמוד כל היום במדרגה כזאת זה מסכנות, שמגיע

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

אַצְנֹת

פְּרֶשֶׁת יִתְרוֹ

לְפָנֵינוּ עֶבֶת

כס"ד, אֲדִיוֹן רכ"ו

עֲמָדֵי וְנֶעֱרַךְ סְעוּדָה מְפָאֶרֶת לְכַבֹּדָהּ, כְּבָנוּ שֶׁל הַצְדִּיק הַקְּדוֹשׁ, בְּקִשׁוֹ הַמוֹשֵׁל. רַבֵּי דוֹד סָרַב לְבַקְשָׁתוֹ שֶׁל הַמוֹשֵׁל. לֹא אוּכַל לְאָכַל עִמָּךְ עַד אֲשֶׁר תִּסּוֹר לְבֵית אָבִי וּתְבַקְשׁוּ בְּשָׂמִי לְסַלַח לְחַטָּאתִי. שָׂמַע זֹאת הַמוֹשֵׁל וְרָץ לְבֵית הַצְדִּיק רַבֵּי מִסְעוּד. סִפֵּר לוֹ אֶת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ בְּנוֹ רַבֵּי דוֹד. אָבִיו הֶאֱזִין לְדַבְרֵי הַמוֹשֵׁל וּלְאַחַר שְׁסִים אֶת דְּבָרָיו אָמַר לוֹ: 'אֲכֹן יִדְעָתִי אֶת חֵן עֶרְכּוֹ שֶׁל בְּנֵי הַקְּדוֹשׁ. יְהִלּוּם אֲמַתִּי הוּא. יְהִלּוּם זוֹהַר שְׁעָרְכּוֹ לֹא יִסְלָא בְּפֹז. אָמַר לוֹ כִּי כָּבֵד נִמְחָה עוֹנוֹ. שֶׁב הַמוֹשֵׁל לְבֵיתוֹ וְסִפֵּר לְרַבֵּי דוֹד שֶׁהִמְתִּין בְּחֶרֶדָה, אֶת דְּבָרֵי אָבִיו. כְּאֲשֶׁר שָׂמַע זֹאת מִהַר לְבֵית אָבִיו וּמִפְתַּח הַבַּיִת וְחָל עַל בְּרַכְיוֹ עַד הִגִּיעוּ אֵל אָבִיו. כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לִידוֹ הוֹצִיא סִכּוֹן מִחֻלּוֹ וּבְעֵינָיו דּוֹמְעוֹת תוֹךְ שֶׁהוּא מְמַרר בְּכִי, אָמַר לוֹ: 'הֵא אָבִיא הַסִּכּוֹן, מוֹכֵן אֲנִי לִילָה לְשַׁחֲטָה אִם זֶהוּ רְצוֹנוֹ. אָבִיו חִבְּקוֹ בְּזֵרוּעוֹתָיו וְנִשְׁקוֹ, כְּאֲשֶׁר כָּל הַנְּאֻסִים מְזַדְּעוּעִים מִמָּה שָׂרְאוּ עֵינֵיהֶם.

הַנֶּעֱרַךְ שָׂמַע אֶת סִפּוּרוֹ שֶׁל הַצְדִּיק וְסִעֲרַת רִיחוֹ כְּבִשָּׁה אֶת לֵב אִמּוֹ וּמִשְׁרָתוֹ שֶׁל הַצְדִּיק. דְּבָרֵי הַצְדִּיק חֲדָרוּ אֵל לְבוֹ וְהוּא הִחַל מְמַרר בְּכִי. הַצְדִּיק הִחַל מְרַעִיף עָלָיו דְּבָרֵי נְחֻמָּה וְעֵדוּד. אִם תִּבְטִיחַ לְשִׁנּוֹת אֶת דְּרָכֶיךָ אֲבָרְכֶךָ בְּכָל מְלֵי דְמִיטָב, אָמַר הַצְדִּיק לְנֶעֱר, וְהוֹסִיף: עָלֶיךָ לְהִיטֵם מְאֹד כֹּל עוֹד יִכּוֹל אֶתְּךָ לְקַיֵּם מִצְוֹת כְּבוֹד אָב וְאִם בְּשִׁלְמוֹת, מֵאֵז נִתְהַפֵּךְ לְגַמְרֵי אוֹתוֹ נֶעֱר אֲשֶׁר כָּל רוּאָיו שְׂבָחוּהוּ וְצִיְנוּ כִּי אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתוֹ.

(מתוך הספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כְּבוֹד אָב וְאִם לְבַל יוֹסִיף לְהַכְשֵׁל בָּהּ. הַצְדִּיק שָׂמַע אֶת הַבְּקִשָּׁה וְעֵינָיו נִעְצְבוּ. דִּק שֶׁל דְמָעָה נִרְאָה עַל פָּנָיו. בְּקוֹל חֲרִישִׁי, בְּכִיכּוֹל מִשִּׁיחַ הוּא לְעַצְמוֹ, אָמַר: לוֹ הֵיטָה לִי אִמָּא חַרִּי הֵייתִי נוֹשָׂאָה עַל שִׁכְמִי וְרוֹקֵד עִמָּה מִשְׂמַחָה... הַנֶּעֱר שָׂמַע זֹאת וּבְשָׂרוֹ נִעֲשָׂה חֲדוּדִין חֲדוּדִין. לְאַחַר רָגַע קֵט הֵלִיט רֹאשׁוֹ בֵּין כַּפּוֹת יָדָיו וּפְרָץ בְּכִי מֵר, תוֹךְ שֶׁהוּא פּוֹנֵה לְאִמּוֹ בְּבִקְשַׁת סְלִיחָה עַל הַפְּגִיעוֹת שֶׁפָּגַע בָּהּ.

לְאַחַר שֶׁנִּרְגַע קִמְעָה קָרָא הַצְדִּיק לְשִׁבְתָּ עַל יָדוֹ וְסִפֵּר לוֹ אֶת הַסִּפּוּר הַבָּא: בְּצַעֲרֵירוֹתָם, הוּא שָׂמַע יַחַד עִם אָחִיו הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי דוֹד הֵי"ד אֶת אָבִיהֶם הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי מִסְעוּד זִיע"א. בְּאֶחָד מִמְקָרֵים, כְּאֲשֶׁר אָבִיהֶם הִתְאוּנוּ עַל כְּאָבִיו פָּנָה אָחִיו שֶׁל הַצְדִּיק אֵל אָבִיהֶם וּשְׂאָלוֹ: מְדוּעָ, אָבִיא, הִנֵּךְ כֹּה מִתְאוּנוֹ? בְּדַבְרָיו נִשְׁמַעָה נִימָה קִלְהָ שֶׁל טְרוּנְיָה לְאָבִיהֶם הַקְּדוֹשׁ. אוֹ אֵז פָּנָה אָבִיהֶם לְרַבֵּי דוֹד וְאָמַר לוֹ: עַד לְרָגַע זֶה הָיָה לִי יְהִלּוּם. בֵּן קְדוֹשׁ כְּמוֹךָ. עֲתָה אֲבִדְתִּי אֶת יְהִלּוּסִי.

מִשְׁשָׂמַע זֹאת רַבֵּי דוֹד נִחְרַד וְנִבְהַל. כְּעֵנֶשׁ, גָּזַר עַל עַצְמוֹ לְעוֹב אֶת בֵּית אָבִיו לְמִשְׁךָ שְׁנָה שְׁלָמָה. בְּכָל אוֹתָהּ הָעֵת לֹא דָבַר עִם אִישׁ וְלֹא בָּא בְּקֹהַל וְנִהַג כְּמוֹ הֵיָה בְּחָרָם. כָּל שְׁעוֹתָיו הַקְּדִישׁ לְתַפְלָה וּלְלִמּוּד. כִּתְּם הַשְּׁנָה שָׁם פְּעַמָּיו לְעֵבֶר בֵּית מוֹשֵׁל הָעִיר. אוֹתוֹ מוֹשֵׁל קַיִם יְחִסִּי יְדִידוֹת עִם רַבֵּי מִסְעוּד זִיע"א. כְּאֲשֶׁר נִכְנַס רַבֵּי דוֹד לְבֵית הַמוֹשֵׁל, רָץ לְקִרְאָתוֹ הַמוֹשֵׁל בְּהִתְרַגְּשׁוֹת רְבָה. הוּא יָדַע כִּי בְּמִשְׁךָ שְׁנָה שְׁלָמָה לֹא בָּא בְּמִגָּע עִם הַבְּרִיּוֹת וְעַל כֵּן נִתְרַגַּשׁ עַל אֲשֶׁר הוּא הָרֹאשׁוֹן לְשׁוֹחֵחַ עִם רַבֵּי דוֹד. 'שֵׁב נָא

כְּבוֹד הוֹרִים

כְּבוֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יָאֲרִכּוּ יְמֵיךָ וְגו' (כ, יא).

בְּחֶדֶר הַהִמְתַּנְּהָ שֶׁל הַרְה"ק הַבְּבֵא סֵאלִי זִיע"א יָשְׁבוּ רַבִּים שֶׁהִמְתִּינוּ לְהַכְנִס אֶל הַקְּדוֹשׁ פְּנִימָה לְבַקֵּשׁ, לְהִתְעוּדָה, וְלִמְצֹא פְּרָקוֹ וְנִחְמָה לְכֹאבֵיהֶם. אִישׁ אִישׁ וּיְגוֹנוֹ. אִישׁ אִישׁ וּמוֹעֲקָתוֹ. בֵּין הַיּוֹשְׁבִים קָשָׁה הָיָה שְׁלֹא לְהַבְחִין בְּאִם שִׁיטְבָה לְצַד בְּנֵה וְנִכְר בְּמִבְט עֵינֵיהֶם כִּי חֲרָדָה נְסוּכָה עֲלֵיהֶם. לְמֵרוֹת הַחַיּוֹן הַנְּפוּץ בְּלִטוֹ שְׁנֵי הַמְתִּינִים הַלְלוּ, בְּעֶקֶר בְּנֵה שֶׁל הָאִשָּׁה. עַל פִּי מְרָאוֹ הַחַיּוֹנִי הָרִי אֵינוֹ בֵּן תוֹרָה. שְׁעָרוֹ מְגִדֵּל לְבוּשׁוֹ צַעֲקָנִי, וְחֻזוֹתוֹ אוֹמְרֵת יְהִירוֹת. עִם כָּל זֶה, מְבַעַד לְמִסּוּהַ הַבְּטָחוֹן הָעַצְמִי, בְּלִט הַנֶּעֱר בְּחֶסֶר מְנוּחָתוֹ וּבִסְעָרָה הַמְתַּחַלְלֵת לְבָטַח בְּנַפְשׁוֹ פְּנִימָה.

הָאִם וְהַבֵּן הַחֲלִיפּוֹ מַעַת לְעַת מִשְׁפָּטִים חֲרִישִׁים, כְּאֲשֶׁר הֵבֵן נִרְאָה כְּאִלוֹ מְבַקֵּשׁ מֵאִמּוֹ לְהִנִּיחוֹ לְנַפְשׁוֹ וְאִלוֹ הָאִם מִתְחַנְּנֵת כִּי יִכְנַס עִמָּה לְחֶדֶר שֶׁל הַצְדִּיק הַקְּדוֹשׁ. בְּעוֹדָם מְשׁוּחַחִים הוֹדִיעַ הַשֵּׁמֶשׁ כִּי הִגִּיעָה שְׁעַתָּם לְהַכְנִס לְחֶדֶר שֶׁל הָרַב. הַנֶּעֱר, רוֹעֵד כָּל וּמְפָחֵד, נִכְנַס בְּהִסּוּס כְּבוֹד פְּנִימָה. מוֹל מְרָאָה דְמוּתוֹ שֶׁל הַצְדִּיק כְּשֶׁלּוֹ רְגָלָיו וְאָף יָדָהּ הַמְרַגְּעֵת שֶׁל אִמּוֹ לֹא שָׁכְכוּ אֶת פְּחָדוֹ. רַק לְאַחַר שֶׁהַצְדִּיק הִבִּיט בּוֹ בְּמִבְט רַחֲמָאֵי וּבְקִשׁוֹ לְשִׁבְתָּ, נִרְגַע קִמְעָה וְהִקְשִׁיב בְּיַחַד עִם אִמּוֹ לְדַבְרֵי הַשֵּׁמֶשׁ שֶׁקָּרָא בְּקוֹל אֶת בְּקִשְׁתָּם: אִמּוֹ שֶׁל הַנֶּעֱר מְבַקְשָׁת כִּי הַצְדִּיק יִשְׁלִים אֶת חֶסְרוֹנוֹ עַל יְדֵי דְבָרֵי חֻזֵק בְּמִצְוֹת

חִידוֹן אַצְנֹת - נוֹשֵׂא פְּרִסִים - הֵיכָן מְזַכְּרוֹת מְדְרָגוֹת בְּפְרָשָׁה זוֹ?

פְּתָרוֹן הַחִידָה - פְּרֶשֶׁת יוֹרָא:

ש. אֵילוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שׁוֹאֲלִים אֶת ה' אִם הוּא יִהְרֹג צְדִיק בְּפְרָשָׁה זוֹ? ת. אֲבִירָהִם שׁוֹאֵל אֶת ה' אִם הוּא יִהְרֹג אֶת צְדִיקִי סְדוּם (בְּרֵאשִׁית י"ח כ"ה). גַּם אֲבִירָהִם שׁוֹאֵל אֶת ה' אִם הוּא יִהְרֹג צְדִיק (בְּשׁוּבָה מִתְכוּוֹן לְעַצְמוֹ עַל זֶה שֶׁהוּא לֹא נִגְעָה בְּשָׂרָה) (בְּרֵאשִׁית כ, ד).

שֵׁם הַזּוֹכָה בְּסִידוֹר מְתִיבְתָא מְנַחֵה מְעִרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדְר" - פְּרֶשֶׁת יוֹרָא:

ה' אֵלִיהוּ אֵיזִין מְבִיתֵר עֵילִית.

פְּתָרוֹן הַחִידָה וְכֵן שֵׁם הַזּוֹכָה, יוֹרְסֵמוֹ אִי"ה בְּגִלְיוֹנוֹת הַבַּאִים

הַפּוֹתְרִים נְכוֹנֵה יִכְנָסוּ לְהַגְרֵלָה אִי"ה

עַל סִידוֹר מְתִיבְתָא מְנַחֵה מְעִרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדְר".

אֶת הַפְּתוּרוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוֹחַ אֵלֵינוּ עַד לְיוֹם שְׁנֵי

לְמַסְפָּר פִּקּוּס: 077-470-26-81

אוֹ לְמֵייל: magdenot@gmail.com

נֹא לְכַתּוֹב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדוּקָה וְשִׁלְפוֹן.

בְּרֵאשׁ הַדָּף לְצִיּוֹן "עֵבוֹר חִידוֹן לְנוֹעַר".

איגרות ומגיד ממעוז הישיבה

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

זכור ושמור - הזכירה המשפיעה אל השמירה

במאמר זה מבאר רבינו יסוד גדול שהיא כלל בכל התורה כולה, הנחלקת לשני חלקים שהם אחד, לוחות ראשונות ולוחות שניות, שהם הזכירה שהיא ההשפעה, והשמירה שהיא קבלת השפע ושמירתו, על ידי השתוקקות ודביקות בשורש.

עבודת הזכירה הנזכרת בלוחות ראשונות במאמר (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת', היא המשכת שפע חדש, כבעל המשפיע ומביא שפע לאשה המכינה (טוחנת אופה ומבשלת), וזאת עיקר מהותם של הדיברות הראשונות, ששם ניתנה התורה באופן הזה - התגלות עצם התורה, ונמצא שכל מצווה ומצווה שבה היא המשכה חדשה, וגם מצוות השבת ניתנה בהם באופן של זכירת השבת, דהיינו המשכת שפע השבת מהכוח אל הפועל.

לעומת זאת, עניינה של עבודת השמירה שנזכרה בלוחות אחרונות אשר נמסרו ונזכרו במשנה תורה שהיא השכינה, המקבלת שפע קודש מאתו יתברך, היא עבודת בני ישראל השומרים ומצפים לקיים את דבר ה' וכמאמר (דברים ה יב) 'שמור את יום השבת'. והשמירה היא כמשמעותה הפשוטה, להיות 'כל' מוכן לשמור ולקיים את דבר ה', על ידי שידבק כל תאוותיו ותשוקותו לידבק בהשם יתברך, שעל ידי זה גופא - יזכה לקבל את השפע מאת החכמה העליונה המכונה 'זכירה' מלשון זכר, כיוון שממנה כח ההשפעה שהוא מהותו של הזכר, המשפיע לספירת המלכות שמהותה היא **גלות ולהוציא לפועל** את מה שכלול בכח החכמה העליונה.

ובחלקו השני של המאמר מבאר רבינו נקודה נוספת, כי לא רק שהמקבל שהוא בחינת השמירה מקבל מהמשפיע אליו שהוא בחינת דבר, אלא שגם כל מהות ועצמות כח הקבלה - שהוא השמירה, כלול במחשבה תחילה שהיא הזכירה. וענין זה יובן בחוש בהתבוננות מהותה של התורה שבעל פה, שכל מהותה של התורה שבעל פה הוא המשכה מהכח אל הפועל, שבה נתגלה האור שכבר היה בתורה שבכתב, ולכן קדמה התורה לעולם שני אלפים שנה, כי התורה עצמה רחבה מני ים וכל מה שנכתב בתורה שבעל פה וכל מה שעתידי להתגלות לעתיד לבוא הכל כלול בתורה שבכתב, רק שהעולם לא היה יכול להכיל את אורה של התורה בבת אחת, ולכן הוא מתגלה טיפין טיפין על ידי החכמים שבכל דור ודור.

וידוע שעיקר מהות עבודה השכינה היא היראה שהיא ענין המלכות, שהעבד הנאמן להשי"ת שומר ומשתוקק לקיים דבר ה', מכח היראה האמתית יראת הרוממות, שהיא הדרגה האחרונה בגילוי החכמה - המושגת ומורגשת בנפש, ומכוח הארתה משתוקק העבד הנאמן לקיים את דבר ה'. ולפי היסוד הנזכר שכל מהות השמירה נובע מהזכירה, מבאר רבינו שגם **עצם היראה ומציאותה** היא נוקבא למידת האהבה, שהיא נמשכת מכוח שהקב"ה אוהב את בני ישראל ומשפיע להם קדושתו באופן מורגש, ומזה נמשך להם היראה.

וכוונת רבינו הוא כנזכר, הוא שגם מציאות היראה נמשכת מאתו יתברך שמו, ולכן לא ידחוק אדם עצמו להיכל המלך אשר לא כדת, כיון שיראת הרוממות עצמה היא היכל המלך, והיא גם שער החיצוני והראשון לכל היכלות המלך, והנכנס שלא כדת לעיין ולבדוק בגנזי המלך ובגדולתו הרי זה בגדר עזות, וזה גורם שיתרחק יותר, אלא השגת היראה העליונה שהיא יראת הרוממות וההשגה תיתכן רק על ידי יראת ההכנעה ששב על עוונותיו שהביאו אותה לחשכות זאת, ואז על ידי זה, יזכה האדם שישפיעו עליו משמים מחדש חשק והתלהבות ויוכל להכנס להיכל המלך.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד ויע"א לפרשת השבוע

'זכור את יום השבת לקדשו' (שמות כ ח), **'זכור ושמור בדבור אחד נאמר'** (ראש השנה כז), **'איתא בספר הזהר (יתרו צא) זכור לדכורא ושמור לנוקבא. פרוש, כי הזכירה היא דבר חדש, מה שלא נאמר מקדם הזכירה היא הולדת אור חדש, שלא היה קודם בעולם, וכל כתיבה חדשה שנאמרה בתורה הוא אור חדש מאורה של התורה, כמו 'ויזכר אלהים את רחל' (בראשית ל כב), 'שלא נאמר שום אמירה ודבור קדם לזה.**

אבל גבי שרה נאמר (בראשית כא א) 'וה' פקד את שרה', כי כבר נאמר מקדם שיהיה בן לשרה, שנאמר (בראשית יז ט) 'אבל שרה אשתך ילדת לך בן וגו', לכן נאמר עתה וה' פקד, רוצה לומר פקד הדבר שנאמר מקדם שהמשיך מהכח אל הפועל את כח ההולדה שכבר היה קיים ועומד על ידי דיבור הקדוש ברוך הוא.

וכן נאמר (דברים כה ז) 'זכור את אשר עשה לך עמלק, ובפעם שני גבי שאול, נאמר (שמואל א' טו ב) 'פקדתי, כיון ששכר כתוב בתורה הדבר ההוא והפקידה היא התחברות לאותו דבר להמשיך ממנו שפע, נמצא כי הפקידה והשמירה שניהם מקבילים מן דבר אחר הנאמר מקדם לכן מקבילים את האור ומוציאים את לפועל ולכן נקראים **נוקבא, כדרך אשה המגלה את הכוח של בעלה, שמביא שפע סתום (כגון חיים) שיוכלו להשיגו ולהשתמש בו (כגון קמח), וכן בתפלה שלפני העקדה, ופקדנו בפקדת לשועה ורחמים כו', כתוב במשנת חסידים (מסכת תפלת העשיה ב א) **בפקדת - נוקבא, כונתו אל הנזכר** שאנו מבקשים שהקדוש ברוך הוא יוציא אל הפועל את מה שכבר הבטיחנו בתורתו.**

והנה נאמר בדברות הראשונות (שמות כ ח) 'זכור', ובמשנה תורה (דברים ה יב) 'שמור', להזכיר מה שכבר נאמר בדברות הראשונות ולהמשיך את קדושת השבת מהבחינה העליונית והשורשית שהיא בחינת הזכר אל בחינת המקבל כנסת ישראל כדי לחברם יחד, והשמירה מקבלת מהזכירה כפונקציה.

כי הנה הפלל הוא (ראש השנה יא): כל מעשה בראשית בקומתו נבראו, ויצאו דבר ונוקבא כחדא הזכר והנקבה שהם אדם וחוה המרמזים לקודשא בריך הוא ושכינתיה יצאו כאחד, ואז לא היתה ניכרת הנוקבא בעצמה כלל, כי היתה כלולה בצורת הזכר, ואחר כך סדר הקדוש ברוך הוא ונסר לנוקבא להיות לפניו (ויקרא רבה יד א) בצורה נפרדת והוא הנקרא יחוד פנים בפנים, וכן פיוצא בזה, עקרון שורשם של דברים נאמר הכל בתורה שבכתב, ובתורה שבעל פה סדר הדברים, כמו (יזמא מח) **גורעין ומוסיפין ודורשין, ומסדרין הדברים לדוגמא, שכתוב בתורה שבכתב (ויקרא טז יח) 'ולקח מדם הפר', ועדיין לא למדנו מפסוק זה שהשוחט צריך שיקבל את דם הפר מהפר עצמו, אבל בתורה שבעל פה נתפרש שאות מ' של תיבת 'מהפר' מתחברת לתיבת 'הפר', והכוונה היא שיקבל את הדם מ'הפר, ואם נשפך תחילה על הרצפה וקבלהו משם פסול, וזהו כדוגמת הנסירה "שגורעין ונוסרין מתיבה זו ומוסיפין על תיבה אחרת", ועל ידי זה נתגלתה התורה שבעל פה שהיא הנוקבא, אבל הכל היה כלול בתורה שבכתב, וגם האות מ"ם שממנה נדרשה דין זה נכתבה בתורה, רק שפירושה לא נתגלה עד שנלמדה על ידי החכמים.**

על הפסוק 'ה' בחכמה יסד ארץ' (תיקוני זוהר תיקון סט קו). **אבא יסד ברתא** אבא היא החכמה, וממנה נתייסד ונולד עיקר כח הדיבור הנקרא בת. **והנה כתיב** בלוחות ראשונות שהם מדריגת זכר, (שמות כ א) **'וידבר אלוקים את כל הדברים האלה'**, כמו שאיתא **בזהר** (תיקוני זוהר תיקון כב סג) **כללן בדבור** כל התורה נכללה בדיבור אחד שהוא אנכי, **ואין צריך לומר שמור. ולכן אמרו** (ירושלמי נדרים מת) **זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, במקום שהוא דבור אחד** כלומר בלוחות ראשונות שבו נאמרה כל התורה בדיבור אחד, **והנוקבא כלולה בו ולא נזכרה** בעשרת הדברות בתואר שמירה, **כמו** (חבוק ג יא) **'שמש ירח עמד זבלה'**, נקרא בשם הזכר הירח שהיא בחינת מקבל נקראת בפסוק זה עמד ובלשון זכר ואף נכללת עימו בלשון יחיד בתיבת 'עמד' שקאי גם על השמש, כי כל מציאותה של הירח שהיא נקבה היא לקבל את אור השמש ולהשפיע ממנו, **והבן זה היטב.**

על פרחף הזכור הוא מדרגה עליונה יותר מן היין, כי זכור נאמר בפרשת (שמות יג ט) **'קדש לי כל בכור'** שהוא מדרגת חכמה הנקראת קדושה ושהיא בכור לכל הספירות, **והנה מדרגת היין הוא שממנו בא הדבור** והוא בחינת הבינה הממשיכה מהלב את קול המעורר הדיבור וממשיך מהחכמה שהיא למעלה ממדריגת היין אל הדיבור שהוא מדריגה תחתונה, **כמו** (סנהדרין לת) **אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מלתא** תנו יין לאותם שהם בבחינת 'דרדקי' שאינם מדברים (כמובא בגמרא שם) כדי שיוציאו את חכמתם מהכח אל הפועל שהוא הדיבור, **וזכור הוא יותר עליון ממדרגת היין** שהיא הבינה, **כי ממחשבה בא עקר הדבור**, היינו מחכמה הנקראת מחשבה, וזהו זכור שהיא מדריגת חכמה שמשפיע ומוליד את כח המחשבה שממנה נמשכת הדיבור, ואם תאמר איך ימשך הדיבור שהוא דרגה תחתונה מהחכמה שהיא דרגה עליונה מכולם, התירוץ **על דרך שדרשו**

פן בודאי בזכור כלל השמירה הכוח שיצא לפועל על ידי השמירה שהוא נוקבא היה בוודאי כלול בכח הזכר שהוא הזכירה, **רק במשנה תורה, הנקרא משנה למלה, שהיא נוקבא** והיא בחינת חכמה שהיא נוקבא ל'מלך' שהיא הכתר, **יצאה השמירה לחוץ ונתגלה. וזהו שאמר** זכור ושמור **בדבור אחד נאמרו, כי בכלל זכור נכלל בודאי השמור, שהרי מקבלת ממנו** וכח המקבל כלול תמיד בתוך כוחו של המשפיע שממנו נובעים כל הכוחות.

וכן נקרא אהבה ויראה דבר ונוקבא (תיקוני זוהר תיקון י דף כה:) **כי עקר היראה הוא שירגיש האדם יראת הבורא יתברך** היראה הנדרשת אינה השגה רוחנית המובנת בשכל אך מופשטת מהרגשת הנפש, אלא הרגשה ממשית המורגשת אפילו לגוף, **וזהו על פרחף בהשפעת הבורא יתברך, מחמת אהבה שיש להשם יתברך אל האדם ומשפיע לו השפע ורוח טהרה** לטהר לבו שיוכל להרגיש במציאות אלקותו יתברך המתפשטת בכל הנבראים, **והבהירות שירגיש האדם קדשתו ואימתו יתברך** ומחמת הרגשה שמרגיש האדם קדושתו יתברך וגדלותו המביאה לידי אימה, יש לו לאדם יראה שהיא השגת גדלות הבורא. **נמצא כי היראה מקבלת מאהבה** כל מציאותה של היראה הוא לקבל את ההשפעה היוצאת מכח האהבה שאוהב הקדוש ברוך הוא את בני ישראל ומשפיע להם את ידיעת מציאותו באופן זה שמורגש על ידי היראה.

ובודאי באדם הוא להפך, כי מתחלה מקבל היראה, כי בזאת יבא אל הקדש' (ויקרא טז א), היינו על ידי השכינה הנקראת 'זאת' (זוהר תרומה נא) והיא היראה, **ואחר כך הוא בא למדרגת אהבה** כי כיון שהוא הולך ממטה למעלה, והיראה היא נמשכת מאהבה שהיא דרגה גדולה ממנה, בוודאי צריך לפתוח בעבודת היראה, ואז יזכה שתמשך עליו האהבה, **אבל בהשם יתברך הוא להפך כנזכר.**

ונחזור אל הענין, כי הנה אמרו רז"ל (מנחות לו:) **שמור דלאו לאו, ודעשה עשה. נמצא על פרחף מוכרחים** אנו לומר שהשמירה אינה גילוי אור חדש, כיון שנופל על שני דברים, **האי שמור הוא דבר המקבל משני דברים, ומהיכן שהוא מקבל פן הוא נקרא כמוהו** כיון שנקרא על שם השפע שמקבל והוא עצמו אין לו חיות מעצמו כמו שאמרו "לית לה מגרמה כלום, ואם פן הוא נוקבא. מה שאין פן 'זכור' בכל מקום שהוא הוא עשה, מפני שאין צריך לקבל כי הוא דבר בפני עצמו. ועוד, כי 'שמור' הוא לשון שמירה, ואם פן צריך הוא לשמור איזה דבר זולתו מהות השמירה הוא לקבל השפע המתקבל מהמידות עליונות ולהיות אליו כלי לשמרו שיתגלה על ידי המקבל ואם פן הוא מקבל.

ואמרו רז"ל (פסחים קו) **זכרה על היין, נמצא**

אומנות הענוה

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנעה וענוה

עמדים של 'לעתידי לבוא'

ענוה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לכאורה. שר הענוה הרה"ק רבי אברהם דוב זיע"א מאוניטש סולל באומנות אומן דרכים של הכנעה אמיתית כאן, כאשר לא די שהיא עוקרת את השלימוליות והענוה הפסולה, אלא אדרבה, הענוה נתעלית להיותה מורו ראשון במעלה להתחדשות, שמחה ואור בהיר בעבודת הבורא 'יוסיפו ענוים בה' שמחה' מדרגות פאר | אגרות וליקוטים נבחרים | באורי' החסידות | ציני' החסידות | פרקי תולדות מורחבים וסאירים | שערי המפתחות'

בת עין המבואר
מהדורה חדשה ללא ביאור
פורמט גדול | פורמט קטן

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות

ליכמן & יפה

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
 להרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע"א מטשערנאביל
 בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

וזמן כי שרק יגע בקלאמקע
היני הדיית של הדלת האוחל ידאך ישועת

לגעת בקצה המטה
של תורתו הטהורה של
הרה"ק רבי ישראל דוב בער
מזיילעדניק זיע"א

ה'קלאמקע'

הספר הקדוש 'שארית ישראל' המבואר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66